

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

**Role jaderných zbraní v bezpečnostní strategii
Spojených států ve 21. století: komparace dokumentů
Nuclear Posture Review z let 2001 a 2010**

Michal Smetana

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Praha 2011

Autor práce: **Mgr. Michal Smetana**

Vedoucí práce: **PhDr. RNDr. Nikola Hynek, M.A., PgDip Res, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2012**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

SMETANA, Michal. *Role jaderných zbraní v bezpečnostní strategii Spojených států ve 21. století: komparace dokumentů Nuclear Posture Review z let 2001 a 2010*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2011. 119 s. Vedoucí rigorózní práce PhDr. RNDr. Nikola Hynek, M.A., PgDip Res, Ph.D.

Anotace

Rigorózní práce se pokouší o srovnání přístupu administrativ amerických prezidentů George W. Bushe ml. a Baracka Obamy k problematice jaderných zbraní v bezpečnostní strategii Spojených států prostřednictvím podrobné komparativní analýzy obsahu a významu dokumentů Nuclear Posture Review z let 2001 a 2010. V rámci těchto dokumentů jsou zkoumány jak širší konceptuální otázky, tak i zcela konkrétní kroky týkajících se například jednotlivých prvků amerického strategického arzenálu. Autor rigorózní práce předkládá tezi, že současný politický diskurs představující Obamův přístup v této oblasti jako téměř revoluční změnu v dosavadní jaderné politice Spojených států neodpovídá v mnoha ohledech posunu v rámci daných dokumentů a vývoj americké jaderné strategie si v celé řadě aspektů nadále zachovává vlastní dynamiku. Rigorózní práce se současně snaží i o zasazení obou dokumentů do kontextu trendů ve vývoji americké jaderné strategie od počátku 90. let, což umožňuje identifikaci posunu i konstantních prvků v americké jaderné politice v celém období od konce studené války.

Annotation

The present thesis aims to compare the approach of the Bush and Obama administrations towards the role of nuclear weapons in the United States security strategy. The author focuses at the Nuclear Posture Review (NPR) reports from 2001 and 2010, employing a detailed comparative analysis of

their respective content as well as their implications. The analysis concentrates at broader conceptual issues as well as very concrete steps related to specific elements of the United States strategic arsenal. The author of the thesis argues that the current political discourse which attributes a nearly revolutionary character to the approach of the Obama administration to the United States nuclear policy does not fully match the actual dimension of change between the NPR of 2001 and 2010. In fact, the evolution of the United States nuclear strategy maintains its own dynamics in many aspects. Additionally, the present thesis also tries to analyze both documents within the context of the evolution of the United States nuclear strategy since the 1990s which allows the author to identify the shifts as well as the patterns of continuity in the US nuclear policy in the post-Cold War period.

Klíčová slova

Nuclear Posture Review, Spojené státy, strategie, jaderné zbraně, odstrašování, šíření zbraní hromadného ničení, odzbrojení

Keywords

Nuclear Posture Review, United States, strategy, nuclear weapons, deterrence, proliferation of weapons of mass destruction, disarmament

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 18. listopadu 2011

Michal Smetana

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	9
1 Strategický kontext a vývoj americké jaderné strategie po konci studené války	14
2 Deklaratorní rozměr NPR a související mezinárodní jaderné iniciativy	36
2.1. Cíle NPR a vymezení hrozeb	37
2.2. Deklaratorní politika pro použití jaderných zbraní	46
2.3. Bilaterální a multilaterální jaderné iniciativy	52
3 „Nová triáda“: ofenzivní systémy, obrana a obranná infrastruktura	64
3.1. Ofenzivní systémy	65
3.2. Aktivní a pasivní obrana	75
3.3. Obranná infrastruktura	83
Závěr	90
Summary	95
Seznam použitých zdrojů	97
Projekt rigorózní práce	111

Seznam použitých zkratk

ABL - Airborne Laser

ABM - Anti-Ballistic Missile

ACI - Advance Concepts Initiative

BMDR - Ballistic Missile Defense Review

C2 - Command & Control

CONPLAN - Counterproliferation Concept Plan

CTBT - Comprehensive Test Ban Treaty

CTRP - Cooperative Threat Reduction Program

DCI - Defence Counterproliferation Initiative

FMCT - Fissile Material Cut-off Treaty

GBI - Ground-based Interceptors

GMD - Ground-based Midcourse Defense

GPALS - Global Protection Against Limited Strikes

HDBT - Hard and Deeply Buried Targets

IAEA - International Atomic Energy Agency

ICBM - Intercontinental Ballistic Missile(s)

JCS - Joint Chiefs of Staff

LEP - Life Extension Program

MAD - Mutual Assured Destruction

MIRV - Multiple Independently Targetable Reentry Vehicles

NATO – North Atlantic Treaty Organization

NFU - No First Use

NMD - National Missile Defense

NNSA - National Nuclear Security Administration

NPR - Nuclear Posture Review
NPT - Nuclear Non-Proliferation Treaty
NSA - Negative Security Assurances
NSPD - National Security Presidential Directive
NTW - Navy Theater Wide
OO - Objekt Odstrašování
OSN - Organizace Spojených Národů
PAC - Patriot
PDD - Presidential Directive
PLYWD - Precision Low-Yield Weapons Design
QDR - Quadrennial Defense Review
RMA - Revolution in Military Affairs
RNEP - Robust Nuclear Earth Penetrator
SAC - Strategic Air Command
SDI - Strategic Defense Initiative
SIOP - Single Intergrated Operational Plan
SLBM - Submarine-launched Ballistic Missile(s)
SO - Subjekt Odstrašování
SORT - Strategic Offensive Reductions Treaty
START - Strategic Arms Reduction Treaty
STRATCOM - Strategic Command
THAAD - Theater High Altitude Area Defense
TLAM/N – Tomahawk / Nuclear
TMD - Theater Missile Defense
ZHN - Zbraně Hromadného Ničení

Úvod

Téma své rigorózní práce jsem si zvolil na základě dlouhodobého zájmu o problematiku jaderných zbraní a současně aktuálnosti této problematiky v kontextu politiky současné americké administrativy. V dubnu 2009 představil americký prezident Barack Obama ve svém projevu v Praze vizi světa bez jaderných zbraní, ke kterému by měla politika Spojených států i mezinárodní společnosti jako celek v nadcházejících letech postupně směřovat. Jaderné odzbrojení a nešíření jaderných zbraní obsadily přední pozice mezi zahraničně-politickými tématy Obamovy vlády, což se odrazilo v celé řadě jejích kroků na mezinárodní scéně včetně vyjednání nové bilaterální odzbrojovací smlouvy START s Ruskou federací. Vzhledem k těmto okolnostem budilo velké očekávání zveřejnění Obamovy *Nuclear Posture Review* (NPR), dokumentu, který má za úkol vymezit roli jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii a stanovit cíle a postup administrativy v rámci jednotlivých prvků jaderné strategie. Historicky první NPR, vydaná administrativou prezidenta Billa Clintona v první polovině 90. let, se snažila reflektovat náhlou změnu mezinárodní situace a potřebu definovat funkci amerického jaderného arzenálu po ukončení více než čtyřicetileté bipolární konfrontace se Sovětským svazem. Svoji představu o roli jaderných zbraní v kontextu nových hrozeb v mezinárodně-bezpečnostním prostředí představil hned na počátku svého prvního mandátu i Clintonův nástupce v úřadu prezidenta George W. Bush ml. Jeho NPR z konce roku 2001 se stala hnacím motorem pro vývoj americké jaderné strategie v první dekádě 21. století. Právě oproti postupu Bushovy administrativy v této oblasti se současná vláda prezidenta Obamy do značné míry vymezuje a v rámci politického diskursu je Obamův přístup představován jako téměř revoluční změna v dosavadní jaderné politice Spojených států. Ve své rigorózní práci však předkládám tezi, že tento posun ve skutečnosti v mnoha ohledech neodpovídá momentálnímu politickému diskursu a vývoj americké jaderné strategie si v mnoha aspektech nadále zachovává vlastní dynamiku, kterou ani nová prezidentská administrativa není schopna signifikantním způsobem ovlivnit.

Cílem mé rigorózní práce je pokusit se srovnat přístup dvou posledních amerických prezidentských administrativ k problematice jaderných zbraní v bezpečnostní strategii Spojených států prostřednictvím podrobné komparativní analýzy obsahu a významu odpovídajících dokumentů NPR, a to jak z širšího konceptuálního hlediska, tak i na příkladech zcela konkrétních kroků týkajících se například jednotlivých prvků amerického strategického arzenálu. Rigorózní práce se současně s tím bude snažit i o zasazení obou dokumentů do kontextu vývoje americké jaderné strategie od počátku 90. let. Tento přístup by měl umožnit identifikaci posunu i konstantních prvků v americké jaderné politice v celém období od konce studené války. V závěru by měla rigorózní práce odpovědět na následující výzkumné otázky: V jakých konkrétních oblastech a do jaké míry se liší NPR prezidenta Obamy od NPR předcházející administrativy? Odpovídá jejich posun v diskurzivní rovině jednotlivým krokům v rámci jaderné strategie? Představuje nová NPR skutečně radikální změnu v americkém přístupu k jaderným otázkám, nebo je jen přirozeným pokračováním trendů nastavených po konci studené války?

Po metodologické stránce je rigorózní práce založena na kvalitativní srovnávací analýze dvou případů – jaderné politiky dvou po sobě jdoucích amerických vlád – v rámci komparativní případové studie. Jako dvě primární jednotky analýzy jsou detailně zkoumány odpovídající dokumenty NPR vydané jednotlivými administrativami s několikaletým časovým odstupem. Výzkum je z epistemologického hlediska pojat interpretativně a jeho hlavním cílem tak je především odhalit prostřednictvím detailní komparace specifické rysy, shody a odlišnosti daných dvou případů, aniž by byly z dané komparace vyvozovány teoretické závěry či aplikovány již existující teorie. Výzkumným cílem tak rigorózní práce odpovídá tzv. „kontrastu kontextů“, tedy typu komparativní studie, jejíž význam je v porozumění vybraných případů a nikoliv jejich vysvětlení či vytvoření nových zobecnění na jejich základě. Srovnávací analýza tohoto typu nebyla dosud u těchto dvou dokumentů provedena a rigorózní práce tak představuje poměrně unikátní výzkum, který může být dále využit pro další analýzy v rámci americké jaderné strategie a politiky.

Stať rigorózní práce je rozdělena do tří částí. První z nich, *Strategický kontext a vývoj americké jaderné strategie po konci studené války*, zachycuje klíčové trendy v jaderné politice Spojených států od počátku 90. let do konce druhého funkčního období administrativy prezidenta Clintona. Smyslem této kapitoly v rámci mé rigorózní práce je nalézt spojitost obou analyzovaných NPR s těmito trendy a zasadit tak oba dokumenty do širšího kontextu postudenoválečného vývoje v této oblasti. Druhá a třetí část rigorózní práce, rozdělené na jednotlivé podkapitoly, představují samotnou komparativní analýzu obou NPR v jejich jednotlivých aspektech. Kapitola *Deklaratorní rozměr NPR a související mezinárodní jaderné iniciativy* zkoumá dané dokumenty v deklarovaných obecných cílech v kontextu vymezených hrozeb (podkapitola 2.1.) a v oblasti deklaratorní politiky pro použití jaderných zbraní (podkapitola 2.2). V podkapitole 2.3. je dále analyzován přístup obou administrativ v oblasti bilaterálních a multilaterálních iniciativ, které s danými NPR přímo souvisí. Kapitola 3. nazvaná „*Nová triáda*“: *ofenzivní systémy, obrana a obranná infrastruktura* se následně zabývá jednotlivými součástmi operativní politiky v rámci americké jaderné strategie a jejich významem. Název a struktura této kapitoly vyplývají ze strategického konceptu Nové triády, představeného v NPR Bushovy administrativy. Ačkoliv v rámci NPR 2010 se samotný termín „Nová triáda“ již neobjevuje, jsou v ní jednotlivé součásti tohoto konceptu v plné míře obsaženy. Struktura této kapitoly tak vychází z teze, že i přes dílčí rozdíly zůstává Nová triáda nadále faktickým základem pro operativní politiku v jaderné strategii Spojených států i za nové administrativy. Její jednotlivé komponenty jsou kromě samotného operativního vymezení analyzovány i v kontextu cílů obou NPR popsanych v předcházející kapitole této práce. Závěr práce shrnuje dosažené poznatky v rámci komparativní analýzy a na jejich základě se pokouší zodpovědět výše vymezené výzkumné otázky.

NPR prezidenta Bushe podstoupená americkému Kongresu na konci prosince 2001 byla zpracována jako dokument, jehož znění nemělo být zpřístupněno veřejnosti. Ministerstvo obrany oficiálně zveřejnilo pouze třístránkovou předmluvu spolu s prezentací poukazující na její hlavní závěry. Deníkům Los Angeles Times a The New York Times se však podařilo ve

velmi krátké době získat a následně otisknout podstatnou část samotného dokumentu. Tento text, který používám pro svoji analýzu NPR 2001, je dnes umístěný na internetových stránkách portálu GlobalSecurity.org. Oproti tomu NPR prezidenta Obamy z roku 2010 byla od počátku připravena ve dvou verzích, veřejné a utajené. Veřejná verze NPR 2010 je volně k dispozici ke stažení na webových stránkách ministerstva obrany Spojených států a moje analýza vychází právě z ní.

V akademickém prostředí dosud neexistuje komplexní vzájemná komparativní analýza těchto dvou dokumentů. V případě NPR 2001 je však možné nalézt několik velice kvalitních analytických prací, které se podrobně zabývají jejím obsahem. Ve své rigorózní práci vycházím především z autorských textů kanadského odborníka na problematiku jaderných zbraní Davida S. McDonougha *The 2002 Nuclear Posture Review: The 'New Triad', Counterproliferation, and U.S. Grand Strategy* a *Nuclear Superiority: The 'New Triad' and the Evolution of Nuclear Strategy*, které zasazují NPR do kontextu širšího vývoje americké jaderné strategie. Další důležitou prací v této oblasti je *The Nuclear Posture Review: How Is the "New Triad" New?* Kurta Gutheho, podrobně rozebírající jednotlivé aspekty „Nové triády“, klíčového strategického konceptu obsaženého v NPR 2001. Oproti tomu NPR 2010 se v akademickém prostředí dosud nedočkala rozsáhlejší analýzy, nepočítáme-li rozsahově omezené texty renomovaných autorů jako jsou například Hans M. Kristensen z *Federation of American Scientists* či Scott Sagan z *Center for International Security and Cooperation*, který se momentálně zabývá především reakcemi ostatních státních aktérů na vydání NPR 2010.

Pro svou rigorózní práci jsem využil i celou řadu dalších primárních a sekundárních zdrojů, které se hlouběji zabývají jednotlivými tématy obsaženými v NPR. Na úrovni vládních dokumentů se jedná především o *Ballistic Missile Defense Review* (BMDR), zprávu Obamovy vlády, která podrobně rozpracovává v NPR zahrnutou problematiku protiraketové obrany a její zařazení v rámci americké jaderné strategie, a časově odpovídající dokumenty *Quadrennial Defense Review* (QDR), které představují širší vymezení obranné politiky Spojených států. Důležitou součástí analýzy jsou i

výpovědi před Kongresem a celá řada Kongresem iniciovaných zpráv, jako je report tzv. Perry-Schlesingerovy komise *America's Strategic Posture*, který do značné míry ovlivnil právě NPR 2010. Použitá sekundární literatura zahrnuje monografie, sborníky, články v odborných časopisech a další zdroje, které se podrobně zabývají americkou jadernou strategií a politikou a souvisejícími tématy jaderného odstrašování, kontroly zbrojení, protiraketové obrany aj. Mezi hlavními tématy je možné zmínit například vlivné monografie zabývající se problematikou odstrašování *Deterrence Now* Patricka M. Morgana a *Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security* Glenna Snydera, dále sborníky *Complex Deterrence* a *The Absolute Weapon Revisited* s příspěvky renomovaných autorů jako jsou T.V. Paul, Robert Jervis či Eric Mlyn, a v neposlední řadě několik článků a analýz předního odborníka na jadernou problematiku Hanse M. Kristensena. Značnou inspirací při psaní rigorózní práce mi byly i osobní emailové konverzace s výše zmíněnými autory jako je David S. McDonough, Scott Sagan či Anne Harrington De Santana, kteří mi v předstihu poskytli i své některé v té době dosud nepublikované práce, za což jim tímto děkuji.

Ačkoliv je práce jako celek psána v českém jazyce, u velkého množství odborných výrazů či názvů amerických institucí a oficiálních dokumentů zachovávám jejich původní anglické znění a zkratky ustálené v odborné literatuře. Veškeré anglické výrazy jsou v práci označeny kurzívou a je-li k nim připojen i český překlad, je anglická varianta spolu s odpovídající zkratkou uvedena v bezprostředně následující závorce.

1 Strategický kontext a vývoj americké jaderné strategie po konci studené války

Konec studené války a tím i více než čtyřicet let dlouhé bipolární konfrontace mezi Spojenými státy a Sovětským svazem s sebou přinesl i novou vlnu spolupráce obou zemí v oblasti kontroly jaderného zbrojení. Těsně před oficiálním rozpuštěním SSSR došlo v tomto ohledu hned k několika signifikantním událostem. V červenci 1991 podepsal americký prezident George Bush spolu se svým sovětským protějškem Michaiilem Gorbačovem START I (*Strategic Arms Reduction Treaty*), do té doby nejkomplexnější bilaterální smlouvu omezující jaderné arzenály obou supervelmocí.¹ O necelý měsíc později vydal tehdejší americký ministr obrany Dick Cheney příkaz k pozastavení stavu plné pohotovosti u všech amerických strategických bombardérů a části mezikontinentálních balistických raket (*intercontinental ballistic missiles*; ICBM)² a současně s tím přistoupil prezident Bush k dosud bezprecedentnímu kroku – unilaterálnímu stažení většiny taktických jaderných zbraní rozmístěných mimo americkou půdu.³ Tento akt byl recipročně opětován prezidenty Sovětského svazu a později Ruské federace Gorbačovem a Jelcinem. Díky těmto tzv. Prezidentským jaderným iniciativám (*Presidential Nuclear Initiatives*) bylo dodnes vyřazeno z operativního provozu na 14 tisíc jaderných zbraní.⁴ Ve spolupráci se

¹ Waller Jr., Forrest E. (2002) Strategic Nuclear Arms Control. In: Larsen, J. A. (ed.) *Arms Control: Cooperative Security in a Changing Environment*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, s. 106.

² Broder, John M., Healy, Melissa (1991) U.S. Orders Bombers Off Alert in First Stage of Nuclear Cuts: Disarmament: Cheney also directs a 'stand-down' for 450 ICBMs. He challenges Soviet Union to take similar action. *Los Angeles Times* (29.9.1991) Dostupné z http://articles.latimes.com/1991-09-29/news/mn-4716_1_soviet-union, ověřeno 8.2.2011.

³ Address to the Nation on Reducing United States and Soviet Nuclear Weapons, September 27, 1991. The American Presidency Project. Dostupné z <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=20035>, ověřeno 8.2.2011.

⁴ Perry, William J., Schlesinger, James R. et al. (2009) *America's Strategic Posture: The Final Report of the Congressional Commission on the Strategic Posture of the United States*. Washington: United States Institute of Peace Press, s. 5. Dostupné z http://media.usip.org/reports/strat_posture_report.pdf, ověřeno 25.3.2011.

Spojenými státy se Moskva vyrovnala i s dalším problematickým dědictvím studené války, které představovaly jaderné zbraně umístěné v bývalých svazových republikách. Na základě programu CTRP (*Cooperative Threat Reduction Program*), přezdívanému podle jeho iniciátorů v americkém senátu Nunn-Lugar, byl z území dnešní Ukrajiny, Běloruska a Kazachstánu odstraněn veškerý zbylý sovětský jaderný arzenál.⁵

Vzhledem k této zásadní proměně vzájemných vztahů se zcela přirozeně vynořila otázka, jaký vliv bude mít tento posun na jaderné zbraně a jejich roli v bezpečnostních strategiích obou zemí. Během studené války byla americká jaderná strategie zaměřena primárně na odstrašení konvenčních a jaderných sil Sovětského svazu (a potažmo ostatních zemí Varšavské smlouvy) od útoku na Spojené státy a jejich spojence.⁶ Skutečnost, že vzájemný antagonismus obou supervelmocí neměl vyústění v přímém válečném konfliktu, bývá často připisována právě jaderným zbraním a s nimi spojené doktríně vzájemně zaručeného zničení (*mutual assured destruction*; MAD).⁷ Již administrativa prezidenta Eisenhowera v 50. letech předpokládala, že případná válka mezi Východem a Západem bude válkou totální, vedenou všemi dostupnými prostředky, a že tato skutečnost pozitivně přispívá k efektivitě strategie odstrašování.⁸ V následující dekádě se pak obě velmoci dostaly do pozice, kdy jakkoliv překvapivý útok jedné strany by díky zajištěné schopnosti zničujícího odvetného úderu de facto vždy skončil zničením obou stran.⁹ Tato skutečnost v sobě paradoxně zahrnovala jistý

⁵ Waller Jr. (2002), s.107, Perry, Schlesinger (2009), s. xi.

⁶ McDonough, David S. (2006) *Nuclear Superiority: The 'New Triad' and the Evolution of Nuclear Strategy*. London: International Institute for Strategic Studies, s. 29.

⁷ Morgan, Patrick M., Paul, T. V. (2009) Deterrence among Great Powers in an Era of Globalization. In: Paul, T. V., Morgan, Patrick M., Wirtz, James J. (eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 260.

Pro kritiku tohoto pohledu na význam jaderných zbraní pro stabilitu během studené války viz např.: Mueller, John (1988) The Essential Irrelevance of Nuclear Weapons: Stability in the Postwar World. *International Security*, vol. 13, no. 2, s. 55-79.

⁸ Morgan, Patrick M. (2003) *Deterrence Now*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 25.

⁹ Freedman, Lawrence (1989) *The Evolution of Nuclear Strategy*. London: Macmillan Press, s. 159, Paul, T.V. (2000) Power, Influence and Nuclear Weapons: A Reassessment. In: Paul, T. V., Harknett, Richard J., Wirtz, James J. (eds.) *The Absolute Weapon Revisited: Nuclear Arms and the Emerging International Order*. Ann Arbor: The University of Michigan Press, s. 22-23.

prvek stability. I „běžná“ konvenční válka s sebou nesla implicitní riziko možné eskalace násilí na úroveň neomezeného použití jaderných zbraní, a obě strany tak byly permanentně tlačeny k tomu vyvarovat se ve své politice kroků, které by ve svém důsledku mohly druhou stranu vyprovokovat k přímému útoku.¹⁰ Základní pilíře MAD byly zformalizovány v bilaterálních smlouvách týkajících se kontroly zbrojení a toto pojetí strategického vztahu mezi oběma velmocemi dominovalo americké deklaratorní politice a politickému diskursu po většinu období studené války.¹¹

Byl-li přímý válečný střet se Sovětským svazem během studené války vnímán na straně Spojených států jako primární hrozba, existenční charakter této hrozby zároveň jasně definoval privilegovanou úlohu jaderných zbraní v rámci americké bezpečnostní strategie. S náhlým rozpadem sovětského bloku a s ním spojenými změnami v mezinárodně-bezpečnostním prostředí se tak počátkem 90. let ocitá americká jaderná politika v určitém doktrinálním vakuu. Jaderná strategie Spojených států je nucena přizpůsobit se jak novému vztahu s bývalým úhlavním nepřitelem, tak novým (či přinejmenším novým způsobem vnímaným) hrozbám. Jestliže na samém počátku studené války plnily americké jaderné zbraně funkci asymetrické hrozby proti sovětské převaze v konvenčních silách, na konci studené války naopak dochází k americké dominanci v oblasti konvenčních sil a nárůstu nových asymetrických hrozeb proti Spojeným státům a jejich spojencům, především pak ze strany regionálních protivníků.¹² Zatímco do rozpadu Sovětského svazu byla regionální problematika chápána exkluzivně v širším studenoválečném kontextu, počátkem 90. let dochází v americké zahraniční politice k určitému posunu od globálního k regionálnímu přístupu, a Spojené státy tak stále více vnímají regionální protivníky jako naléhavou strategickou

¹⁰ Morgan (2003), s. 54.

¹¹ Pro rozpor mezi politickým diskurzem a vojenským plánováním v přístupu k MAD viz např. Mlyn, Eric (2000) U.S. Nuclear Policy and the End of Cold War. In: Paul, T. V., Harknett, Richard J., Wirtz, James J. (eds.) *The Absolute Weapon Revisited: Nuclear Arms and the Emerging International Order*. Ann Arbor: The University of Michigan Press, s. 189-208.

¹² McDonough, David S. (2003) *The 2002 Nuclear Posture Review: The 'New Triad', Counterproliferation, and U.S. Grand Strategy*. Vancouver: Centre of International Relations, s. 5, 30.

hrozbu.¹³ Již v roce 1990 připravil sbor náčelníků štábů amerických ozbrojených sil (*Joint Chiefs of Staff*, JCS) zprávu *Joint Military Net Assessment*, kde předpovídal, že „Spojené státy budou konfrontovány s nárůstem počtu agresivních regionálních mocností,“¹⁴ a současně s tím „jednání malých států bude mít stále větší schopnost významně ovlivnit politický osud velké země.“¹⁵ Pro regionální aktéry představující nebezpečí pro regionální, mezinárodní a potažmo americkou bezpečnost se v americkém politickém diskursu 90. let vžil kontroverzní pojem „darebácké státy“ (*rogue states*).¹⁶

Vzhledem k již zmíněné drtivé americké převaze v konvenčních silách se jako nejzávažnější ohrožení bezpečnosti Spojených států ze strany „darebáckých států“ jeví scénáře zahrnující hrozby a použití zbraní hromadného ničení (ZHN), především tedy jaderných zbraní.¹⁷ Horizontální proliferace jaderných zbraní mezi regionální mocnosti sice nezačala až v 90. letech, avšak během studené války byla vzhledem ke struktuře mezinárodních vztahů, kde proti sobě stály dva jasně definované spojenecké bloky, v jejichž rámci poskytovaly Spojené státy a Sovětský svaz určité bezpečnostní garance, výrazně omezena.¹⁸ Z amerického pohledu navíc téměř všechny státy, které představovaly během posledních dvaceti let studené války potenciální (či ve výsledku skutečné) proliferační riziko, byly buď americkými spojenci, nebo přinejmenším nebyly počítány mezi protivníky. Můžeme zde zmínit například Argentinu, Brazílii, Izrael, Taiwan,

¹³ McDonough (2006), s.30-33, 86.

¹⁴ Joint Chiefs of Staff (1990) *1990 Joint Military Net Assessment*. United States Department of Defense, s. VII-7. Dostupné z <http://handle.dtic.mil/100.2/ADA344529>, ověřeno 1.2.2011.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Tento výraz byl zpočátku hojně využíván administrativou prezidenta Billa Clintona, která však od něj během druhého prezidentského období z taktických důvodů ustoupila ve prospěch pojmu „státy budící znepokojení“ (*states of concern*). Následující administrativa George W. Bushe se však k užívání výrazu „darebácké státy“ opětovně vrátila. Rotberg, Robert I. (2007) *Repressive, Aggressive, and Rogue Nation-States How Odious, How Dangerous?* In: Rotberg, Robert I. (ed.) *Worst of the Worst: Dealing With Repressive and Rogue Nations*. Washington: Brookings Institution Press, s. 8-10.

¹⁷ Andreani, Gilles (1999) *The Disarray of US Non-proliferation policy*. *Survival*, vol. 41, no. 4, s. 43.

¹⁸ Perry, Schlesinger (2009), s. 7.

Jižní Koreu, Indii, Pákistán či Jižní Afriku.¹⁹ Ačkoliv tedy šíření jaderných zbraní není samo o sobě novým fenoménem, v důsledku rozpadu Sovětského svazu dochází k bezprecedentnímu nárůstu jeho významu pro regionální konflikty.²⁰ Pro „darebácké státy“ aspirující na regionální hegemonii byla v tomto ohledu jasnou lekcí válka v Perském zálivu v letech 1990 až 1991: jestliže zde již není druhá supervelmoc, která by byla ochotna (a schopna) zabránit případné americké intervenci, a zároveň není možné vyrovnat se Spojeným státům v oblasti konvenčních sil, je nutné na tento problém hledat asymetrické odpovědi.²¹ A jsou to právě především jaderné zbraně, které v rukou „darebáckých států“ fungují jako „velký ekvalizér“ vůči silnějším hráčům a umožňují jim tak odstrašit potenciální invazi proti svému území.²² Získání jaderných zbraní poté ve svém důsledku umožňuje daným státům provádět asertivnější zahraniční politiku a uvolňuje jim ruce k vnitřním represím, agresi vůči ostatním státům v regionu, podpoře teroristických skupin či vydírání mezinárodního společenství.²³

Dochází zde na strategické úrovni ke zdánlivému paradoxu, kdy stát vlastní jen relativně velmi malé množství jaderných zbraní získává potenciální schopnost odstrašit aktéra s kvalitativně i kvantitativně výrazně větším jaderným i konvenčním arzenálem. V případě Spojených států souvisí tato skutečnost především se zvýšenou citlivostí na množství obětí a podstupování rizika během válečných konfliktů.²⁴ Washington dal již v praxi několikrát najevo, že regionální státy vlastníci jaderné zbraně jsou schopny

¹⁹ Potter, William C. (2005) *Trends in U.S. Nuclear Policy*. Paris: Institut français des relations internationales, s. 13, Perry, Schlesinger (2009), s. 7.

²⁰ Paul, T. V. (2009b) Complex Deterrence: An Introduction. In: Paul, T. V., Morgan, P. M., Wirtz, J. J. (eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 4.

²¹ Pilat, Joseph F. (2009) Non-nuclear Capabilities in Tailored Deterrence. In: Kamp, Karl-Heinz, Yost, David S. (eds.) *NATO and 21st Century Deterrence*. Rome: NATO Defense College, s. 11.

²² Paul (2009), s. 15.

²³ Jervis, Robert (2009) Deterrence, Rogue States, and the U.S. Policy. In: Paul, T. V., Morgan, Patrick M., Wirtz, James J. (eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 147, Perry, Schlesinger (2009), s. 7.

²⁴ Jervis (2009), s. 148.

Spojené státy odstrašit – ať už celkově od násilné intervence či o dílčího odstrašení v rámci probíhajícího konfliktu (*intra-war deterrence*) pro omezení amerických vojenských cílů.²⁵ Nemusí se přitom v tomto ohledu jednat pouze o hrozbu použití jaderných zbraní přímo proti Spojeným státům či americkým jednotkám. Robert Harkavy používá termín „trojúhelníkové odstrašování“ (*triangular deterrence*) pro strategii, ve které „slabší mocnost postrádající schopnost odstrašit silnější a [...] geograficky vzdálenou mocnost zvolí hrozbu jaderné (či chemické, biologické nebo i konvenční) odvetu proti menšímu, bližšímu či přilehlému státu.“²⁶ Tato hrozba může mít velmi významné strategické implikace, kdy Spojené státy pod hrozbou zničení (či velmi významného poškození) spojeneckého či neutrálního státu přehodnotí své cíle a ustoupí od intervence nebo (jedná-li se o dílčí odstrašení v rámci probíhajícího konfliktu) od dosažení svých vojenských cílů. Horizontální proliferace jaderných zbraní – spojená s probíhající kvalitativní i kvantitativní proliferací raketové technologie – tak ve svém důsledku umožňuje stále více státům získat odstrašovací kapacitu proti Spojeným státům i kolektivním aktérům.

Proliferace jaderných zbraní v sobě skrývá ještě další rizika pro mezinárodní a potažmo americkou bezpečnost. Nedokonalé zabezpečení či nestabilní politická situace v nových jaderných státech vedoucí ke ztrátě kontroly nad jaderným arzenálem mohou mít za důsledek získání jaderných zbraní nestátními aktéry, především tedy teroristickými skupinami.²⁷ Úspěšná horizontální proliferace navíc může spustit kaskádovitý efekt, kdy vlastnictví jaderné zbraně vyvolává pocit ohrožení u ostatních států v regionu a potřebu získání vlastního jaderného arzenálu pro zachování své bezpečnosti.²⁸ Na straně Spojených států přitom existují silné obavy, že proliferační kaskáda může být spuštěna i jedním z amerických spojenců, bude-li v případě

²⁵ McDonough (2006), s. 65.

²⁶ Harkavy, Robert E. (1998) Triangular or indirect deterrence/compellence: Something new in deterrence theory? *Comparative Strategy*, vol. 17, no. 1, s. 64.

²⁷ Perry, Schlesinger (2009), s. 8.

²⁸ Příkladem zde může být například nabytí jaderných zbraní Indií a následně jejím úhlavním rivalem v regionu Pákistánem.

nepříznivé bezpečnostní situace v regionu považovat americké bezpečnostní záruky založené na použití jaderných zbraní za málo věrohodné.²⁹ Tyto obavy jsou jedním z hlavních důvodů konstantního zdůrazňování významu rozšířeného odstrašování (*extended deterrence*) v americké jaderné strategii napříč administrativami, a propojuje se tak de facto koncept rozšířeného odstrašování - respektive míra jeho věrohodnosti - se snahou o zastavení šíření jaderných zbraní.³⁰

Opatření, kterými Spojené státy reagují na problém horizontální proliferace jaderných zbraní, je možné rozdělit na dva základní druhy:

1. unilaterální, bilaterální a multilaterální iniciativy *pro nešíření* jaderných zbraní (*non-proliferation*), zahrnující především unilaterálně vyhlášenou jadernou deklaratorní politiku, bilaterální bezpečnostní záruky poskytované jednotlivým americkým spojencům a multilaterální opatření, mezi která patří například smlouva o nešíření jaderných zbraní (*Nuclear Non-Proliferation Treaty*; NPT), smlouvy omezující jaderné testování či úmluvy o vyhlášení zón bez jaderných zbraní (*nuclear weapon-free zones*)
2. primárně unilaterální proaktivně zaměřené vojenské iniciativy *proti šíření ZHN* (*counterproliferation*), které zahrnují mimo jiné i přípravu na boj v prostředí ZHN a jejich preventivní či preemptivní eliminaci

Zatímco snahy o nešíření jaderných zbraní (1.) patří především do sféry diplomacie a během studené války byly integrální součástí americké zahraniční politiky, iniciativy proti šíření ZHN (2.) jsou výrazně novějším doktrinálním konceptem a představují primárně vojenská a zpravodajská opatření pod dohledem ministerstva obrany.³¹ Zažívají svůj rozmach v 90.

²⁹ Carter, Ashton B. et al. (2007) *Report on Discouraging a Cascade of Nuclear Weapons States*. Washington D.C.: United States Department of State, s. 22-23. Dostupné z <http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/ISAB%20-%20Nuclear%20Cascade%20Report.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

³⁰ Payne, Keith (2009) *How Much is Enough? A Goal-Driven Approach to Defining Key Principles*. Fairfax: National Institute for Public Policy, s. 12.

³¹ The Origin of U.S. Counterproliferation Policy. Air University. Dostupné z <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/xon/definition.htm>, ověřeno 1.2.2011.

letech, kdy se armáda Spojených států snaží hledat nový *raison d'être* pro své jaderné zbraně a nachází jej právě v proaktivních iniciativách proti šíření ZHN.³² Jejich kořeny je nutno hledat ve zkušenosti z již zmíněné války v Perském zálivu, kde byla americká armáda přímo konfrontována s protivníkem disponujícím ZHN a musela tak brát v potaz jejich potenciální použití proti svým jednotkám.³³ Již v lednu 1991, těsně před osvobozením Kuvajtu, vydal tehdejší ministr obrany Dick Cheney utajený dokument *Nuclear Weapons Employment Policy*, který instruoval armádu zahrnout útoky na země schopné vývoje ZHN do jaderných plánů.³⁴ Na podzim roku 1991 pak *Joint Strategic Target Planning Staff*, vojenský štáb zodpovědný za přípravu Jednotného integrovaného operativního plánu (*Single Intergrated Operational Plan*; SIOP) pro použití jaderných zbraní v případě jaderné války, dokončuje zprávu zabývající se rolí jaderných zbraní v „novém světovém řádu”.³⁵ Tento tzv. *Reed report* navrhuje mimo jiné rozšíření možných cílů pro jaderné útoky i na americké protivníky mezi zeměmi třetího světa a zahájení vývoje malých jaderných zbraní využitelných proti podzemním zařízením potenciálně ukrývajícím jejich ZHN.³⁶ V důsledku této zprávy je poté v rámci amerických vzdušných sil spuštěn projekt zkoumající možnosti konstrukce přesných jaderných zbraní s nízkou ničivou silou (*Precision Low-Yield Weapons Design*; PLYWD).³⁷

To, že hrozba šíření ZHN mezi země třetího světa povede k určitým změnám v americké jaderné strategii, naznačil ministr Cheney ve své výroční

³² Bromley, Mark, Grahame, David, Kucia, Christine (2002) *Bunker Busters: Washington's Drive for New Nuclear Weapons*. London: British American Security Information Council, s. 38.

³³ McDonough (2006), s. 8, 34-35.

³⁴ Kristensen, Hans M. (1998) *Nuclear Futures: Proliferation of Weapons of Mass Destruction and US Nuclear Strategy*. London: British American Security Information Council, s. 10.

³⁵ Arkin, William M., Norris, Robert S. (1992) Tiny Nukes for Mini Minds. *The Bulletin of the Atomic Scientists*, vol. 48, no. 3, s. 24.

³⁶ *Ibid.*, s. 24-25.

³⁷ Bromley, Grahame, Kucia (2002), s. 42.

zprávě pro prezidenta a americký Kongres v únoru 1992.³⁸ Již zmíněné zahrnutí zemí třetího světa a jejich kapacit ZHN mezi potenciální cíle amerických jaderných zbraní bylo následně formálně zapracováno do plánů SIOP-93 a (po určitých úpravách nutných vzhledem k redukci jaderného arzenálu) SIOP-94.³⁹ Současně s tím vydává JSC *Doctrine for Joint Nuclear Operations*, dokument zdůrazňující kritický význam jaderných zbraní vzhledem k jejich schopnosti odstrašit ZHN.⁴⁰

Koncem roku 1993 navazuje nový americký ministr obrany Les Aspin na aktivity svého předchůdce a představuje Obrannou iniciativu proti šíření ZHN (*Defence Counterproliferation Initiative*; DCI), která dále prohlubuje formální integraci tohoto konceptu do americké jaderné strategie. Základní myšlenkou DCI je nutnost akceptování možnosti selhání tradičních nástrojů pro nešíření ZHN a přizpůsobení se této situaci ve vojenské oblasti. Jednotlivá opatření zahrnují obranné programy, včetně vývoje efektivní protiraketové obrany bojiště schopné poradit si s útokem prostřednictvím ZHN nesených balistickými raketami, hlubší přípravu na boj v prostředí ZHN, zlepšení koordinace vojenských a zpravodajských operací a vylepšení schopnosti zničit potenciální hrozbu ZHN v preemptivním útoku. DCI dále zřizuje Radu proti šíření ZHN (*Counterproliferation Council*) v rámci ministerstva obrany a Koncepční plán proti šíření ZHN (*Counterproliferation Concept Plan*; CONPLAN) pro rozvíjení iniciativ proti šíření ZHN na národní úrovni.⁴¹

Výše uvedené iniciativy naznačují, že šíření ZHN je po rozpadu Sovětského svazu vnímáno Spojenými státy jako stále závažnější hrozba, a

³⁸ Cheney, Dick (1992) *Annual Report to the President and the Congress*. Washington: Department of Defense, s. 59. Dostupné z <http://handle.dtic.mil/100.2/ADA321649>, ověřeno 4.4.2011.

³⁹ Kristensen (1998), s. 10.

⁴⁰ Mlyn (2000), s. 202.

⁴¹ Counterproliferation Initiative. Presidential Decision Directive PDD/NSC 18. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/irp/offdocs/pdd18.htm>, ověřeno 6.2.2011, Policy Shift: The Defense Counter-Proliferation Initiative. Air University. Dostupné z <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/mcnair41/41pol.htm>, ověřeno 6.2.2011, McDonough (2006), s. 35.

v tomto smyslu můžeme zaznamenat také významný posun v jejím pojetí. Zatímco do války v Perském zálivu je horizontální proliferace vnímána čistě jako problém mezinárodní kontroly zbrojení a zahraniční politiky, v následujících letech se z tohoto fenoménu stává primárně bezpečnostní výzva pro obranu a vojenské plánování.⁴² V důsledku toho se iniciativy proti šíření ZHN stávají zcela integrální součástí obranné politiky a vzhledem k prominentní roli amerických jaderných zbraní v tomto doktrinálním konceptu i de facto hlavní hybnou silou postudenováleckého vývoje jaderné strategie Spojených států.⁴³

V říjnu 1993 oznámila administrativa prezidenta Clintona zahájení přípravy *Nuclear Posture Review* (NPR 1994), která měla být nejdůkladnější studií týkající se amerických jaderných zbraní přinejmenším od konce 70. let.⁴⁴ Jejím úkolem bylo zhodnotit a navrhnout další postup pro prakticky všechny základní aspekty jaderné strategie Spojených států, od záležitostí týkajících se jaderné infrastruktury a podrobného složení strategického arzenálu až po jadernou doktrínu a problematiku mezinárodní kontroly zbrojení.⁴⁵ Podporovatelé hlubších změn v americké jaderné politice směrem ke snížení role jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii vkládali velké naděje především do osoby Ashtona Cartera⁴⁶, předsedajícího šesti pracovním skupinám připravujícím NPR 1994, který byl známým proponentem významného či případně i úplného jaderného odzbrojení.⁴⁷ Většina jeho radikálnějších návrhů⁴⁸ však narazila na odpor ze strany hlavních představitelů ve Velitelství strategických sil (*Strategic Command*;

⁴² Potter (2005), s. 12.

⁴³ McDonough (2006), s. 8-9, Perry, Schlesinger (2009), s. 89.

⁴⁴ Mlyn (2000), s. 203.

⁴⁵ Nuclear Posture Review (extract from the 1995 Annual Defense Report). Federation of American Scientists. Dostupné z http://www.fas.org/nuke/guide/usa/doctrine/dod/95_npr.htm, ověřeno 22.5.2010.

⁴⁶ Ashton Carter působil na pozici *Assistant Secretary of Defense for International Security Policy* v administrativě Billa Clintona v letech 1993-1996.

⁴⁷ Kristensen (1998), s. 13, McDonough (2006), s. 41.

⁴⁸ Carter mimo jiné navrhoval snížení počtu jaderných hlavic na 1700 a eliminaci všech ICBM. Mlyn (2000), s. 206.

STRATCOM), které nahradilo v roce 1992 *Strategic Air Command* (SAC) v roli hlavního armádního tělesa zodpovědného za jaderné plánování.⁴⁹ Silná opozice Carterovým návrhům spolu s velmi nízkou podporou ze strany prezidenta vedly k jeho odchodu v říjnu 1994, převážení vlivu STRATCOM na přípravu dokumentu, a v důsledku toho ke kolapsu většiny Carterem prosazovaných změn.⁵⁰ Konečná podoba NPR 1994 tak představovala výrazně menší odklon od dosavadní jaderné politiky, než bylo původně zamýšleno a všeobecně očekáváno. Samotná struktura strategického arzenálu nepředstavovala žádnou výraznou změnu oproti předchozí administrativě a byla fakticky postavena na principech zakotvených ve studiích *Phoenix* a *Sun City*, které STRATCOM vypracoval v rámci určení svých preferencí pro americkou jadernou politiku v 90. letech, mimo jiné i z obavy před příliš hlubokými redukcemi jaderných zbraní a jejich nosičů.⁵¹ V rámci konceptu „vést, ale jistit se“ (*lead but hedge*) byla sice zdůrazněna vedoucí role Spojených států v jaderném odzbrojení a multilaterálních iniciativách pro nešíření jaderných zbraní (*lead*), ale současně se zde objevil požadavek na zachování rozsáhlého arzenálu jaderných zbraní v záloze (*hedge*) pro případ obnovení nepřátelského vztahu s Ruskem.⁵² I tento požadavek kopíroval dřívější návrhy STRATCOM a představoval možnost vytvoření rezervy několika tisíc jaderných hlavic, které nespádaly pod režim bilaterálních odzbrojovacích smluv s Ruskem, a bylo možné je v relativně krátké době uvést do operativního provozu.⁵³ NPR 1994 dále zdůraznila zachování významu jaderných zbraní pro odstrašování protivníka či - v případě jeho selhání – jeho porážky⁵⁴ a potvrdila jedinečnost jaderných

⁴⁹ Kristensen, Hans M. (2001) *The Matrix of Deterrence: U.S. Strategic Command Force Structure Studies*. Berkeley: The Nautilus Institute for Security and Sustainable Development, s. 3.

⁵⁰ Butcher, Martin (2009) *Obama's Nuclear Posture Review: Putting flesh on the bone of his nuclear diplomacy*. London: British American Security Information Council, s. 2.

⁵¹ Kristensen (2001), s. 3-4.

⁵² Nuclear Posture Review (extract from the 1995 Annual Defense Report).

⁵³ Kristensen (2001), s. 6.

⁵⁴ Nuclear Posture Review (extract from the 1995 Annual Defense Report).

zbraní pro iniciativy proti šíření ZHN, včetně odstrašujícího efektu vůči akvizici a použití tohoto typu zbraní.⁵⁵

Příprava NPR jasně ukázala, do jaké míry je STRATCOM schopen prosadit své vize v klíčových momentech vývoje jaderné politiky Spojených států. Odtajněné dokumenty z první poloviny 90. let v sobě obsahují základní preference STRATCOM pro oblasti strategie odstrašování a kontroly zbrojení, které byly následně téměř bezvýhradně aplikovány (či zachovány) v rámci americké jaderné strategie i mezinárodních odzbrojovacích smluv. Patří mezi ně především: zachování strategické triády, jejíž páteří jsou ICBM a balistické střely odpalované z ponorek (*submarine-launched ballistic missiles*; SLBM), přičemž její třetí součást (strategické bombardéry) slouží jako záloha; nepřetržitá přítomnost strategických ponorek na obou mořích, vybavených SLBM se samostatně naváděnými hlavicemi (*Multiple Independently Targetable Reentry Vehicles*, MIRV) s možností co největšího přidání jaderných hlavic ze strategických rezerv; zachování dostatečného počtu operativních jaderných hlavic pro bojové použití; zajištění hlavic v záloze s možností jejich opětovné aktivace pro operativní provoz; vysoká flexibilita jaderných sil a jejich schopnost ubezpečit spojence, že nepotřebují vlastní jaderný arzenál; schopnost jaderných sil a systému jejich ovládní (*command & control*; C2) odolat útoku; vysoká flexibilita válečných plánů zahrnujících jaderné zbraně; pokračování v modernizaci zbylých sil; uzavírání bilaterálních smluv týkajících se kontroly zbrojení takovým způsobem, který zachová stabilitu ve vztahu mezi Spojenými státy a Ruskem.⁵⁶

Podrobnou představu STRATCOM o vývoji strategie odstrašování v době po konci studené války dále odkrývá vlivný dokument *Essentials of Post-Cold War Deterrence* z roku 1995, který se zabývá kvalitativní odlišností deterenčních vztahů mezi Spojenými státy a rozličnými státními aktéry

⁵⁵ Je nutno podotknout, že tato významná součást NPR 1994 byla sice zahrnuta v přehledu pro Kongres, ale následně vymazána ze záznamu pro veřejnost. V rámci veřejného diskurzu byla NPR 1994 uvedena výhradně jako dokument, který úspěšně omezil roli jaderných zbraní. Kristensen, Hans M., Handler, Joshua (1996) A New and Dubious Role for US Nuclear Weapons. *Security Dialogue*, vol. 27, no. 4, s. 391, Kristensen (1998), s. 14.

⁵⁶ Kristensen (2001), s. 4, 10.

disponujícími zbraněmi hromadného ničení, v kontrastu s tradičním odstrašováním mezi Spojenými státy a Sovětským svazem, respektive Ruskou federací. Implicitně tedy připouští existenci rozličných modalit odstrašování, závislých na konkrétních specifikách jednotlivých států, jejich představitelů a hodnot.⁵⁷ Na úrovni strategie je pak požadováno přizpůsobení jednotlivých plánů rozličným aktérům. V oblasti jaderného plánování byl tento adaptivní přístup částečně aplikován již při přípravě *Living SIOF*, maximálně pružného válečného plánu pro použití jaderných zbraní, v rámci kterého je možné měnit cíle pro strategické útoky prakticky v reálném čase.⁵⁸ Původně utajený dokument PDD-60 (*Presidential Directive-60*) z druhé poloviny 90. let potvrdil tento trend zahrnutím Číny mezi požadované cíle v rámci SIOF, poprvé od roku 1982.⁵⁹

Druhým klíčovým strategickým konceptem obsaženým v dokumentu *Essentials of Post-Cold War Deterrence* je striktní odmítnutí záruk, že Spojené státy nepoužijí jaderné zbraně v konfliktu jako první (*no first use policy*; NFU), a zároveň dodržování *záměrné nejasnosti* (*calculated ambiguity*) ohledně použití jaderných zbraní v odvetě proti útoku zbraněmi hromadného ničení.⁶⁰ Principem *záměrné nejasnosti* je sdělení ze strany subjektu odstrašování (SO) směrem k objektu odstrašování (OO), jaké kroky OO jsou pro SO neakceptovatelné, ale zároveň zdržení se konkretizování formy odplaty, která bude ze strany SO v případě podniknutí daných kroků OO následovat. Předstírání určitého stupně iracionality SO pak dále navyšuje efektivitu odstrašování, kdy OO musí počítat ze strany SO i s formami odplaty, které se za normálních okolností jeví jako málo věrohodné. V případě snahy o odstrašení útoku ZHN je tedy komunikováno samotné použití jakéhokoliv typu těchto zbraní proti Spojeným státům, jejich

⁵⁷ United States Strategic Command (1995) *Essentials of Post-Cold War Deterrence*. United States Department of Defense, s. 1-2. Dostupné z <http://nautilus.org/archives/nukestrat/USA/Advisory/essentials95.PDF>, ověřeno 27.5.2010

⁵⁸ V kontrastu s klasickými studenoválečnými plány SIOF, které byly fixovány primárně na cíle v rámci Sovětského svazu a států Varšavské smlouvy, a jejich jakákoliv větší změna byla otázkou několika měsíců. Kristensen (1998), s. 11-12.

⁵⁹ Kristensen (2001), s. 6.

⁶⁰ United States Strategic Command (1995), s. 5-7.

jednotkám či spojencům jako hranice, při jejímž překročení bude následovat tvrdá odplata vedená potenciálně všemi dostupnými prostředky. Bez konkrétního specifikování formy odplaty může pro protivníka tato hrozba představovat jak masivní konvenční útok, tak potenciálně i odplatu pomocí jaderných zbraní.⁶¹ Odstrašovaný aktér se tak v tomto případě nachází v pozici, kdy není schopen spolehlivě odhadnout reakci svého protivníka a musí kalkulovat i s možností zničujícího jaderného útoku, v důsledku čehož by měl být od použití ZHN odstrašen. V principu je tedy tímto způsobem možné využít jaderných zbraní pro úspěšné odstrašování OO i tehdy, kdy odstrašování reaguje na chování, na které by SO ve skutečnosti s použitím jaderných zbraní reagovat nechtěl.⁶² V praxi se aplikace *záměrné nejasnosti* poprvé projevila během již zmíněné války v Perském zálivu, kdy prezident Bush přímo varoval iráckého prezidenta Saddáma Husajna, že „Spojené státy nebudou tolerovat použití chemických či biologických zbraní nebo zničení kuvajtských ropných polí a instalací“, a že v případě takových činů by americká veřejnost „požadovala nejtvrděší možnou odpověď.“⁶³ Bush přitom ve skutečnosti prokazatelně neplánoval jaderné zbraně použít ani v takovém případě.⁶⁴ Zda byla tato hrozba potenciálně zahrnující i použití jaderných zbraní důvodem, proč se Saddám Husajn k použití ZHN nakonec neuchýlil, je dodnes předmětem sporů. Většina analytiků se skutečně spíše přiklání k tvrzení, že tento typ mnohoznačné hrozby měl rozhodující odstrašující efekt proti použití iráckých ZHN.⁶⁵ Někteří další ho zpochybňují na základě faktu, že i přes tuto hrozbu Saddám přistoupil k ničení kuvajtských ropných polí a

⁶¹ United States Strategic Command (1995), s. 5.

⁶² *Záměrná nejasnost* je poměrně sporný koncept, který má na americké politické scéně i v odborných kruzích své zastánce i odpůrce. Pro teoretickou diskuzi ohledně efektivity *záměrné nejasnosti* pro odstrašování viz např. Morgan (2003), s. 17, 62-63.

⁶³ The Letter from U.S. Pres. George H. W. Bush to Iraqi President Saddam Hussein, January 5, 1991. Mary Baldwin College. Dostupné z <http://www.mbc.edu/faculty/gbowen/GeorgeHWBushLetterToSaddamHussein.htm>, ověřeno 1.2.2011.

⁶⁴ Paul, T.V. (2009) *The Tradition of Non-Use of Nuclear Weapons*. Stanford: Stanford University Press, s. 84.

⁶⁵ Morgan (2003), s. 273.

instalací, a pokud mělo něco v tomto případě skutečný odstrašující efekt, bylo to spíše varování ministra zahraničí Jamese Bakera, že v případě použití ZHN přistoupí Spojené státy kromě osvobození Kuvajtu i k odstranění iráckého režimu.⁶⁶

V rámci americké jaderné strategie se *záměrná nejasnost* každopádně přinejmenším logicky rozporuje s negativními bezpečnostními zárukami (*negative security assurances*; NSA), které Spojené státy poskytly nejaderným signatářům NPT v roce 1978. Prezident Carter v nich ústy ministra zahraničí Vance garantoval, že „Spojené státy nepoužijí jaderné zbraně proti žádnému nejadernému státu, který podepsal NPT [...], s výjimkou útoku na Spojené státy, jejich území či ozbrojené síly nebo jejich spojence, tímto [nejaderným] státem ve spojení s jaderným státem [...]“.⁶⁷ Tento slib byl opětovně potvrzen administrativou prezidenta Clintona v roce 1995, a spolu s obdobnými prohlášeními Ruska, Číny, Francie a Velké Británie byl zformalizován rezolucí 984 Rady bezpečnosti OSN.⁶⁸ Oficiální potvrzení NSA ze strany pěti původních jaderných států mělo klíčový význam pro úspěch Revizní konference k NPT (*NPT Review Conference*) ve stejném roce, kde bylo schváleno prodloužení smlouvy NPT na dobu neurčitou.⁶⁹ V druhé polovině 90. let však můžeme zaznamenat trend postupného zpochybňování NSA a současně ukotvování *záměrné nejasnosti* v rámci americké deklaratorní politiky. V *Essentials of Post-Cold War Deterrence* STRATCOM zcela explicitně prohlásil NSA za chybu a ohrožení dlouhodobé bezpečnosti Spojených států.⁷⁰ V roce 1996 Clintonův ministr obrany William Perry konstatoval při slyšení před zahraničním výborem Senátu v souvislosti

⁶⁶ Sagan, Scott D. (2010) *Scott Sagan's Introductory Statement at the Sagan-Payne debate on US Nuclear Declaratory Policy*. Center for International Security and Cooperation. Dostupné z <http://cisac.stanford.edu/publications/22924>, ověřeno 8.3.2011.

⁶⁷ Security Assurances, s. K-3. Programme for Promoting Nuclear Non-Proliferation. Dostupné z <http://www.ppnn.soton.ac.uk/bb2/Bb2secK.pdf>, ověřeno 8.3.2011. Formulace „nejaderný stát ve spojení s jaderným státem“ byla cílena především na nejaderné státy Varšavské smlouvy.

⁶⁸ Du Preez, Jean (2002) The Impact of the Nuclear Posture Review on the International Nuclear Nonproliferation Regime. *The Nonproliferation Review*, Fall-Winter 2002, s. 77-78.

⁶⁹ Paul (2009), s.87.

⁷⁰ United States Strategic Command (1995), s. 4.

s možným chemickým útokem ze strany Libye, že v takovém případě se Spojené státy možnosti použít jaderné zbraně nezřikají.⁷¹ Perryho nástupce v úřadě Cohen podtrhnul význam *záměrné nejasnosti* při odstrašování chemického a biologického útoku pro americkou bezpečnost,⁷² přičemž jeho náměstek potvrdil, že v odpovědi na případné použití ZHN proti Spojeným státům nebo jejich spojencům nebude žádná ze zbraní v americkém vojenském arzenálu vyloučena.⁷³

Dalším z faktorů, který zpochybňuje tvrzení vládních představitelů v 90. letech o snižování role jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii, je snaha o vyvíjení nových typů jaderných zbraní, lépe vyhovujících novým úkolům v rámci jaderného plánování. Jedním z problémů, kterými se americká armáda musela v 90. letech začít vážně zabývat, je existence zpevněných a hluboko pod zemí ukrytých cílů (*hard and deeply buried targets*; HDBT), které mohou jejím protivníkům sloužit mimo jiné i pro utajenou výrobu a skladování ZHN. Během 90. let dochází k jejich rozmachu v zemích jako Irák, Libye či Severní Korea, přičemž jejich celkový počet je americkými tajnými službami odhadován koncem dekády až na deset tisíc.⁷⁴ Ačkoliv některé HDBT jsou potenciálně zneškodnitelné pomocí přesných konvenčních zbraní, míra zpevnění a hloubka některých cílů je taková, že konvenční útok není schopen jejich činnost narušit, a jediným účinným prostředkem pro jejich likvidaci jsou tak jaderné zbraně.⁷⁵ Vzhledem k tomu, že americký jaderný arzenál vybudovaný za studené války nebyl konstruován na tento typ útoků,⁷⁶ objevují se brzy hlasy volající po vývoji nových hlavíc

⁷¹ Bromley, Grahame, Kucia (2002), s. 35.

⁷² Conley, Harry W. (2003) Not with Impunity: Assessing US Policy for Retaliating to a Chemical or Biological Attack. *Air & Space Power Journal*, Spring 2003. Dostupné z <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj03/spr03/conley.html>, ověřeno 1.3.2011.

⁷³ Guthe, Kurt (2002) *The Nuclear Posture Review: How Is the "New Triad" New?* Washington: Center for Strategic and Budgetary Assessments, s. 13.

⁷⁴ Bromley, Grahame, Kucia (2002), s. 19, 38-41.

⁷⁵ Payne (2009), s. 7, Bromley, Grahame, Kucia (2002), s. 19.

⁷⁶ Výjimku tvořila hlavice B-53 o síle deseti megatun TNT, která však byla primárně určena pro likvidaci sovětských velitelských bunkrů v případě jaderné války a měla jen malé použití

určených primárně pro likvidaci HDBT. Již v roce 1991 přicházejí vědci Thomas Dowler and Joseph S. Howard III. ve svém článku pro odborný časopis *Strategic Review* s návrhem na vývoj *micronuke*, malé jaderné hlavice o síle „pouhých“ deseti tun TNT, za účelem zneškodňování podzemních zařízení.⁷⁷ Po technické stránce se podobným konceptem brzy začíná zabývat výše zmíněný PLYWD a laboratoře v Los Alamos jsou formálně požádány o výzkum v této oblasti.⁷⁸ Obdobné iniciativy jsou však následně zablokovány tzv. ustanovením Furse-Spratt v rámci *FY1994 National Defense Authorization Act*, který zakazuje vývoj jaderných zbraní s výbušnou silou slabší než pět kilotun TNT.⁷⁹

Snahy o získání účinného prostředku proti HDBT tím ovšem nekončí a v druhé polovině 90. let získávají americké jaderné laboratoře prostředky na modifikaci jaderné hlavice B-61 (B61-11) s variabilní ničivou silou. Tato hlavice byla speciálně upravena pro zaboření do země až do hloubky patnácti metrů před výbuchem, kde by byla většina její energie vypuštěna pod zemský povrch a byla tak schopna účinně zlikvidovat podzemní zařízení. Následné testy však významně zpochybnily možnost tak hlubokého zaboření a zároveň naznačily, že i při nízké ničivé síle by výbuch vyprodukoval velké množství radioaktivního spadu uvolněného do okolí. I přesto byla B61-11 ještě před svým zařazením do jaderného arzenálu využita jako hrozba proti libyjským podzemním zařízením na výrobu chemických zbraní a výzkum za účelem hledání alternativních řešení pro likvidaci HDBT nadále pokračoval.⁸⁰

V druhé polovině 90. let zároveň dochází k selhání dvou klíčových multilaterálních iniciativ, jejichž ujednání bylo považováno za velký úspěch Spojených států v oblasti nešíření jaderných zbraní a kontroly zbrojení. První

proti moderním podzemním cílům. Bromley, Grahame, Kucia (2002), s. 143.

⁷⁷ Arkin, Norris (1992), s. 24-25.

⁷⁸ Bromley, Grahame, Kucia (2002), s. 42.

⁷⁹ Medalia, Jonathan (2004) *Nuclear Weapon Initiatives: Low-Yield R&D, Advanced Concepts, Earth Penetrators, Test Readiness*. Washington D.C.: Congressional Research Service, s. 6. Dostupné z <http://www.fas.org/spp/starwars/crs/RL32130.pdf>, ověřeno 2.3.2011.

⁸⁰ Bromley, Grahame, Kucia (2002), s. 43-44.

z nich představuje Smlouva o úplném zákazu jaderných testů (*Comprehensive Test Ban Treaty*; CTBT). V červenci 1993 prodloužil prezident Clinton devítiměsíční moratorium na jaderné testování vyhlášené jeho předchůdcem⁸¹ a pokusil se o získání mezinárodní podpory pro CTBT. Po dlouhém vyjednávání byla smlouva v roce 1996 podepsána a měla vejít v platnost ve chvíli, kdy ji ratifikuje 44 států disponujících v té době jadernými reaktory. V říjnu 1999 však americký Senát ovládaný republikány odmítnul CTBT ratifikovat kvůli obavám o negativní dopad na americké jaderné odstrašování a, podle mínění podstatné části senátorů, nedostatečným verifikačním mechanismům, které nejsou schopny detekovat jaderné testování na nízké úrovni.⁸² Ačkoliv Spojené státy moratorium nadále dodržují, smlouva do dnešního dne nemá právní závaznost pro žádného z jejich signatářů a mnohé státy (například Čína) odmítají přistoupit k ratifikaci, dokud tak neučiní právě americký Senát.⁸³

Obdobný osud potkal i START II, jednu z hlavních smluv v oblasti kontroly zbrojení z doby po studené válce, která mimo jiné zakazovala oběma státům umístování MIRV na ICBM. Americký Senát v tomto případě ratifikoval původní smlouvu, nikoli však již dodatečný protokol pro její implementaci.⁸⁴ Na ruské straně vedly obavy z budoucího statutu smlouvy ABM i z expanze a politiky NATO v Evropě k silné opozici proti START II v Dumě a její ratifikace byla pravidelně odkládána.⁸⁵ V červnu 2002 pak ruský prezident Putin v reakci na americké odstoupení od smlouvy ABM oznámil, že se ruská strana již necítí být vázána ustanoveními dohodnutými ve START II, čímž byla ukončena téměř desetiletá snaha o uvedení této

⁸¹ Tumulty, Karen, Dahlburg, John-Thor (1993) Clinton Adds 15 Months to Ban on Nuclear Tests. *Los Angeles Times* (4.7.1993). Dostupné z http://articles.latimes.com/1993-07-04/news/mn-9961_1_nuclear-test, ověřeno 14.3.2011.

⁸² Spector, Leonard (2002) Nuclear Proliferation. In: Larsen, Jeffrey A. (ed.) *Arms Control: Cooperative Security in a Changing Environment*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, s. 130.

⁸³ Lewis, Jeffrey (2010) *The CTBT: Prospects for Entry into Force*. London: Vertic, s. 2.

⁸⁴ START II and Its Extension Protocol at a Glance. Arms Control Association. Dostupné z http://www.armscontrol.org/system/files/Start2_Extension.pdf, ověřeno 10.3.2011.

⁸⁵ Mlyn (2000), s. 201.

smlouvy v platnost.⁸⁶

V souvislosti se smlouvou ABM je potřeba zmínit další z klíčových trendů ve vývoji americké jaderné strategie v 90. letech, který Dean Wilkening nazývá třetí americká debatou o protiraketové obraně.⁸⁷ Oproti předchozím dvěma debatám vedeným v kontextu studené války se třetí debata liší již v samotném odůvodnění budování protiraketového systému. Jak první debata vedená převážně v 60. a 70. letech, v jejímž důsledku došlo právě k podepsání smlouvy ABM, tak debata druhá ohledně Strategické obranné iniciativy (*Strategic Defense Initiative*; SDI) v 80. letech, byly přímo spojeny s nebezpečím představovaným Sovětským svazem a Čínou.⁸⁸ Oproti tomu třetí debata se objevuje právě v kontextu horizontální proliferace jaderných zbraní a potřeby aktivní obrany proti případným nebezpečím plynoucí z této dynamiky.⁸⁹ Zatímco pro studenoválečný diskurs týkající se protiraketové obrany je zcela zásadní strategické propojení mezi útočnými a obrannými strategickými systémy (*offense-defense interrelationship*) v kontextu vzájemného odstrašování se Sovětským svazem, v 90. letech dochází na americké straně ke snaze o definování obnoveného vývoje protiraketové obrany jakožto omezeného, čistě obranného prostředku, určeného výhradně proti limitovaným jaderným kapacitám regionálních soupeřů.⁹⁰

Již v lednu 1991 oznámil prezident Bush ukončení programu SDI a přeorientování se na obranu proti omezeným útokům balistickými raketami.⁹¹ Vzniká tak *Global Protection Against Limited Strikes* (GPALS), obranný

⁸⁶ Kimball (2003)

⁸⁷ Wilkening, Dean (2000) *Ballistic-Missile Defence and Strategic Stability*. Oxford: Oxford University Press, s. 6.

⁸⁸ Freedman (1989), s. 252-256, 271, 413-416.

⁸⁹ McDonough (2006), s. 9.

⁹⁰ Kartchner, Kerry M. (2002) The Future of The Offense-Defense Relationship. In: Larsen, Jeffrey A. (ed.) *Arms Control: Cooperative Security in a Changing Environment*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, s. 271-277, Hynek, Nikola (2010) Missile Defence Discourses and Practices in Relevant Modalities of 21st Century Deterrence. *Security Dialogue*, vol. 41, no. 4, s. 443.

⁹¹ State of the Union Address, January 29, 1991. Dostupné z <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches/detail/3429> , ověřeno 10.3.2011.

system zahrnující senzory a protiraketové řízené střely umístěné na zemi (*ground-based interceptors*; GBI) i ve vesmíru (*Brilliant Pebbles*). Architektura GPALS byla orientována jak na možnost zachycení omezeného strategického útoku proti území Spojených států (*national missile defense*; NMD), tak na obranu amerických jednotek a spojenců v rámci regionální protiraketové obrany a protiraketové obrany bojiště (*theater missile defense*; TMD).⁹² Následující administrativa prezidenta Clintona však tento program jako celek ukončila a rozhodla se orientovat se - přinejmenším zpočátku - primárně na rozvoj TMD programů.⁹³ Pětiletý plán výdajů na protiraketovou obranu činil 18 miliard amerických dolarů, kde přibližně dvě třetiny byly určeny právě na TMD.⁹⁴ Spojené státy tak přistoupily k rozmístování protiraketového systému *Patriot* a vývoji nových TMD systémů jako *Airborne Laser* (ABL), *Theater High Altitude Area Defense* (THAAD) či *Navy Theater Wide* (NTW).⁹⁵

V listopadu 1994 však na domácí politické scéně dochází k podstatným změnám, když republikánská strana po volbách významně posiluje v Kongresu a signifikantně tak vzrůstá politická podpora modifikace či dokonce vypovězení smlouvy ABM a rychlého budování NMD.⁹⁶ Tento tlak je dále stupňován v důsledku pokračující kvalitativní i kvantitativní proliferace raketové technologie mezi regionální protivníky Spojených států, která může podle některých názorů v relativně krátké době vést k přímému ohrožení amerického území.⁹⁷ Clintonova administrativa tak v druhém prezidentském

⁹² Global Protection against Limited Strikes (GPALS). Global Security. Dostupné z <http://www.globalsecurity.org/space/systems/gpals.htm>, ověřeno 15.3.2011.

⁹³ The End of the Star Wars Era, Secretary of Defense Les Aspin, DoD News Briefing Thursday, May 13, 1993. United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.fas.org/spp/starwars/offdocs/d930513.htm>, ověřeno 1.3.2011.

⁹⁴ Aspin, Les (1993) *Report on the Bottom Up Review*. United States Department of Defense, s. 48. Dostupné z <http://osdhistory.defense.gov/docs/Bottom-upReview1993.pdf>, ověřeno 14.3.2011.

⁹⁵ McDonough (2006), s. 36-37.

⁹⁶ Bromley, Grahame, Kucia (2002), s. 35.

⁹⁷ Viz např. závěry tzv. Rumsfeldovy komise. Rumsfeld, Donald H. et al. (1998) *Report of the Commission to Assess the Ballistic Missile Threat to the United States*. Washington D.C.:

období částečně přehodnocuje svůj přístup ke konceptu protiraketové obrany a v roce 1999 schvaluje *National Missile Defense Act*, podle kterého mají Spojené státy v co nejkratší možné době rozmístit účinný NMD systém, který bude schopen ubránit americké území proti omezenému útoku balistickými raketami. Navrhovaný NMD systém byl postaven na principu kombinace pozemních radarů a satelitů na nízké oběžné dráze spolu s konvenčními GBI. Počáteční rozmístění mělo zahrnovat 100 GBI a radar na Aljašce, plný systém až 250 GBI na Aljašce a v Severní Dakotě, spolu s šesti vylepšenými a devíti novými radary umístěnými ve Spojených státech, Grónsku, Jižní Koreji a Velké Británii.⁹⁸ Avšak ani počáteční rozmístění NMD systému se do konce Clintonova působení v úřadu prezidenta neuskutečnilo a další osud NMD byl tak ponechán na jeho nástupci.

Pro pochopení významu protiraketové obrany pro americkou jadernou strategii v 90. letech je potřeba na ni pohlížet v kontextu postudenoválečných trendů v této oblasti. Zahrnutím protiraketové obrany do CONPLAN 0400, průběžně aktualizovaného národního plánu pro iniciativy proti šíření ZHN, potvrdila Clintonova administrativa vnímání tohoto typu aktivní obrany jako jednoho z nástrojů pro tento typ iniciativ.⁹⁹ Spolu s vývojem nových jaderných zbraní určených pro eliminaci zařízení na výrobu ZHN (i těchto zbraní samotných) a zahrnutím těchto misí do jaderného plánování, se tak jedná o další prvek v jaderné strategii, jehož cílem je bojovat proti proliferaci ZHN prostřednictvím schopnosti znemožnit protivníkům úspěšné použití těchto zbraní. Můžeme tak zřetelně pozorovat nárůst významu prvků strategie *odstrašování odepřením (deterrence by denial)*, jakožto komplement k *odstrašování potrestáním (deterrence by punishment)*, která je základním strategickým předpokladem doktríny MAD.¹⁰⁰ Kořeny tohoto trendu v politické

United States Congress. Dostupné z <http://www.fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/toc.htm>, ověřeno 8.3.2011.

⁹⁸ Glasser, Charles L., Fetter, Steve (2001) *National Missile Defense and the Future of U.S. Nuclear Weapons Policy*. *International Security*, vol. 26, no. 1, s. 49-50.

⁹⁹ McDonough (2006), s. 36.

¹⁰⁰ Pro konceptualizaci těchto dvou základních přístupů k odstrašování viz Snyder, Glenn (1961) *Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security*. Princeton: Princeton University Press.

rovině je možné nalézt již u administrativ prezidentů Cartera a Reagana, které nebyly v plné míře ochotny akceptovat axiomatickou logiku MAD založenou na hrozbě totální destrukce obou válčících stran, a hledaly tak cesty pro možnosti kontroly eskalace či dokonce vítězství (*prevailing*) v případném jaderném konfliktu právě zaměřením útoku na vojenské kapacity (*counterforce targetting*) a získání obranných kapacit pro omezení dopadu útoku.¹⁰¹ Na úrovni vojenského plánování je možné zaznamenat tento trend již v 60. letech, v kontrastu s tehdejší deklaratorní politikou postavenou čistě na MAD.¹⁰² Změna mezinárodního pořádku s koncem studené války a nárůst nových hrozeb pro bezpečnost Spojených států umožnil další rozvoj těchto prvků v rámci iniciativ proti šíření ZHN, které se fakticky staly hnacím motorem vývoje jaderné strategie v 90. letech.

¹⁰¹ Mlyn (2000), s. 198, McDonough (2006), s. 26-27.

¹⁰² Mlyn (2000), s. 195.

2 Deklaratorní rozměr NPR a související mezinárodní jaderné iniciativy

NPR jsou ze své podstaty poměrně komplexními dokumenty, které se snaží pracovat s vymezením americké jaderné strategie na několika různých způsobem propojených úrovních. Obsah jednotlivých dokumentů je nutné v první řadě rozdělit na dvě části – deklaratorní, která představuje určitou formu obecné politické deklarace namířené primárně směrem k externím aktérům, a operativní, která je složena z konkrétních instrukcí pro jednotlivé součásti americké administrativy. Deklaratorní část zahrnuje jak vymezení obecných cílů, kterých by měla NPR jako celek dosáhnout, tak deklaratorní politiku, která má za úkol sdělit externím aktérům, jakým způsobem a za jakých podmínek může na straně Spojených států dojít k přímému použití jaderného arzenálu. Oproti tomu operativní části NPR se zabývají konkrétními plány administrativy v počtu jaderných hlavic, ve skladbě strategických nosičů jaderných zbraní, v nejaderných prvcích jaderné strategie (jako je např. protiraketová obrana či konvenční strategické útočné systémy) nebo v jaderné infrastruktuře. Jedná se tedy o operativní politiku, která bude mít následně svůj odraz v konkrétních krocích americké vlády. Právě v tomto je možné pozorovat základní rozdíl mezi operativní a deklaratorní politikou. Deklaratorní politika nemusí být (a většinou také opravdu není) odrazem skutečných válečných plánů Spojených států, podle kterých by se reálně postupovalo v případě ozbrojeného konfliktu. Jejím cílem je primárně vyslání určitého signálu, který má mít za výsledek ovlivnění chování externích aktérů v kontextu vlastní jaderné politiky. Jak operativní, tak deklaratorní politika jsou přitom vzájemně propojeny – operativní politika, je-li zveřejněna, má kromě své primární plánovací funkce také sekundární vliv na chování externích aktérů. Je-li operativní politika s deklaratorní politikou v rozporu, ztrácí deklaratorní politika na své věrohodnosti a tím oslabuje svojí funkci. Deklaratorní politika spolu s operativní politikou jsou tedy společně prvky jaderné strategie, které spolu s působením Spojených států na mezinárodní scéně určují, do jaké míry je americká jaderná strategie schopna dosáhnout obecných cílů vytyčených v NPR. Je-li cílem NPR například posílení

odstrašovací schopnosti amerického arzenálu vůči regionálním protivníkům, je nutné zkoumat dva základní pilíře strategie odstrašování – dostatečné kapacity (*capability*) a věrohodnost (*credibility*) hrozby. Neposkytuje-li operativní politika dostatečné kapacity pro odstrašení a/nebo deklaratorní politika není dostatečně věrohodná a objekt odstrašování tak považuje uskutečnění hrozby ze strany subjektu odstrašování za nepravděpodobné, pak odstrašovací schopnost posílena nebude. Podobně je-li deklarovaným cílem NPR snížit roli jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii a deklaratorní a/nebo operativní politika je s tímto cílem evidentně v rozporu, nebudou referenční objekty tohoto deklarovaného cíle (ať už je to domácí publikum či ostatní aktéři mezinárodních vztahů) pravděpodobně pokládat tento cíl za úspěšně splněný.

Tato kapitola má za úkol porovnat obě zkoumané NPR¹⁰³ ve výše zmíněné deklaratorní části, tedy v obecných cílech v kontextu vymezených hrozeb (podkapitola 2.1.) a v jednotlivých aspektech deklaratorní politiky (podkapitola 2.2). V podkapitole 2.3. je analyzován přístup obou administrativ v oblasti bilaterálních a multilaterálních iniciativ, které s danými NPR přímo souvisí. Kapitola 3. se následně zabývá jednotlivými součástmi operativní politiky a jejich významem.

2.1. Cíle NPR a vymezení hrozeb

V širším slova smyslu je úkolem obou NPR vypracovat základní směřování jaderné strategie Spojených států na období pěti až deseti let. V užším pohledu si pak dokumenty kladou cíle v následujících vzájemně propojených oblastech:

1. Přizpůsobení americké jaderné strategie změnám v mezinárodně-bezpečnostním prostředí a novým hrozbám z nich vyplývajících. V

¹⁰³ Nuclear Posture Review Report (2010) United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.defense.gov/npr/docs/2010%20Nuclear%20Posture%20Review%20Report.pdf> , ověřeno 22.5.2010, Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002) Global Security. Dostupné z <http://www.globalsecurity.org/wmd/library/policy/dod/npr.htm> , ověřeno 22.5.2010.

tomto ohledu se obě NPR vymezují především proti bezpečnostním paradigmatům období studené války a jim odpovídající jaderné strategii.

2. Zachování či vylepšení unikátních schopností strategického arzenálu v rámci širších cílů obranné politiky Spojených států.
3. Redukce počtu jaderných zbraní a snížení jejich role v americké bezpečnostní strategii ve prospěch jiných strategických prvků.

V těchto třech bodech se obě dvě NPR v zásadě shodují i s NPR 1994 vypracovanou administrativou prezidenta Clintona v předcházející dekádě. NPR 2010 k nim však poprvé přidává ještě dlouhodobou vizi světa bez jaderných zbraní, k níž mají opatření zahrnutá v NPR postupně směřovat.

V oblasti hrozeb se obě NPR vymezují jak proti dvěma obecným fenoménům – horizontální proliferaci mezi státní a nestátní aktéry – tak proti konkrétním zemím, potenciálně ohrožujícím bezpečnost Spojených států. V případě NPR 2001 je proliferace zmiňována širěji jakožto proliferace ZHN, v NPR 2010 je již důraz kladen především na šíření jaderných zbraní. Odlišným způsobem je v NPR vnímáno i nebezpečí možné proliferace ZHN mezi nestátní aktéry, tedy především teroristické skupiny. Prezident Obama již ve svých projevech několikrát zdůraznil, že „největším nebezpečím pro bezpečnost Spojených států [...] je možnost, že některá teroristická organizace získá jadernou zbraň.“¹⁰⁴ Problematika jaderného terorismu tak v rámci NPR 2010 získává velmi privilegované postavení, v kontrastu s NPR prezidenta Bushe, u něhož je problém proliferace zpočátku spojen téměř výhradně se státními aktéry.¹⁰⁵ V tomto ohledu se však přístup Bushovy administrativy v následujících letech postupně mění a problému šíření ZHN mezi teroristické skupiny se dostává stále větší pozornosti. Děje se tak společně s přibývajícím počtem důkazů, že se Al-Káida a další teroristické organizace o získání tohoto typu zbraní skutečně aktivně pokoušejí,¹⁰⁶ a

¹⁰⁴ US President Barack Obama warns of nuclear terrorism (2010) *BBC News* (12.4.2010) Dostupné z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8614695.stm>, ověřeno 25.3.2011.

¹⁰⁵ Potter (2005), s. 8.

¹⁰⁶ Perry, Schlesinger (2009), s. 8, Paul (2009), s. 5.

současně s tím dochází i k vývoji Bushova přístupu k problematice odstrašování nestátních aktérů. Zatímco ve svém projevu v roce 2002 Bush prohlašuje, že strategie odstrašování nemá proti teroristickým sítím žádný význam,¹⁰⁷ *Quadrennial Defense Review* (QDR) v roce 2006 již zahrnuje odstrašování nestátních aktérů do strategického konceptu odstrašování šitého na míru.¹⁰⁸ Na teroristický útok jadernými zbraněmi je tak v rámci amerického politického diskursu postupně stále více pohlíženo jako na bezprostřední hrozbu, která se v současném mezinárodně-bezpečnostním prostředí jeví jako více aktuální než cílený útok proti Spojeným státům ze strany státního aktéra.¹⁰⁹

V kontextu nebezpečí plynoucích ze strany státních aktérů rozlišuje NPR 2001 tři typy hrozeb. Bezprostřední hrozby (*immediate threats*) představují například irácký útok na Izrael, severokorejský útok proti Jižní Koreji a konflikt ohledně politického statutu Taiwanu. Ve všech třech případech se tedy jedná o útoky regionálních mocností proti americkým spojencům ve dvou klíčových oblastech amerických zájmů, na Středním východě a v severovýchodní Asii. Potenciální hrozbou (*potential threat*) je vznik nové vojenské koalice proti Spojeným státům nebo jejich spojencům, kde některý ze členů této koalice disponuje ZHN a je schopen je v konfliktu použít. Neočekávané hrozby (*unexpected threats*) zahrnují náhlou změnu režimu ve státě vlastnícím jaderné zbraně, při které se jaderný arzenál dostane do rukou nové vlády nepřátelské vůči Spojeným státům, a náhlé odhalení vlastnictví ZHN některým z amerických protivníků.¹¹⁰ NPR 2001 přitom specificky vyjmenovává několik konkrétních zemí, které mohou potenciálně představovat všechny tři zmíněné typy hrozeb. Jsou jimi Severní Korea, Irák, Írán, Sýrie a Libye – tedy státy, které byly v té době v americkém

¹⁰⁷ Commencement Address at the United States Military Academy in West Point, New York, June 1, 2002. United States Government Printing Office. Dostupné z <http://www.access.gpo.gov/nara/v38no23.html>, ověřeno 1.2.2011.

¹⁰⁸ Quadrennial Defense Review Report (2006) United States Department of Defense, s. 49. Dostupné z <http://www.defense.gov/qdr/report/report20060203.pdf>, ověřeno 25.3.2011.

¹⁰⁹ Perry, Schlesinger (2009), s. 8.

¹¹⁰ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

politickém diskursu označovány jako „darebácké“, primárně vzhledem k jejich snahám o získání ZHN.¹¹¹ V tomto smyslu jsou v NPR 2010 jako hrozby explicitně zmíněny pouze Severní Korea a Írán, opět především v kontextu jejich proliferačních aktivit.¹¹²

Odlišným způsobem, přinejmenším v rétorické rovině, nahlíží jednotlivé NPR na Čínu, jeden z pěti formálně uznaných jaderných států v režimu NPT. Obě NPR shodně vyjadřují obavy z pokračující čínské modernizace jaderných a nejaderných sil, stejně jako z nedostatku transparentnosti v této oblasti, avšak liší se ve vymezení vzájemného strategického vztahu. NPR 2001 v tomto ohledu vnímá Čínu pouze jako stát, který může představovat bezprostřední či potenciální hrozbu,¹¹³ a staví jí tak v rámci tohoto dokumentu de facto na úroveň již zmíněných darebáckých států. Oproti tomu v NPR 2010 je Čína zmiňována jako strategický partner, se kterým je nutné zachovat vzájemnou strategickou stabilitu, a stává se tak v americkém strategickém vnímání jakýmsi „malým Ruskem.“¹¹⁴ Zároveň se NPR 2010 úzkostlivě vyhýbá jakýmkoliv zmínek o potenciálním konfliktu s Čínou ohledně Taiwanu. Mimo jiné i z těchto důvodů byla NPR 2010 na čínské straně komentována výrazně přívětivěji než NPR 2001, ačkoliv většina výhrad Pekingu týkajících se amerického rozvoje protiraketové obrany, konvenčních strategických zbraní a mnoha dalších aspektů americké jaderné strategie stále přetrvává.¹¹⁵

Obě NPR současně vyzdvihují existenci nového vztahu s Ruskem, momentálně jediným státem s kvantitativně srovnatelným jaderným arzenálem. Pro obě NPR je charakteristická snaha vymezit se proti studenoválečnému vnímání vzájemných vztahů a naopak podtržení Ruska

¹¹¹ Bolton, John (2002) *Beyond the Axis of Evil: Additional Threats from Weapons of Mass Destruction*. The Heritage Foundation. Dostupné z <http://www.heritage.org/research/lecture/beyond-the-axis-of-evil>, ověřeno 4.3.2011.

¹¹² Nuclear Posture Review Report (2010), s. 3.

¹¹³ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

¹¹⁴ Chase, Michael S. (2010) The U.S.-China Strategic Security Relationship and the Nuclear Posture Review Report. *China Brief*, vol. 10, no. 9, s. 11.

¹¹⁵ *Ibid.*, s. 12.

jako strategického partnera v jaderných otázkách. Na přímý konflikt s Ruskem je v obou NPR nahlíženo jako na vysoce nepravděpodobný scénář dalšího vývoje vzájemných vztahů. Zároveň je zde však zmíněna obava o další vývoj ruské jaderné politiky a s tím spojené probíhající modernizace jaderného arzenálu v kontextu upadajících ruských konvenčních sil, což je faktor, se kterým americká jaderná strategie musí do budoucna počítat.

Stejně jako v případě Číny vyzdvihuje NPR 2010 i ve vztahu k Rusku jako jednu ze svých priorit zachování vzájemné strategické stability. Tento druh strategického vztahu má dva základní předpoklady. Za prvé, vyvarování se možných podnětů, které by mohly vést k nadměrnému zbrojení u druhé strany, mající za důsledek zvýšení napětí ve vzájemných vztazích a potenciálně zahájení závodů ve zbrojení. Za druhé, nepřipuštění existence schopnosti účinného prvního úderu jadernými zbraněmi, který by druhá strana nebyla schopna opětovat, čímž by se silně zvýšilo pokušení využít preventivního jaderného útoku v případě vyhocené krize.¹¹⁶ Zmíněná kritéria nutně evokují dřívější vztah mezi Spojenými státy a Sovětským svazem založený na logice MAD, což je v případě Obamovy NPR v příkrém rozporu s tvrzením o „ukončení studenoválečného myšlení.“¹¹⁷ NPR 2001 se zmínkám o nutnosti zachovat strategickou stabilitu s Ruskem vyhýbá.

V souvislosti s výše identifikovanými hrozbami si obě NPR kladou za cíl zachování či dokonce posílení některých unikátních schopností strategického arzenálu. Konkrétní vymezení těchto schopností vychází v obou případech především z předcházejících QDR¹¹⁸ a umísťuje je tak do širšího rámce americké obranné politiky. První z nich je *odstrašení* (*deterrence*), v tomto smyslu tedy schopnost odstrašení vojenské akce ze strany nepřátel Spojených států. S tím úzce souvisí *ujištění* (*assurance*), ve

¹¹⁶ McDonough (2006), s. 71-72.

¹¹⁷ Obama Prague Speech On Nuclear Weapons (2009) Huffington Post. Dostupné z http://www.huffingtonpost.com/2009/04/05/obama-prague-speech-on-nu_n_183219.html, ověřeno 28.1.2011.

¹¹⁸ Quadrennial Defense Review Report (2001) United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.defense.gov/pubs/qdr2001.pdf>, ověřeno 25.3.2011, Quadrennial Defense Review Report (2010) United States Department of Defense. Dostupné z http://www.defense.gov/qdr/images/QDR_as_of_12Feb10_1000.pdf, ověřeno 25.3.2011.

významu ujištění amerických spojenců o vůli a současně schopnosti Spojených států dodržet své závazky a zajistit jejich bezpečnost proti možným regionálním či jiným hrozbám. Klíčovým konceptem je v tomto případě rozšířené odstrašování (*extended deterrence*), neboli snaha o odstrašení útoku proti spojenci. Stejně jako odstrašování útoku proti vlastnímu území či jednotkám je i rozšířené odstrašování konceptem, který je v americké jaderné strategii přítomen de facto od jejího vzniku – rozšířené odstrašování zaměřené proti možné invazi sovětských vojsk do Evropy bylo primárním úkolem pro americké jaderné zbraně již na samém počátku studené války. V éře po ukončení studené války se oba koncepty pochopitelně dočkaly určitých modifikací. Z obou NPR jasně vyplývá, že Spojené státy chápou odstrašování jako flexibilní strategii použitelnou za určitých okolností proti rozličným typům aktérů,¹¹⁹ v kontrastu s obdobím studené války, kdy bylo odstrašování chápáno téměř výlučně jako odstrašování Sovětského svazu a jeho spojenců. Vzhledem k nárůstu vnímání šíření ZHN jako klíčové bezpečnostní hrozby navíc koncept rozšířeného odstrašování dále posiluje svojí klíčovou úlohu i v této oblasti. Jak již bylo zmíněno v předcházející kapitole, ujištění spojenců o věrohodnosti amerického rozšířeného odstrašování je, přinejmenším v širším americkém politickém diskursu, klíčovým faktorem v jejich rozhodnutí nerozvíjet vlastní jaderný program ani v případě komplikované bezpečnostní situace v jejich regionu. Mezi státy, které v tomto ohledu spoléhají na ochranu amerického jaderného deštníku, a představují potenciální proliferační riziko v případě nedostatečných amerických záruk, patří například Japonsko, Jižní Korea či Taiwan. Opakované zdůrazňování významu tohoto konceptu v kontextu americké jaderné strategie je kromě snahy o ujištění spojenců současně i implicitním vzkazem potenciálním agresorům o odhodlání Spojených států dostát svým spojeneckým závazkům. Cílem je zde posílení věrohodnosti hrozby jaderné odplaty v případě útoku a v důsledku toho tedy posílení odstrašovací schopnosti amerického jaderného arzenálu.

S konceptem odstrašování úzce souvisí i schopnost *porazit* (*defeat*)

¹¹⁹ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 33, Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

protivníka. Předpokládáme-li, že efektivita strategie odstrašování je přímo úměrná tomu, do jaké míry jsme schopni přesvědčit protivníka, že možné důsledky či rizika jeho akce překračují očekávané zisky,¹²⁰ je schopnost jeho definitivní vojenské porážky rozhodně posilujícím odstrašujícím prvkem. V případě jaderných zbraní je však současně jakýkoliv koncept předpokládající jejich použití nad rámec odstrašování vždy do určité míry kontroverzní, zvláště jedná-li se o dílčí bojové mise v kontextu širší válečné strategie. NPR 2001 v tomto směru představuje často kritizované spojení nejaderných a jaderných sil pro efektivní porážku protivníka, kde jaderné síly mají za úkol zneškodnit cíle, které jsou schopny odolat konvenčnímu útoku, jako například HDBT nebo zařízení na výrobu biologických zbraní.¹²¹ NPR 2010 se tomuto spojení v deklaratorní rovině striktně vyhýbá.

Dalším konceptem, ke kterému se obě prezidentské administrativy hlásí, je *odrazení (dissuasion)* protivníka od snahy získat či rozvíjet vojenské kapacity, které by mohly potenciálně ohrozit bezpečnost Spojených států. Koncept vychází z myšlenky, že Spojené státy budou disponovat takovými kapacitami v oblasti obranných systémů, protisilových útočných systémů a obranné infrastruktury, že možný protivník bude vnímat snahu soupeřit vojensky se Spojenými státy jako marnou od samého počátku, a vyhne se tak zbytečným nákladům na budování útočných strategických systémů tím, že k jejich vývoji vůbec nepřistoupí. Jedná se tedy o koncept, který je v časové posloupnosti vývoje strategického vztahu s možným protivníkem předstupněm odstrašování, a předchází tak samotné materializaci možné hrozby. V tomto smyslu je tedy v případě úspěšné aplikace těchto snah možné předejít potenciálně hrozící proliferaci (ať už horizontální či vertikální) raketové technologie či jiných signifikantních útočných kapacit.¹²² V případě Bushovy NPR je odrazení explicitně zařazeno mezi čtyři hlavní obranné cíle

¹²⁰ Snyder (1961), s. 35.

¹²¹ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

¹²² Tato myšlenka je odbornou veřejností často kritizována a celá řada autorů se přiklání k tvrzení, že rozvíjení zmíněných systémů ve svém důsledku naopak přímo vybízí k vertikální proliferaci. Viz například Butt, Yousaff (2010) *The myth of missile defense as a deterrent*. Bulletin of the Atomic Scientists. Dostupné z <http://www.thebulletin.org/web-edition/features/the-myth-of-missile-defense-deterrent>, ověřeno 28.3.2011.

definované příslušnou QDR (*ujištění, odrazení, odstrašení, poražení*).¹²³ NPR 2010 s tímto konceptem pracuje na více implicitní úrovni, především ve vztahu k jaderné infrastruktuře.¹²⁴ V plné míře je ovšem tento princip možné nalézt v *Ballistic Missile Defense Report* (BMDR)¹²⁵, který podrobně rozpracovává strategii Obamovy administrativy v oblasti protiraketové obrany a NPR 2010 tak v tomto ohledu přímo doplňuje.

Veškeré výše zmíněné cíle souvisí s pozitivní úlohou, kterou by jaderná strategie jako celek (nikoliv tedy pouze jaderné zbraně, ale i protiraketová obrana či strategické konvenční zbraně) měla podle NPR zastávat v rámci širší americké obranné strategie. Obě NPR však současně vyjadřují snahu o snížení role samotných jaderných zbraní v celkové bezpečnostní strategii Spojených států, přičemž tato snaha je zároveň spojena i s kvantitativní redukcí jaderného arzenálu. V konceptuálním přístupu k těmto redukcím se ovšem jednotlivé dokumenty liší. NPR 2001 se snaží zasadit snížení počtu jaderných zbraní do rámce kvalitativní změny od přístupu založeného na typu hrozby (*threat-based approach*) k přístupu založenému na potřebných kapacitách (*capabilities-based approach*). Zatímco první zmíněný model odpovídá studenoválečné praxi plánování strategických sil podle vojenských kapacit Sovětského svazu, podle NPR by nyní neměl tento typ plánování záviset na konkrétních protivnících, ale reflektovat možné formy ozbrojeného konfliktu.¹²⁶ Dokument se tedy soustředí na to „jakým způsobem by mohl protivník válčit místo toho, kdo by protivník mohl být nebo kde by se boj mohl odehrát.“¹²⁷ Konečným cílem je tak dosažení „věrohodné odstrašovací schopnosti při nejnižším možném

¹²³ Special Briefing on the Nuclear Posture Review, transcript (2002) United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=1108>, ověřeno 15.10.2010.

¹²⁴ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 41.

¹²⁵ Ballistic Missile Defense Review Report (2010) United States Department of Defense, s. 11, 23. Dostupné z http://www.defense.gov/bmdr/docs/BMDR%20as%20of%2026JAN10%200630_for%20web.pdf, ověřeno 22.5.2010.

¹²⁶ Special Briefing on the Nuclear Posture Review, transcript (2002)

¹²⁷ Quadrennial Defense Review Report (2001), s. 4.

množství jaderných zbraní v souladu s bezpečností Spojených států a jejich spojenců.¹²⁸

NPR 2010 oproti tomu označuje momentální redukce jaderných zbraní jako za jeden z kroků k dlouhodobému cíli, kterým má být kompletní eliminace všech jaderných zbraní v celosvětovém měřítku. Tuto vizi, která myšlenkově navazuje na Reaganův návrh na summitu v Reykjavíku v roce 1986¹²⁹ a na současnou debatu o světě bez jaderných zbraní vedenou osobnostmi jako George Shultz, William Perry, Sam Nunn, Henry Kissinger¹³⁰ či Michail Gorbačov¹³¹, představil prezident Obama ve svém projevu v Praze v květnu 2009. Již zde však uvedl, že „tohoto cíle nebude dosaženo rychle – nejspíše ani během [jeho] života.“¹³² V tomto smyslu ani NPR 2010 nenabízí žádný konkrétnější časový výhled či podrobný postup, jakým by mělo být v budoucnosti světa bez jaderných zbraní dosaženo. Anne Harrington de Santana v tomto směru nabízí vysvětlení, že „co se na první pohled zdá být podporou odzbrojení, je ve skutečnosti implicitním argumentem ohledně dynamiky nešíření [jaderných zbraní].“¹³³ Tato interpretace vztahu mezi nešířením jaderných zbraní a odzbrojením je založena na myšlence, že explicitní slib úplného jaderného odzbrojení v dlouhodobém horizontu, v souladu s ujednáním článku VI. NPT,¹³⁴ bude

¹²⁸ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

¹²⁹ Paul (2009), s. 83.

¹³⁰ Shultz, George P., Perry, William J., Kissinger, Henry A., Nunn, Sam (2008) Toward a Nuclear-Free World. *The Wall Street Journal* (15.1.2008) Dostupné z http://www.nuclearsecurityproject.org/atf/cf/%7B1FCE2821-C31C-4560-BEC1-BB4BB58B54D9%7D/TOWARD_A_NUCLEAR_FREE_WORLD_OPED_011508.PDF, ověřeno 5.4.2011.

¹³¹ Gorbachev, Michail (2007) The Nuclear Threat. *The Wall Street Journal* (31.1.2007) Dostupné z http://www.wagingpeace.org/articles/2007/01/31_gorbachev_nuclearthreat.htm, ověřeno 5.4.2011.

¹³² Obama Prague Speech On Nuclear Weapons (2009)

¹³³ De Santana, Anne Harrington (2010) *The Strategy of Nonproliferation: Maintaining the Credibility of an Incredible Pledge to Disarm*. Working paper, s. 4.

¹³⁴ Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (1968) International Atomic Energy Agency (IAEA). Dostupné z <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infcircs/Others/infcirc140.pdf>, ověřeno 28.4.2011.

podnětem pro ostatní státy k tomu, aby se v krátkodobém horizontu vzdaly možnosti samy získat jaderné zbraně.¹³⁵ Spolu s dílčími kroky týkajícími se kontroly zbrojení a multilaterálních iniciativ v jaderných otázkách je tak možné považovat deklaraci slibu úplného odzbrojení za součást strategie, jejímž cílem je pozitivně ovlivnit chování ostatních států v oblasti jejich vlastního přístupu k jaderným zbraním, především tedy k samotnému nešíření jaderných zbraní.

2.2. Deklaratorní politika pro použití jaderných zbraní

Od počátku 90. let se v diskursu týkajícím se americké deklaratorní politiky pro použití jaderných zbraní objevují dvě hlavní vzájemně propojená témata – deklarace záměru nepoužít jaderné zbraně jako první (*no first use policy*; NFU) a aplikace *záměrné nejasnosti* (*calculated ambiguity*), především ve vztahu k negativním bezpečnostním zárukám (*negative security assurances*; NSA) nejaderným státům. Během studené války byla NFU součástí deklaratorní politiky Sovětského svazu, avšak Spojené státy jí vzhledem k potřebě odstrašovat možný sovětský konvenční útok nepřijaly. NFU se však ani po konci studené války dosud neobjevila ani v jedné NPR. V případě Bushovy jaderné politiky je tato idea dokonce v přímém protikladu k jím prosazované doktríně preemptivních útoků.¹³⁶ NPR 2001 jako taková sice možnost preemptivních útoků explicitně nezmiňuje, avšak na více implicitní úrovni se dá podobné použití předpokládat například u snah o vyvinutí schopnosti likvidace protivníkových kapacit ZHN.¹³⁷ K přímému spojení tohoto konceptu s jadernými zbraněmi dochází teprve v podobě návrhu *Doctrine for Joint Nuclear Operations*, který přímo vymezuje scénáře

¹³⁵ De Santana (2010), s. 4.

¹³⁶ Doktrína preempce, kterou Bushova vláda představila v rámci americké Národní bezpečnostní strategie v roce 2002, se ve skutečnosti týká spíše preventivních než preemptivních útoků. Jervis (2009), s. 143. Autor této práce ponechává výraz „preemptivní“ v kontextu oficiálních dokumentů Bushovy administrativy, avšak pro obecné útoky proti hrozbám, které nejsou zcela bezprostřední, používá v kontrastu s politickým diskurzem uplynulé dekády přesnější výraz „preventivní“.

¹³⁷ McDonough (2009), s. 2.

týkající se ZHN, ve kterých by mohly být americké jaderné zbraně preemptivně použity.¹³⁸ Pentagon sice tuto doktrínu posléze formálně zrušil, avšak možnost preemptivních a preventivních útoků nadále zůstala součástí interního jaderného plánování.¹³⁹ Podle některých zdrojů bylo například zvažováno preventivní použití již zmíněné jaderné zbraně B61-11 proti HDBT na území Íránu, potenciálně ukryvajícím jaderná zařízení, přičemž tento plán byl přímo podporován *Defense Science Board*, poradním panelem ministra obrany.¹⁴⁰ Je tedy možné konstatovat, že preventivní/preemptivní útoky sice během Bushovy vlády nakonec nebyly explicitně zahrnuty do jaderné deklaratorní politiky, avšak neexistence NFU spolu s mnohými náznaky přítomnosti tohoto typu útoků v jaderném plánování a zdůrazňováním jejich významu v rámci širší bezpečnostní strategie vedly k tomu, že tato možnost byla všeobecně považována za její faktickou součást.

Ani v NPR 2010 nakonec nepřevážil názor přijmout v deklaratorní rovině NFU. Hlavním důvodem zde byly především obavy o reakci amerických spojenců, spadajících v rámci bilaterálních a multilaterálních bezpečnostních garancí pod americký jaderný deštník.¹⁴¹ Obamova NPR v tomto ohledu poznamenává, že „*stěžejní* rolí amerických jaderných zbraní [...] je odstrašení jaderného útoku proti Spojeným státům, našim spojencům a partnerům,“¹⁴² avšak „Spojené státy [...] nejsou momentálně připraveny přijmout univerzální politiku, že [je to] ‚jediný účel‘ amerických jaderných zbraní.“¹⁴³ K určitému posunu oproti předchozí NPR však dochází v oblasti

¹³⁸ Kristensen, Hans M. (2005) *The Role of U.S. Nuclear Weapons: New Doctrine Falls Short of Bush Pledge*. In: *Arms Control Today*, vol. 35, September 2005. Dostupné z http://www.armscontrol.org/act/2005_09/Kristensen, ověřeno 28.4.2011.

¹³⁹ Kristensen, Hans M. (2006) *Pentagon Cancels Controversial Nuclear Doctrine Documents*. Federation of American Scientists. Dostupné z http://www.fas.org/blog/ssp/2006/02/pentagon_cancels_controversial.php, ověřeno 4.4.2011.

¹⁴⁰ Hersh, Seymour M. (2006) *The Iran Plans*. *The New Yorker* (17.4.2006) Dostupné z http://www.newyorker.com/archive/2006/04/17/060417fa_fact?currentPage=2, ověřeno 4.4.2011.

¹⁴¹ Tertrais, Bruno (2011) *Extended deterrence: Alive and changing*. The Interpreter – Lowy Institute for International Policy. Dostupné z <http://www.lowyinterpreter.org/?d=D%20-%20Is%20extended%20nuclear%20deterrence%20dead?>, ověřeno 28.4.2011.

¹⁴² Nuclear Posture Review Report (2010), s. 15. Důraz je přidaný autorem této práce.

¹⁴³ *Ibid.*, s. 16.

NSA vůči nejaderným státům. NPR 2001 explicitně vyjmenovává pět států, které v době jejího vzniku nedisponovaly jadernými zbraněmi,¹⁴⁴ v kontextu „požadavků na schopnost jaderných útoků.“¹⁴⁵ Veřejná prohlášení Bushovy administrativy pak v tomto ohledu nadále dodržovala princip *záměrné nejasnosti*. V roce 2002 sice ministerstvo zahraničí opětovně potvrdilo NSA stejným způsobem jako Clintonova administrativa v roce 1995, ovšem bezprostředně poté připojil mluvčí ministerstva Richard Boucher prohlášení, že „pokud bude použita zbraň hromadného ničení proti Spojeným státům nebo jejich spojencům, nevyločíme žádný specifický druh vojenské odpovědi.“¹⁴⁶ *National Security Presidential Directive 17* (NSPD-17) v tom samém roce obsahovala větu, že „Spojené státy budou nadále dávat jasně najevo, že si ponechávají právo odpovědět pomocí ohromné síly – potenciálně včetně jaderných zbraní – na použití ZHN proti Spojeným státům, našim silám v zahraničí a přátelům a spojencům.“¹⁴⁷ Zpráva ministerstva obrany během druhého Bushova prezidentského mandátu pak potvrdila názor Pentagonu, že „zachování jaderného odstrašování pouze proti jaderným hrozbám by bylo dramatickou změnou proti zažité praxi a potenciálně by představovalo významné riziko pro Spojené státy a jejich spojení.“¹⁴⁸

Obamova administrativa v tomto ohledu přichází s na první pohled podstatnou změnou, když přímo v textu NPR 2010 zaručuje, že „Spojené státy nepoužijí jaderné zbraně nebo nebudou hrozit jejich použitím proti nejaderným státům, které jsou smluvními stranami Smlouvy o nešíření

¹⁴⁴ Severní Korea, Irák, Írán, Sýrie a Libye.

¹⁴⁵ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

¹⁴⁶ Bleek, Philipp C. (2002) Bush Administration Reaffirms Negative Security Assurances. *Arms Control Today*, vol. 32, March 2002. Dostupné z http://www.armscontrol.org/act/2002_03/negasmarch02, ověřeno 15.1.2011.

¹⁴⁷ NSPD-17 / HSPD 4 [unclassified version]: National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/irp/offdocs/nspd/nspd-17.html>, ověřeno 3.4.2011.

¹⁴⁸ Foster, John, Welch, Larry (2006) *Nuclear Capabilities Report Summary*. United States Department of Defense, s. 4. Dostupné z <http://www.defense.gov/npr/docs/DSB%20Nuclear%20Capabilities%20Foster%20Welch.pdf>, ověřeno 28.4.2011.

jaderných zbraní a dodržují své povinnosti ohledně nešíření jaderných zbraní.¹⁴⁹ Jak potvrzuje samotná NPR 2010 i tisková prohlášení Obamovy administrativy, hlavním důvodem pro tuto formulaci je snaha o motivování ostatních států k dodržení jejich povinností plynoucích z NPT a v důsledku toho tak posílení režimu NPT.¹⁵⁰ I v tomto případě se tedy jedná o určitou formu strategie pro nešíření jaderných zbraní, kdy se Spojené státy pokoušejí ovlivnit chování ostatních aktérů v oblasti proliferační pomoci deklarací svého vlastního chování do budoucna. Prohlášení tohoto typu současně dává určitou váhu cíli NPR „snížit roli amerických jaderných zbraní“ a poskytuje Obamově administrativě důvěryhodnost pro vyjednávání v rámci multilaterálních jaderných iniciativ.

Při podrobnější analýze tohoto prohlášení je však možné zaznamenat celou řadu limitací, v jejichž důsledku se tento posun v deklaratorní politice jeví jako výrazně méně dramatický. Za prvé, podmínka „dodržování svých povinností ohledně nešíření jaderných zbraní“ je velmi vágní formulací, která zcela postrádá vymezení mechanismů, podle kterých by se dodržování těchto povinností mohlo posuzovat. V tomto smyslu se potenciálním cílem pro americké jaderné zbraně – a to i preventivně - může stát stejně dobře Severní Korea, která přímo odstoupila od smlouvy NPT, prokazatelně testovala své jaderné zbraně a hrozí jejich použitím v případě konfliktu, jako Írán, který je dosud v pouze částečném rozporu se svými povinnostmi týkajícími se NPT a oficiálně odmítá, že by měl v úmyslu jaderné zbraně vyvíjet,¹⁵¹ či dokonce Sýrie, která je vyšetřována pro možná porušení NPT.¹⁵² Konkrétně o Íránu se dokonce Obamova přímo vyjádřila, že na něj se tyto

¹⁴⁹ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 15.

¹⁵⁰ *Ibid.*, s. 15, Statement by President Barack Obama on the Release of Nuclear Posture Review (2010) The White House, Office of the Press Secretary. Dostupné z <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/statement-president-barack-obama-release-nuclear-posture-review>, ověřeno 28.4.2011.

¹⁵¹ Kimball, Daryl G., Thielmann, Greg (2010) Obama's NPR: Transitional, Not Transformational. *Arms Control Today*, vol. 40, May 2010. Dostupné z http://www.armscontrol.org/act/2010_05/Kimball-Thielmann, ověřeno 28.4.2011.

¹⁵² U.S. "Negative Security Assurances" At a Glance. Arms Control Association. Dostupné z <http://www.armscontrol.org/factsheets/negsec>, ověřeno 21.3.2011.

bezpečnostní záruky nevztahují.¹⁵³ Tři z pěti států zmíněných v NPR 2001 v kontextu možného amerického jaderného útoku tak de facto zůstávají potenciálními cíli pro americké jaderné zbraně i pod deklaratorní doktrínou NPR 2010, přičemž dva z nich prokazatelně jaderné zbraně nevlastní. Zbývající dva státy, tedy Irák a Libye, by přitom v roce 2002 byly vzhledem k jejich tehdejšímu údajným i skutečným proliferačním aktivitám potenciálními cíli i při aplikaci deklaratorní politiky Obamovy NPR. Absence jasně daných mechanismů, které by pomohly definovat, zda se na daný stát bezpečnostní záruky vztahují, sice umožňuje americké administrativě zachovat si v této otázce určitou flexibilitu, ale zároveň významně snižuje hodnotu takových záruk v očích aktérů, vůči nimž jsou namířeny. Vyjmutí některých prokazatelně nejaderných států z garancí poskytovaných prostřednictvím NSA, jež je výsledkem obou zkoumaných NPR, pak může mít spolu s chybějící NFU podle mnoha autorů zcela kontraproduktivní účinky v oblasti proliferační a může naopak představovat určitou formu povzbuzení a ospravedlnění pro získání vlastního jaderného odstrašujícího prostředku.¹⁵⁴

Za druhé, i v kontextu možného útoku zbraněmi hromadného ničení nejaderným státem zcela plnícím své závazky podle NPT zahrnuje NPR 2010 výhradu, podle níž si „Spojené státy ponechávají právo provést jakékoliv úpravy v [negativních bezpečnostních] zárukách, které by mohly být oprávněné vzhledem k vývoji a proliferační hrozbě biologických zbraní a kapacit Spojených států zastavit tuto hrozbu.“¹⁵⁵ To potvrdila i současná americká ministryně zahraničí Hillary Clintonová, když v rozhovoru pro americkou televizi CBS konstatovala, že v případě útoku biologickými

¹⁵³ Burroughs, John (2010) *The US Nuclear Posture Review: A Study in Contradictions*. NGO Committee on Disarmament, Peace and Security. Dostupné z http://disarm.igc.org/index.php?option=com_content&view=article&id=358:the-us-nuclear-posture-review-a-study-in-contradictions&catid=147:disarmament-times-summer-2010&Itemid=2, ověřeno 21.3.2011.

¹⁵⁴ Du Preez (2002), s. 72, Walt, Stephen M. (2010) *Nuclear Posture Review (or Nuclear Public Relations?)*. Foreign Policy. Dostupné z http://walt.foreignpolicy.com/posts/2010/04/06/nuclear_posture_review_or_nuclear_public_relations, ověřeno 21.3.2011.

¹⁵⁵ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 16.

zbraněmi „jsou na stole všechny možnosti.“¹⁵⁶ Dané záruky se tak v plné míře týkají pouze chemických zbraní, ohledně kterých ministr obrany Gates ve stejném rozhovoru uvedl, že nebylo možné nalézt věrohodný scénář, kde by „chemická zbraň mohla mít ten druh dopadu, který by vyžadoval jadernou odpověď.“¹⁵⁷

Za třetí, věrohodnost deklaratorní politiky obsažené v NPR 2010 klesá ve chvíli, kdy se k problematice NSA vyjadřují významní představitelé americké armády zcela odlišným způsobem. Generál Kevin Chilton, zastávající do letošního roku nejvyšší post ve STRATCOM, de facto naznačil, že použití amerických jaderných není vyloučeno ani v případě kybernetického útoku na Spojené státy.¹⁵⁸ V září 2010, několik měsíců po vydání NPR 2010, pak vyjádřil svůj názor, že se nedomnívá, že by Spojené státy ve skutečnosti ustoupily od strategie *záměrné nejasnosti*.¹⁵⁹ Má se za to, že mnozí představitelé americké armády zpochybňují hodnotu veřejných deklarácí, jako jsou právě NSA, na základě domněnky, že jim ostatní státy nevěří.¹⁶⁰ V mnohých případech tak může docházet k sebenaplňujícím se proroctvím, kdy podobné poznámky prohlášené veřejně přispívají k tomu, že mnohé vlády vnímají tyto záruky jako pouhou rétoriku, která neodpovídá skutečným vojenským plánům a záměrům.¹⁶¹

Celkově je tak možné konstatovat, že ačkoliv v případě NPR 2010 nepochybně došlo k určitému posunu ve vymezení deklaratorní politiky oproti NPR předcházející administrativy, nejedná se o posun tak radikální, jak by

¹⁵⁶ Clinton, Gates Interview on CBS' "Face the Nation", April 11 2010. United States Department of State, Office of the Spokesman. Dostupné z <http://www.america.gov/st/texttrans-english/2010/April/20100412150641xjsnommis0.1368372.html>, ověřeno 1.3.2011.

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ Grossman, Elaine M. (2009) U.S. General Reserves Right to Use Force, Even Nuclear, in Response to Cyber Attack. *Global Security Newswire* (12.5.2009) Dostupné z http://gsn.nti.org/gsn/nw_20090512_4977.php, ověřeno 1.3.2011.

¹⁵⁹ Sagan, Scott D., Vaynman, Jane (2011) International Reactions to the 2010 Nuclear Posture Review. *Non-proliferation Review*, vol. 18, no. 1, s. 256.

¹⁶⁰ Lewis, Jeffrey (2010) *Declaratory Policy*. Dostupné z <http://lewis.armscontrolwonk.com/archive/2583/declaratory-policy>, ověřeno 1.3.2011.

¹⁶¹ Sagan, Vaynman (2011), s. 255.

mohla naznačovat některá prohlášení představitelů současné americké vlády. Ačkoliv NPR 2010 vyjadřuje do budoucna cíl „učinit odstrašení jaderného útoku na Spojené státy nebo [jejich] spojence a partnery jediným smyslem amerických jaderných zbraní,“¹⁶² stejně jako NPR 2001 nepřijímá NFU a ponechává tak americkým zbraním i další role v bezpečnostní strategii. I když se NPR explicitně hlásí ke konceptu NSA, v rámci jejich formulace umožňuje současná americká deklaratorní politika stále ještě i preventivní jaderné útoky proti prokazatelně nejaderným státům. V mnoha ohledech si i současná deklaratorní doktrína zachovává jistou úroveň *záměrné nejasnosti*, která je dále podporována některými veřejnými prohlášeními ze strany představitelů americké armády. Všechny tyto prvky do určité míry ovlivňují celkové vyznění NPR a přispívají k tomu, do jaké míry vnímají ostatní aktéři deklarovanou snahu amerických vlád o snížení role jaderných zbraní v bezpečnostní strategii Spojených států.

2.3. Bilaterální a multilaterální jaderné iniciativy

Jednou z klíčových součástí americké jaderné strategie je přímá spolupráce s ostatními státními aktéry na konkrétních smluvně podložených iniciativách, zavazujících jejich signatáře k určitému chování v oblasti jaderných zbraní, materiálů a zbrojení. V tomto smyslu se tento druh mezinárodní spolupráce pohybuje již od období studené války po dvou základních liniích: první tvoří čistě bilaterální smlouvy se Sovětským svazem a později Ruskou federací, týkající se kontroly zbrojení; druhou široce pojaté multilaterální úmluvy zahrnující i nejaderné státy, jejichž primárním cílem je zamezení dalšího šíření jaderných zbraní.

V deklarovaném přístupu k problematice bilaterální kontroly zbrojení, respektive odzbrojení, se obě analyzované NPR v některých ohledech konceptuálně odlišují. NPR 2001 explicitně zmiňuje plán na snížení počtu operativně rozmístěných¹⁶³ jaderných hlavic do roku 2012 na 1700 až 2200,

¹⁶² Nuclear Posture Review Report (2010), s. 17.

¹⁶³ Autor této práce používá výraz „operativně rozmístěné“ (*operationally deployed*) pro

což má být nejnižší možné unilaterálně stanovené množství odpovídající americkým obranným cílům.¹⁶⁴ Zároveň je deklarována snaha „dosáhnout těchto redukcí bez nutnosti čekat na studenoválečné smlouvy týkající se kontroly zbrojení“¹⁶⁵, neboli přistoupit k odzbrojení i bez paralelního závazku ze strany Ruska. Dané množství však přibližně odpovídá předběžné dohodě mezi Spojenými státy a Ruskem o budoucí podobě smlouvy START III z roku 1997, ve které se počítalo s redukcí na 2000 až 2500 hlavic rozmístěných na ICBM, SLBM a strategických bombardérech na obou stranách.¹⁶⁶ Několik měsíců po dokončení NPR 2001 byla navíc v Moskvě mezi Spojenými státy a Ruskem uzavřena nová smlouva o strategických útočných zbraních (*Strategic Offensive Reductions Treaty*; SORT), která se sice co do délky a verifikačních mechanismů od studenoválečných smluv kontroly zbrojení skutečně odlišovala, avšak formálně kodifikovala množství i časový horizont pro odzbrojení zmíněný v NPR 2001 jako smluvně ukotvený závazek pro obě strany.¹⁶⁷

NPR 2010 v kontrastu k tomu přímo zmiňuje, že „ruské jaderné síly zůstanou významným faktorem pro určení toho, jak moc a jak rychle jsme připraveni redukovat americké [jaderné] síly“¹⁶⁸, a ačkoliv „potřeba striktní početní shody mezi těmito dvěma státy již není tak důležitá, jako tomu bylo za studené války [...], velké rozdíly v jaderných silách by mohly vyvolat obavy na obou stranách a mezi americkými spojenci a partnery a nemusely by být

jaderné hlavice, které jsou přímo přiřazené ke strategickým nosičům jaderných zbraní a připraveny k bezprostřednímu použití, v protikladu k hlavicím v záloze, ze kterých je vyjmuta součást obsahující tritium, a slouží tak jako rezervní síly, které sice nejsou určeny k okamžitému nasazení, ale je možné je v případě potřeby opětovně umístit na strategické nosiče jaderných zbraní.

¹⁶⁴ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

¹⁶⁵ Special Briefing on the Nuclear Posture Review, transcript (2002)

¹⁶⁶ The START III Framework at a Glance. Arms Control Association. Dostupné z <http://www.armscontrol.org/factsheets/start3>, ověřeno 15.4.2011.

¹⁶⁷ Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Strategic Offensive Reductions (2002) United States Department of State. Dostupné z http://www.nuclearfiles.org/menu/library/treaties/strategic-offensive-reduction/trty_strategic-offensive-reduction_2002-05-24.htm, ověřeno 1.2.2011.

¹⁶⁸ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 30.

prospěšné pro udržení dlouhodobého strategického vztahu [...].¹⁶⁹ Redukce vymezené v NPR 2010 jsou tak přímo napojeny na počty zakotvené v rámci nové odzbrojovací smlouvy přezdívané „New START“¹⁷⁰, uzavřené mezi Spojenými státy a Ruskem ve stejném roce. Tato smlouva pracuje s počty operativně rozmístěných strategických hlavic na základě jasně dané numerické parity a oproti SORT stanovuje i maximální počty strategických nosičů jaderných zbraní. Celkově nakazuje každé straně snížit během sedmi let počet operativně rozmístěných strategických jaderných hlavic na 1550 kusů přiřazených k nejvýše 700 strategickým nosičům.¹⁷¹

Při podrobnější analýze je možné poměrně snadno zpochybnit tvrzení současné americké administrativy, že New START zavazuje „Spojené státy a Rusko k významným redukcím v [jejich] jaderných arzenálech.“¹⁷² Stejně jako SORT, i New START sama o sobě pouze omezuje počet operativně rozmístěných jaderných hlavic přiřazených ke strategickým nosičům, nikoliv celkový počet jaderných hlavic v jednotlivých arzenálech, který zůstává nadále po smluvní stránce zcela nedotčen. Obě strany si tak zcela v souladu se smlouvou ponechávají několik tisíc jaderných hlavic v záloze - například v září roku 2009 disponovaly Spojené státy více než pět tisíci plně funkčními jadernými hlavicemi,¹⁷³ přičemž počet operativně rozmístěných hlavic se nacházel pod horním limitem smlouvy SORT již v roce 2008.¹⁷⁴ Obě strany tak mohou de facto splnit provize ujednané v New START, aniž by musely fyzicky eliminovat jedinou jadernou hlavici ve svém arzenálu.

Ani v oblasti operativně rozmístěných strategických jaderných hlavic

¹⁶⁹ *Ibid.*

¹⁷⁰ Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Measures for the further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms (2010) United States Department of State. Dostupné z <http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf> , ověřeno 22.5.2010.

¹⁷¹ *Ibid.*, s. 3.

¹⁷² Statement by President Barack Obama on the Release of Nuclear Posture Review (2010)

¹⁷³ Increasing Transparency in the U.S. Nuclear Weapons Stockpile, Fact Sheet (2010) United States Department of Defense. Dostupné z http://www.defense.gov/npr/docs/10-05-03_fact_sheet_us_nuclear_transparency__final_w_date.pdf, ověřeno 24.3.2011.

¹⁷⁴ Perry, Schlesinger (2009), s. 5.

se nejedná o nijak dramatické snížení jejich počtu. Oproti původnímu záměru prezidenta Obamy snížit počet operativně rozmístěných strategických hlavic na tisíc kusů je konečné číslo 1550 o pouhých sto padesát hlavic nižší než dolní limit smlouvy SORT. Současně s tím obsahuje nová smlouva START provizi, podle které se pro potřeby určení celkového počtu operativně rozmístěných strategických hlavic počítají strategické bombardéry jako nosiče nesoucí pouze jednu hlavici, ačkoliv jsou jich ve skutečnosti schopny nést v některých případech až dvacet.¹⁷⁵ Obě strany jsou tak schopny zachovávat ve svých operativně rozmístěných arzenálech až několik set pro účely smlouvy skrytých jaderných hlavic. Jak v celkovém součtu, tak ve flexibilitě počtu operativně rozmístěných strategických jaderných hlavic se tak New START výrazně od smlouvy SORT neliší a sama o sobě neznamena pro Spojené státy závazek pro skutečnou kvantitativní redukci jaderného arzenálu.

Tento fakt ovšem rozhodně nesnižuje význam smlouvy New START v oblasti verifikačních mechanismů, limitů strategických nosičů a v dalších aspektech kontroly jaderného zbrojení. Sama NPR 2010 chápe New START pouze jako první krok v pokračujícím procesu redukce jaderných arzenálů v obou státech¹⁷⁶ a předpokládá brzké zahájení rozhovorů o další odzbrojovací smlouvě, která by se měla kromě dalšího snižování operativně rozmístěných jaderných hlavic zabývat i velikostí rezervních jaderných arzenálů obou států a taktickými jadernými zbraněmi, kterých se New START rovněž netýká.¹⁷⁷ V tomto bodě se dá očekávat poměrně komplikované jednání vzhledem k tomu, že na rozdíl od strategických jaderných zbraní si Rusko v oblasti taktických jaderných zbraní zachovává významnou kvantitativní převahu a vnímá je na rozdíl od Spojených států jako jeden z klíčových prvků pro svojí národní bezpečnost, především v kontextu

¹⁷⁵ Kristensen, Hans M. (2010) *New START Treaty Has New Counting*. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/blog/ssp/2010/03/newstart.php>, ověřeno 5.4.2011.

¹⁷⁶ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 20.

¹⁷⁷ *Ibid.*, s. 27-30.

možných budoucích ozbrojených konfliktů ve svém geopolitickém prostoru.¹⁷⁸

Současně s tím, jak budou obě země postupovat v redukci svých jaderných arzenálů, bude docházet k nárůstu významu nejaderných složek jaderné strategie, především protiraketové obrany a konvenčních strategických zbraní. Jediná smlouva mezi těmito dvěma státy omezující nějakým způsobem budování protiraketové obrany byla výše zmíněná smlouva ABM podepsaná v roce 1972 (a následně dále upravena dodatečným protokolem v roce 1974), kterou však prezident Bush formálně vypověděl v prosinci 2001.¹⁷⁹ Rostoucí znepokojení Moskvy ohledně budoucího vývoje americké protiraketové obrany je reflektováno v preambuli smlouvy, ve formě „uvědomění si existence vzájemného vztahu mezi strategickými útočnými zbraněmi a strategickými obrannými zbraněmi“¹⁸⁰ a ve vzájemné shodě na nárůstu významu tohoto vztahu ve spojení s tím, jak bude postupně docházet ke snižování počtu strategických útočných zbraní.¹⁸¹ Samotná smlouva ovšem neobsahuje žádné omezení pro protiraketovou obranu jednotlivých států, s výjimkou článku V. (3), který zakazuje konverzi odpalovacích zařízení pro ICBM a SLBM pro odpalování obranných raket¹⁸² - což ovšem plány americké protiraketové obrany nijak výrazně neomezuje a nepostupovalo by se tímto způsobem s největší pravděpodobností ani v případě, kdyby tento článek součástí smlouvy nebyl.¹⁸³ Ruské strana připojila v souvislosti se smlouvou unilaterální právně

¹⁷⁸ Pearl, Jonathan (2011) *After New START: Challenges and opportunities for 21st century arms control*. Bulletin of the Atomic Scientists. Dostupné z <http://www.thebulletin.org/web-edition/features/after-new-start-challenges-and-opportunities-21st-century-arms-control>, ověřeno 28.4.2011, Blair, Bruce et al. (2010) *Smaller and Safer*. *Foreign Affairs*, vol. 89, no. 5, s. 11.

¹⁷⁹ U.S. Quits ABM Treaty (2001) *CNN* (13.12.2001). Dostupné z http://articles.cnn.com/2001-12-13/politics/rec.bush.abm_1_abm-treaty-rogue-state-missile-attacks-anti-ballistic-missile-treaty?_s=PM:ALLPOLITICS, ověřeno 2.4.2011.

¹⁸⁰ Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Measures for the further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms (2010), s. 2.

¹⁸¹ *Ibid.*

¹⁸² *Ibid.*, s. 10.

¹⁸³ Oelrich, Ivan (2010) *New START and Missile Defense*. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/blog/ssp/2010/07/new-start-and-missile-defense.php>, ověřeno 5.4.2011.

nezávazné prohlášení, že smlouva „může být efektivní a uskutečnitelná pouze za podmínky, že nedojde ke kvalitativnímu nebo kvantitativnímu rozvoji schopností amerického protiraketového systému“¹⁸⁴ a naznačila, že se v takovém případě cítí oprávněna od smlouvy odstoupit.¹⁸⁵ I přes americké opakované ujištění, že americké „protiraketové systémy nemají za cíl ohrozit strategickou rovnováhu s Ruskem“¹⁸⁶ a jsou zamýšleny pouze jako obrana proti omezeným útokům v souvislosti s regionálními hrozbami,¹⁸⁷ nedá se předpokládat, že bude Rusko souhlasit s dalšími redukcemi svého jaderného arzenálu bez nějaké formy smluvního omezení protiraketové obrany¹⁸⁸ - což je v současné době stěží představitelné vzhledem k momentálnímu odporu v americkém Kongresu ke stanovení jakýchkoliv limitů v této oblasti.¹⁸⁹

Konvenční strategické zbraně, jejichž význam narostl v rámci americké jaderné strategie právě po zpracování NPR 2001, představují další potenciální problém pro budoucí kontrolu zbrojení mezi Ruskem a Spojenými státy. Vzhledem k jejich potenciální použitelnosti proti strategickým jaderným cílům a možnosti použít je i jako nosiče jaderných zbraní jsou na popud Ruska veškeré ICBM a SLBM počítány do limitů stanovených pro nosiče strategických ofenzivních zbraní bez ohledu na to, zda nesou jadernou či konvenční hlavici.¹⁹⁰ Současný vývoj strategických konvenčních zbraní se ovšem na americké straně již přeorientoval z možných modifikací ICBM a

¹⁸⁴ Statement of the Russian Federation Concerning Missile Defense, Official Translation (2010) United States Senate. Dostupné z <http://lugar.senate.gov/issues/start/pdf/RussianUnilateral.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

¹⁸⁵ *Ibid.*

¹⁸⁶ Statement by the United States of America Concerning Missile Defense (2010) U.S. Department of State. Dostupné z <http://lugar.senate.gov/issues/start/pdf/USUnilateral.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

¹⁸⁷ *Ibid.*

¹⁸⁸ Thielmann, Greg (2011) Strategic Missile Defense: A Threat to Future Nuclear Arms Reductions? Washington D.C.: Arms Control Association, s. 8.

¹⁸⁹ *Ibid.*

¹⁹⁰ Pollack, Joshua (2010) *Two Time Bombs in New START*. Arms Control Wonk. Dostupné z <http://pollack.armscontrolwonk.com/archive/3234/two-time-bombs-in-new-start>, ověřeno 5.1.2011.

SLBM raket na konstrukci nové formy hypersonických zbraní,¹⁹¹ které New START výslovně nezakazuje a v kontextu této smlouvy je možné je považovat za „nové druhy strategických útočných zbraní“, ohledně kterých mají obě strany pouze právo „vznést dotaz [...] pro posouzení bilaterální poradní komisí.“¹⁹² Americký Senát v tomto ohledu vydal prohlášení, že s výjimkou přímo definovaných zbraňových systémů „nic ve smlouvě New START neomezuje Spojené státy ve vývoji, testování a [...] rozmístění nejaderných zbraňových systémů se strategickým dosahem.“¹⁹³ Dá se očekávat, že případné signifikantní pokroky na americké straně v této oblasti budou Moskvou vnímány jako potenciálně destabilizující a stanou se tak významným tématem pro další kola vyjednávání o omezení strategických arzenálů.

Celkově je možné po stránce formy zhodnotit New START jako určitý návrat k odzbrojovacím smlouvám studenovělečného typu, jejichž cílem je zachovat strategickou stabilitu mezi oběma zeměmi za pomoci zachování početní rovnováhy v oblasti jaderných hlavic a jejich nosičů a podrobných verifikačních mechanismů, což kontrastuje s poměrně vágní smlouvou SORT uzavřenou za předcházející administrativy. Za současného stavu nepředstavuje New START nijak velkou kvantitativní změnu v americkém jaderném arzenálu, což se může zdát být v určitém rozporu s velmi ambiciózní odzbrojovací agendou prezidenta Obamy. Otázkou proto zůstává vývoj následujících odzbrojovacích jednání mezi oběma státy, kde významnou roli mohou hrát nejen výše zmíněné, potenciálně destabilizující nejaderné strategické prvky, ale i dlouhodobě upadající ruské konvenční síly, vzhledem ke kterým Moskva své jaderné zbraně vnímá stále více jako unikátní nástroj pro zachování své bezpečnosti.

Pro zachování odzbrojovací dynamiky v následujících letech bude

¹⁹¹ Majumdar, Dave (2011) Prompt Global Strike Won't Use ICBMs. *Defense News* (1.3.2011) Dostupné z <http://www.defensenews.com/story.php?i=5828927>, ověřeno 5.4.2011.

¹⁹² Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Measures for the further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms (2010), s. 10.

¹⁹³ New START Treaty Resolution of Advice and Consent to Ratification (22.12.2010) United States Senate. Dostupné z <http://www.state.gov/documents/organization/154123.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

navíc nutné postupně přesunout jednání o kontrole jaderného zbrojení z bilaterální do multilaterální roviny a zahrnout tak do něj i ostatní jaderné státy včetně Číny, což zmiňuje jako nutný předpoklad do budoucna i NPR 2010.¹⁹⁴ Z obou zkoumaných NPR je patrný celkově rozdílný přístup obou administrativ k jaderným iniciativám multilaterálního charakteru, což je možné pozorovat na příkladu podpory smlouvy CTBT, jejíž ratifikace byla zablokována v americkém Senátu na konci 90. let. Ačkoliv Spojené státy ukončily jaderné testování již v roce 1992 a dodnes v plné míře dodržují testovací moratorium, patří schválení CTBT mezi otázky, které dlouhodobě rozdělují americkou politickou scénu na dva tábory, které se v současnosti ještě více než dříve dělí podle stranické příslušnosti. Opačný názor na CTBT byl jediným bodem, na kterém se zcela neshodli zástupci demokratů a republikánů ve společné Perry-Schlesingerově komisi, jejímž cílem bylo připravit doporučení ohledně budoucího vývoje americké jaderné strategie ve všech jejích aspektech. Výsledný dokument *America's Strategic Posture* tak v této otázce nenachází konsenzus a zahrnuje argumenty jak zastánců, tak odpůrců smlouvy. Stoupenci ratifikace CTBT zde podotýkají, že znalosti získané předchozími testy a *Stockpile Stewardship Program* jsou zcela dostatečné pro dlouhodobé udržení bezpečného a spolehlivého jaderného arzenálu, od smlouvy je možné v případě změny bezpečnostní situace vyžadující obnovení jaderného testování odstoupit, smlouva ve svém důsledku významně posiluje režim NPT a je pro Spojené státy výhodná – za současného stavu stejně dodržují Spojené státy unilaterální moratorium na jaderné testy, které však nijak neomezuje testovací aktivity ostatních států.¹⁹⁵ Odpůrci schválení smlouvy popírají existenci přímého spojení mezi šířením jaderných zbraní a jadernými zkouškami, považují za nemožné dosáhnout ratifikace smlouvy u zemí jako je Írán, Pákistán, Severní Korea, Čína, Izrael či Egypt, a mimo jiné kritizují i chybějící definici toho, co přesně znamená jaderný test, což se tak může stát předmětem různých interpretací v kontextu testování jaderných zbraní s nízkou ničivou silou.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 12.

¹⁹⁵ Perry, Schlesinger (2009), s. 81-82.

¹⁹⁶ *Ibid.*, s. 83-84.

Prezident Bush dával najevo svůj odpor vůči CTBT již během své prezidentské kampaně, ale současně potvrdil, že souhlasí s dalším udržováním unilaterálního moratoria na jaderné testy.¹⁹⁷ V listopadu 2001 nevyslaly Spojené státy svého zástupce na mezinárodní konferenci zabývající se uvedením CTBT v platnost¹⁹⁸ a v následujícím roce potvrdil americký velvyslanec Eric Javits, že CTBT je jednou ze smluv, které Spojené státy již nepodporují.¹⁹⁹ V NPR 2001 pak bylo v části týkající se CTBT uvedeno kontroverzní prohlášení, že Spojené státy sice podporují dodržování testovacího moratoria, avšak zachování bezpečného a spolehlivého jaderného arzenálu bez dalšího provádění jaderných testů nemusí být již v budoucnu udržitelné, a ministerstva obrany a energetiky tak budou pravidelně posuzovat, zda není nutné jaderné testování obnovit.²⁰⁰

Obamova NPR 2010 oproti tomu vytyčila brzkou ratifikaci smlouvy CTBT a její uvedení v platnost jako jeden z hlavních úkolů současné administrativy, což by podle ní mělo vést ve svém důsledku k oslabení závislosti ostatních států na jaderných zbraních a finálně k jadernému odzbrojení.²⁰¹ Vstřícný přístup k ratifikaci CTBT přímo pozitivně ovlivnil přinejmenším jeden stát – Indonésii – k podpisu smlouvy,²⁰² avšak zůstává otázka, do jaké míry je realistické očekávat, že se podaří k podpisu přesvědčit státy jako Pákistán, Indie či dokonce Severní Korea – přičemž za současného rozdělení křesel v americkém Senátu se zdá být i krajně nepravděpodobné, že by se Obamově administrativě mohlo podařit prosadit ratifikaci smlouvy dokonce i na samotné americké půdě. Celkově je tak možné chápat silnou podporu smlouvy CTBT především jako vyslání dalšího signálu externím aktérům o tom, že současný americký diskurs zabývající se

¹⁹⁷ Bromley, Grahame, Kucia (2002), s. 57.

¹⁹⁸ *Ibid.*, s. 58.

¹⁹⁹ Du Preez (2002), s. 75.

²⁰⁰ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

²⁰¹ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 13.

²⁰² Sagan, Vaynman (2011), s. 236.

oslabováním role jaderných zbraní a úplným jaderným odzbrojením je míněný zcela vážně, a jako projev snahy získat mezinárodní podporu pro další multilaterální aktivity Spojených států v jaderných otázkách, především v oblasti nešíření jaderných zbraní.

V tomto smyslu je pro prezidenta Obamu klíčovým především režim NPT a jeho budoucí dynamika. Předcházející administrativa byla k významu NPT přinejmenším skeptická, což je evidentní už ze samotné absence jakékoliv zmínky o NPT v dostupném znění NPR 2001. V roce 2002 vyslala Bushova administrativa jasný signál, že Spojené státy již dále nepodporují třináctibodový program pro naplnění článku VI. smlouvy NPT, na kterém se shodli účastníci Revizní konference k NPT v roce 2000.²⁰³ Přístup Bushovy administrativy v této oblasti byl jedním z hlavních důvodů pro naprosté selhání Revizní konference o pět let později, kdy se nepodařilo přijmout závěrečný dokument a neshody účastníků konference v základních otázkách indikovaly velmi nejasnou budoucnost pro další vývoj režimu NPT.²⁰⁴ Oproti tomu vyzdvihuje NPR 2010 význam smlouvy NPT jakožto klíčového opatření pro nešíření jaderných zbraní a je z ní evidentní podpora multilaterálních iniciativ pro úplné naplnění NPT.²⁰⁵ I tento faktor hrál roli v pozitivním vyznění Revizní konference v roce 2010, která se již nesla ve výrazně kooperativnější atmosféře.²⁰⁶

S nešířením jaderných zbraní souvisí i další stěžejní iniciativy prezidenta Obamy, týkající se omezení produkce a zabezpečení jaderných materiálů. NPR 2010 v souladu s předchozími Obamovými prohlášeními volá po vyjednání smlouvy o zákazu výroby štěpných materiálů pro vojenské účely (*Fissile Material Cut-off Treaty*; FMCT), zahrnující propracované sledovací a verifikační mechanismy.²⁰⁷ V tomto ohledu se liší od přístupu

²⁰³ Du Preez (2002), s. 73-74.

²⁰⁴ Johnson, Rebecca (2005) Politics and Protection: Why the 2005 NPT Review Conference Failed. *Disarmament Diplomacy*, no. 80. Dostupné z <http://www.acronym.org.uk/dd/dd80/80npt.htm>, ověřeno 4.4.2011.

²⁰⁵ Nuclear Posture Review Report (2010), s. vi-vii.

²⁰⁶ Sagan, Vaynman (2011), s. 236, 244-246.

²⁰⁷ Nuclear Posture Review Report (2010), s.13.

předcházející administrativy, která sice přijetí FMCT podporovala, ale současně odmítala spojit s ní verifikační mechanismy s argumentem, že dodržování této smlouvy není efektivně ověřitelné.²⁰⁸ Schválení FMCT v rámci Konference o odzbrojení (*Conference on Disarmament*) však zůstává více než padesát let od jejího prvního návrhu stále zablokováno především kvůli opozici ze strany Pákistánu.²⁰⁹

Obdobnou důležitost klade Obamova NPR – na rozdíl od NPR 2001 - na zabezpečení existujících jaderných materiálů ve světovém měřítku, především v kontextu možné krádeže těchto materiálů státními či nestátními aktéry.²¹⁰ V tomto ohledu předpokládá NPR rozsáhlé investice do programů pro podporu nešíření jaderných zbraní, včetně celé řady bilaterálních a multilaterálních iniciativ zabývajících se odstraňováním a zajištěním jaderných materiálů, důkladným zabezpečením vojenských komplexů či posílením ochrany proti pašování jaderných materiálů.²¹¹ Za tímto účelem hostily Spojené státy v dubnu 2010 i Summit o jaderné bezpečnosti (*Nuclear Security Summit*), kterého se kromě nich zúčastnilo 46 dalších států.²¹²

Rozdílný přístup k výše uvedeným iniciativám u jednotlivých administrativ je potřeba chápat v kontextu jejich odlišného postupu v řešení mezinárodních problémů obecně – tam, kde prezident Bush často preferoval unilaterální přístup či spolupráci s konkrétními spojenci na bilaterální bázi, hledá administrativa prezidenta Obamy širší multilaterální řešení zahrnující širokou shodu na mezinárodní úrovni. Z toho vyplývá i odlišný přístup k

²⁰⁸ Woolf, Amy F., Bowman, Steve, Squassoni, Sharon (2007) *Arms Control and Non-proliferation. A Catalogue of Treaties and Agreements*. Washington D.C.: Congressional Research Service, s. 28-29. Dostupné z <http://www.scribd.com/doc/1467511/US-Air-Force-rl33865> s. 28-29, ověřeno 4.1.2011.

²⁰⁹ Kimball, Daryl G. (2011) After New START, What Next? *Arms Control Today*, vol. 41, January/February 2011. Dostupné z http://www.armscontrol.org/act/2011_01-02/Focus, ověřeno 4.5.2011.

²¹⁰ Nuclear Posture Review Report (2010), s. vi-vii.

²¹¹ Patří mezi ně například Global Threat Reduction Initiative, International Nuclear Material Protection and Cooperation Program, Global Initiative to Combat Nuclear Terrorism a celá řada dalších iniciativ. Nuclear Posture Review Report (2010), s. 11-12.

²¹² Diehl, Sarah J., Humphrey, Paula (2010) *The April 2010 Nuclear Security Summit: One More Step Toward the Mountaintop*. Nuclear Threat Initiative. Dostupné z http://www.nti.org/e_research/e3_nuclear_security_summit.html, ověřeno 5.4.2011.

řešení problému šíření jaderných zbraní, kde je zřetelná Bushova skepse k reálnému významu zmíněných multilaterálních iniciativ oproti proaktivním, unilaterálním řešením ve vojenské oblasti. Pro Obamovu administrativu ovšem není důležitý pouze skutečný praktický dopad daných iniciativ, ale i signál, který jejich prosazování vysílá směrem k externím aktérům ohledně role jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii, což samo o sobě podporuje další snahy Obamovy vlády v diplomatické oblasti.

3 „Nová triáda“: ofenzivní systémy, obrana a obranná infrastruktura

Pojem „Nová triáda“ se v rámci amerického strategického diskursu objevuje poprvé právě v NPR 2001. Název tohoto konceptu je odvozen od výrazu „jaderná triáda“, kterým se od 60. let označují tři vzájemně se doplňující jaderné strategické útočné systémy – ICBM, SLBM a strategické bombardéry.²¹³ Nová triáda posunuje tento koncept dále a umísťuje zmíněnou trojici strategických nosičů jaderných zbraní do kontextu dalších klíčových prvků americké jaderné strategie. Její tři součásti tak tvoří:

1. jaderné i nejaderné útočné systémy
2. aktivní a pasivní obrana
3. obranná infrastruktura²¹⁴

Tyto tři složky mají být dohromady spojeny pomocí vylepšených systémů C2, zpravodajských informací a flexibilního strategického plánování. Jedná se tedy o koncept, podle kterého je potřeba se koukat na útočné prvky, obranu a infrastrukturu jako na vzájemně propojený celek, který je dále upraven v závislosti na cílech definovaných v rámci obranné politiky.²¹⁵ Klíčovým pojmem je v tomto případě flexibilita – zatímco klasická jaderná triáda sloužila v rámci americké jaderné strategie jako zaručený odvetný prostředek proti útoku Sovětského svazu, Nová triáda je namířena proti rozličným typům aktérů a odpovídá tak více realitě současného mezinárodně-bezpečnostního prostředí.²¹⁶ Zvýšená schopnost efektivně a pružně reagovat na současné hrozby strategického charakteru má ve svém důsledku posílit schopnosti Spojených států ve všech obranných cílech vytyčených v NPR 2001, včetně efektivnějšího a věrohodnějšího

²¹³ McDonough (2003), s. 2.

²¹⁴ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

²¹⁵ Guthe (2002), s. 5.

²¹⁶ *Ibid.*, s. 7.

odstrašování, ujistění spojenců a odrazení protivníků od budování vlastního strategického arzenálu. Implementace aktivní obrany a nejaderných ofenzivních sil má zároveň snížit americkou závislost na jaderných zbraních a přesunout část jejich bezpečnostní funkce na nejaderné komponenty jaderné strategie.²¹⁷

Ačkoliv v rámci NPR 2010 se samotný termín Nová triáda již neobjevuje, jednotlivé součásti tohoto konceptu jsou v ní v plné míře obsaženy. Struktura této kapitoly tak vychází z teze, že i přes dílčí rozdíly a odlišnou rétoriku zůstává Nová triáda faktickým základem pro operativní politiku v jaderné strategii Spojených států i za nové administrativy. Její jednotlivé komponenty jsou kromě samotného operativního vymezení analyzovány i v kontextu cílů obou NPR popsanych v předcházející kapitole této práce.

3.1. Ofenzivní systémy

Útočná složka Nové triády je v NPR 2001 rozdělena na dvě části. První z nich tvoří jaderné ofenzivní systémy, zahrnující strategické jaderné zbraně dopravované do cíle s pomocí studenoválečné jaderné triády ICBM, SLBM a strategických bombardérů, a taktické jaderné zbraně. Druhou složkou jsou nejaderné ofenzivní systémy, mezi které patří nově vyvíjené přesně naváděné konvenční zbraně se strategickým dosahem a informační operace jako elektronické útoky a útoky na počítačové sítě.²¹⁸

Strategický jaderný arzenál se z pohledu obou NPR dále dělí podle své připravenosti k použití. Operativně rozmístěné síly (*operationally deployed force*) představují strategické jaderné hlavice přiřazené k jednotlivým strategickým nosičům – tj. umístěné na ICBM, SLBM nebo na základnách strategických bombardérů – a připravené k bezprostřednímu použití.²¹⁹ Jejich konkrétní množství je vymezeno nejen v jednotlivých NPR,

²¹⁷ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

²¹⁸ Guthe (2002), s. 3-4.

²¹⁹ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

ale především v bilaterálních odzbrojovacích smlouvách s Ruskou federací. Rezervní (*non-deployed*) síly představují jaderné hlavice, které nejsou přímo přiřazeny k jednotlivým strategickým nosičům, mají vyjmuty součásti obsahující tritium a není tedy možné jejich okamžité použití. Slouží tak především jako pojistka pro případ technického selhání operativně rozmístěných hlavic nebo náhlé změny v bezpečnostním prostředí, která by vyžadovala dodatečné přidání (*upload*) jaderných hlavic na strategické nosiče.²²⁰ Ačkoliv NPR 2010 opakovaně zmiňuje záměr snížit v budoucnu počet rezervních jaderných hlavic,²²¹ není tato část jaderného arzenálu dosud kvantitativně korigována ani vnitřními instrukcemi v NPR, ani žádnou formou bilaterálních úmluv či závazků. K postupné redukci zde ale přesto dochází. V květnu 2010 Spojené státy během Revizní konference k NPT jako gesto transparentnosti poprvé oficiálně zveřejnily přesný vývoj počtu jaderných hlavic ve svém arzenálu od roku 1962 po současnost. Vyplývá z nich, že od Bushova nástupu do úřadu prezidenta do konce jeho druhého volebního období se celkový počet jaderných hlavic v americkém arzenálu (operativně rozmístěných i rezervních) snížil z více než deseti tisíc kusů přibližně na polovinu.²²² Redukce operativně rozmístěných hlavic pod horní hranici ujednanou ve smlouvě SORT (2200 strategických hlavic) bylo dosaženo již před koncem roku 2008,²²³ přičemž v době vzniku NPR 2010 již toto číslo bylo nižší než dva tisíce kusů.²²⁴ Tyto počty nezahrnují dalších několik tisíc jaderných hlavic, kterou jsou připraveny na demontáž a nejsou považovány za součást jaderného arzenálu.²²⁵

V oblasti nosičů strategických jaderných zbraní zachovávají obě NPR již zmíněnou jadernou triádu ICBM, SLBM a strategických bombardérů.

²²⁰ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 38.

²²¹ *Ibid.*, s. 2, 21, 27.

²²² Increasing Transparency in the U.S. Nuclear Weapons Stockpile, Fact Sheet (3.5.2010)

²²³ Perry, Schlesinger (2009), s. 5.

²²⁴ Nuclear Weapons: Who Has What at a Glance. Arms Control Association. Dostupné z <http://www.armscontrol.org/factsheets/Nuclearweaponswhohaswhat>, ověřeno 5.4.2011.

²²⁵ Increasing Transparency in the U.S. Nuclear Weapons Stockpile, Fact Sheet (3.5.2010)

Samotný koncept jaderné triády je od svého vzniku postaven na nutnosti pojistit se proti odzbrojovacímu prvnímu útoku ze strany Sovětského svazu diverzifikací amerických strategických sil, která Spojeným státům zaručí, že alespoň část jejich jaderného arzenálu přežije a bude schopna za každých okolností provést odvetný úder proti jejich protivníkovi. Samotná existence jaderné triády má tedy ve svém důsledku ukázat protivníkovi, že snaha o provedení odzbrojovacího prvního útoku je zbytečná, a efektivně ho tak od takového útoku odstrašit.²²⁶ Odstrašovací schopnost jaderné triády jako celku je tak de facto větší, než by tomu bylo v případě pouhého součtu jejích jednotlivých součástí.²²⁷ Nutným předpokladem pro tento koncept je zajistit, aby každá ze tří součástí triády byla schopna nezávisle na ostatních dvou provést útok, který bude mít pro protivníka neakceptovatelné následky.²²⁸ Spojené státy si tak zachovávají permanentní schopnost efektivního odvetného útoku i v případě, že celá jedna nebo dokonce dvě části triády budou zničeny protivníkovým útokem či je nebude možné z technických nebo jiných důvodů použít.

Formálně je jaderná triáda součástí americké obranné doktríny již od 60. let, avšak během uplynulých desetiletí bylo mnohokrát debatována možnost zbavit se jedné z jejích součástí a ponechat si pouze „jadernou dyádu“.²²⁹ Tento krok byl Spojenými státy opět zvažován i v době přípravy NPR 2010,²³⁰ avšak výsledný dokument se rozhodl k němu nepřikročit a z důvodu zachování strategické stability ponechal koncept jaderné triády oproti předcházející administrativě prakticky v nezměněné podobě.²³¹ Jedním z dalších zmiňovaných důvodů pro její zachování jsou i unikátní vlastnosti

²²⁶ Johnson-Freese, Joan, Nichols, Thomas M. (2007) Space, Security, and the New Nuclear Triad. *Brown Journal of World Affairs*, vol. 14, no. 1, s. 160.

²²⁷ Freedman (1989), s. 342.

²²⁸ Smoke, Richard (1993) *National Security and the Nuclear Dilemma: An Introduction to the American Experience in the Cold War*. New York: McGraw-Hill, s. 109.

²²⁹ McDonough (2003), s. 2-3.

²³⁰ Barry, John (2009) Bye-Bye Bomber? *Newsweek* (12.12.2009) Dostupné z <http://www.newsweek.com/2009/12/11/bye-bye-bomber.html#>, ověřeno 1.4.2011.

²³¹ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 20.

každé ze tří součástí jaderné triády. ICBM jsou relativně levné, velmi rychlé, přesné a spolehlivé.²³² Jaderné ponorky nesoucí SLBM mají ze tří součástí jaderné triády největší schopnost přežít přímý útok, přičemž dvě třetiny z nich jsou permanentně v pohybu pod hladinou dvou oceánů.²³³ Oproti tomu strategické bombardéry jsou unikátní v tom, že nabízí možnost jejich vyslání do krizové oblasti jakožto viditelný signál, který posiluje věrohodnost americké odstrašovací hrozby a současně je možné jej posléze opět odvolat.²³⁴

Samotná struktura jednotlivých částí jaderné triády se mění postupným evolučním procesem, který však v celkovém vyznění nemá nijak dramatický vliv na koncept triády jako takový. NPR 2001 zahájila proces kompletní deaktivace ICBM třídy *Peacekeeper*, nařídila prodloužení životnosti *Minuteman III* do roku 2020 a pokračování v potřebných analýzách pro vývoj nové generace ICBM.²³⁵ NPR 2010 počítá s prodloužením životnosti *Minuteman III* o dalších deset let a bezodkladným vypracováním studie o možných alternativách dalšího vývoje v této oblasti.²³⁶ Současně s tím přichází s na první pohled poměrně radikálním krokem, kterým je kompletní unilaterální rekonfigurace všech amerických MIRV ICBM na ICBM nesoucí pouze jednu jadernou hlavici, to vše podle NPR 2010 za účelem „zvýšení stability jaderné rovnováhy.“²³⁷ S postupným odstraněním MIRV z amerických ICBM se ovšem počítalo již od 90. let a samotný proces rekonfigurace *Minuteman III* byl zahájen už za předcházející administrativy.²³⁸

²³² Statement of Admiral James O. Ellis, USN, Commander in Chief, United States Strategic Command, before the Senate, Armed Services Committee, Strategic Subcommittee, on command posture, March 20, 2002 (2002) United States Senate, s. 5. Dostupné z <http://armed-services.senate.gov/statemnt/2002/March/Ellis.pdf> , ověřeno 22.5.2010

²³³ *Ibid.*, s. 6.

²³⁴ Perry, Schlesinger (2009), s. 25.

²³⁵ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

²³⁶ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 23.

²³⁷ *Ibid.*

²³⁸ Foster, Welch (2006), s. 17.

Počet jaderných ponorek třídy Ohio se v rámci NPR 2001 snižuje z 18 na 14, přičemž NPR 2010 přichází s možností je dále snížit na 12 v druhé polovině příštího desetiletí. V dlouhodobém horizontu ovšem předpokládá vývoj další generace jaderných ponorek, která později třídu Ohio nahradí. U strategických bombardérů dochází k částečné rekonfiguraci na striktně konvenční roli, jejíž význam se potvrdil během nedávných válek v Kosovu, Afghánistánu i Iráku – v NPR 2001 je tímto způsobem rekonfigurována celá zbývající flotila strategických bombardérů B-1 *Lancer*, NPR 2010 předpokládá podobný postup i u blíže nespécifikované části B-52H *Stratofortress*. Obě NPR současně předpokládají poměrně rozsáhlé investice do vylepšení funkčnosti strategických bombardérů, především pak „neviditelných“ B-2 *Spirit*.²³⁹

V celkovém součtu disponovaly Spojené státy po odchodu Bushovy administrativy o něco méně než 800 strategickými nosiči, které by bylo možné počítat mezi operativně rozmístěné strategické nosiče podle definice smlouvy New START. Na rozdíl od NPR 2001, která přesně specifikuje plán na redukci jednotlivých částí jaderné triády do roku 2007, NPR 2010 – přinejmenším ve verzi pro veřejnost – neposkytuje informace o tom, jakým způsobem se bude v následujících letech postupovat za účelem dosažení počtu maximálně 700 operativně rozmístěných strategických nosičů, ke kterým se Spojené státy v New START zavázaly. Celkově je u obou NPR evidentní trend postupné redukce strategických nosičů jaderných zbraní, ovšem spojený s jejich poměrně nákladnou modernizací. Obě NPR současně počítají s vývojem nových generací strategických nosičů jaderných zbraní, které v příštích dekádách nahradí ty současné.

Ačkoliv Obama během své prezidentské kampaně opakovaně slíbil, že jedním z jeho cílů v úřadu prezidenta bude zasadit se o to, aby Spojené státy a Rusko zrušily stav plné pohotovosti u svých balistických raket,²⁴⁰ tento aspekt operativní politiky zůstává v NPR 2010 nezměněn. Pod argumentem

²³⁹ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 24, Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

²⁴⁰ Kristensen, Hans M. (2010b) *US and Russian Nuclear Forces: Status and Trends in Light of the Smaller and Safer*. Federation of American Scientists. Dostupné z http://www.fas.org/programs/ssp/nukes/publications1/Brief2010_SmallSafe.pdf, ověřeno 5.4.2011.

zachování strategické stability zůstává nezměněna dosavadní praxe, kdy je stav plné pohotovosti sice zrušen u strategických bombardérů, avšak v plné míře zachován jak u ICBM, tak u SLBM.²⁴¹ Vzhledem k tomu, že při stavu plné pohotovosti existuje reálné nebezpečí odpálení balistické rakety nesoucí jadernou hlavici pouze v důsledku lidské či technické chyby nebo neautorizovaného postupu,²⁴² byla v roce 1994 uzavřena dohoda, že veškeré strategické rakety nesoucí jaderné zbraně budou z těchto důvodů standardně zacíleny na otevřené moře.²⁴³ Přesto je však tento stav, kdy je možné odpálit ICBM během pouhých čtyř minut, považován mnohými analytiky za nebezpečný relikv studené války, který v současné době již nemá své strategické opodstatnění.²⁴⁴

Pouze částečná změna statutu quo se v NPR 2010 odehrává v otázce taktických jaderných zbraní. Jedná se o jaderné zbraně, které mají obecně nižší výbušnou sílu a nejsou dopravovány na cíl pomocí strategických nosičů, z čehož vyplývá i jejich nižší dosah a předpokládaná použitelnost pouze v rámci teritoriálně omezené oblasti. Po masivní redukci jak počtu, tak druhů taktických jaderných zbraní v 90. letech si Spojené státy v uplynulé dekádě zachovávaly dva základní způsoby operativního rozmístění taktických jaderných zbraní – útočné ponorky vyzbrojené jadernou variantou raket s plochou dráhou letu Tomahawk (TLAM/N) a jaderné bomby umístěné v bojových letadlech použitelných pro konvenční i jaderné mise (*dual-capable*).²⁴⁵ TLAM/N sloužila v americké jaderné strategii především jako nástroj pro posílení rozšířeného odstrašování v Asii, přičemž taktické jaderné zbraně dopravované na cíl pomocí bojových letadel plní obdobnou funkci pro americké spojence v Evropě.²⁴⁶ NPR 2010 postupuje v těchto dvou

²⁴¹ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 25-26.

²⁴² Blair (2010), s. 9-10.

²⁴³ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 26.

²⁴⁴ Hoffman, David E. (2010) *Reviewing the Review*. Foreign Policy. Dostupné z http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/04/06/reviewing_the_review?obref=obnetwork, ověřeno 5.4.2011.

²⁴⁵ Perry, Schlesinger (2009), s. 26.

²⁴⁶ *Ibid.*

případech odlišným způsobem. Veškeré rakety TLAM/N, konec jejichž životnosti byl naplánován na rok 2013, budou odstraněny bez náhrady, a rozšířené odstrašování v Asii tak bude nadále udržováno především pomocí strategických jaderných zbraní nebo ad hoc vysláním bojových letadel vybavených taktickými jadernými zbraněmi.²⁴⁷ Necelých 200 taktických jaderných zbraní²⁴⁸ ovšem Obama administrativa nadále ponechává umístěno na základnách v pěti evropských státech (Belgii, Německu, Itálii, Holandsku a Turecku).²⁴⁹ NPR 2010 v tomto ohledu plánuje prodloužit životnost taktické varianty jaderné bomby B-61 a pro její případné použití nahradit současné letouny F-16 novějšími F-35 *Joint Strike Fighter*.²⁵⁰ Umístění jaderných zbraní mimo americkou půdu ovšem zůstává nadále kontroverzním tématem. Zatímco ve Spojených státech na obou stranách politického spektra dominuje názor, že taktické jaderné zbraně v Evropě zůstávají významným prvkem pro efektivitu rozšířeného odstrašování a jejich přítomnost je evropskými spojenci vyžadována,²⁵¹ některé výzkumy naznačují, že většina evropských členů NATO v současné době ve skutečnosti buď jejich stažení přímo podporuje, nebo přinejmenším nebude rozhodnutí o jejich stažení blokovat.²⁵² Současně s tím je často zpochybňován vojenský smysl amerických taktických zbraní v Evropě a věrohodnost jejich použití v případě vojenského konfliktu.²⁵³ NPR 2010

²⁴⁷ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 28.

²⁴⁸ Administrativa prezidenta Bushe snížila počet taktických jaderných zbraní v Evropě během svého vládnutí ze 480 na přibližně 200. Kristensen, Hans M., Norris, Robert S. (2011) US tactical nuclear weapons in Europe, 2011. *Bulletin of the Atomic Scientists*, vol. 67, no. 1, s. 64.

²⁴⁹ *Ibid.*, s. 65.

²⁵⁰ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 27.

²⁵¹ Perry, Schlesinger (2009), s. 20-21, Payne (2009), s. 13.

²⁵² Snyder, Susi, Zeijden, Wilbert van der (2011) *Withdrawal Issues: What NATO countries say about the future of tactical nuclear weapons in Europe*. Utrecht: IKV Pax Christi, s. 2.

²⁵³ Crawford, Timothy W. (2009) The Endurance of Extended Deterrence. In: Paul, T. V., Morgan, Patrick M., Wirtz, James J. (eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 280, Civiak, Robert L. et al. (2009) *Transforming the U.S. Strategic Posture and Weapons Complex for Transition to a Nuclear Weapons-Free World*. Nuclear Weapons Complex Consolidation Policy Network, s. 4.

spojuje otázku dalšího stahování amerických taktických jaderných zbraní z Evropy s rozhodnutím v rámci NATO,²⁵⁴ přičemž nový Strategický koncept NATO podmiňuje tento krok reciproční redukcí ruského, výrazně obsáhlejšího taktického jaderného arzenálu.²⁵⁵ V souvislosti s NATO se jeví jako poměrně kontroverzní část NPR 2010, která vyzdvihuje možnost nejaderných členů Aliance podílet se na jaderném plánování a jejich vybavování bojovými letadly uzpůsobenými pro jaderné mise²⁵⁶ - přinejmenším tato druhá část se zdá být v určitém rozporu s Obamovým důrazem na striktní dodržování smlouvy NPT a nešíření jaderných zbraní.²⁵⁷

Kromě výše uvedených jaderných sil kladou obě NPR značný důraz i na nejaderné složky americké jaderné strategie. Vedle již zmíněných operací založených na nekinetické bázi se jedná především o nové formy konvenčních zbraní schopných zasáhnout během krátkého časového úseku cíle kdekoliv na světě. Zatímco během studené války byl v tomto kontextu pojem *strategický* de facto synonymem pro *jaderný*, tzv. revoluce ve vojenství (*revolution in military affairs*; RMA) umožnila vývoj nových typů zbraní, které jsou schopny efektivně provést velmi přesné útoky na dlouhé vzdálenosti v minimální době konvenčními způsoby.²⁵⁸ V 90. letech se v důsledku značného technologického pokroku čím dál častěji ozývaly hlasy i na úrovni vládní administrativy, že konvenční strategické zbraně mohou v budoucnu sloužit jako doplněk nebo dokonce alternativa k americkým jaderným

²⁵⁴ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 27.

²⁵⁵ Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation (2010) North Atlantic Treaty Organization (NATO), s. 7-8. Dostupné z <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>, ověřeno 30.4.2011.

²⁵⁶ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 32.

²⁵⁷ Kristensen, Hans M. (2010c) *The Nuclear Posture Review*. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/blog/ssp/2010/04/npr2010.php>, ověřeno 29.4.2011.

²⁵⁸ Statement of Admiral James O. Ellis, USN, Commander in Chief, United States Strategic Command, before the Senate, Armed Services Committee, Strategic Subcommittee, on command posture and strategic issues, April 8, 2003 (2003) United States Senate, s. 16. Dostupné z <http://armed-services.senate.gov/statemnt/2003/April/Ellis2.pdf>, ověřeno 22.5.2010, Guthe (2002), s. 10-11.

zbraním.²⁵⁹ Byla to ovšem teprve NPR 2001, která tento koncept v plné míře zahrnuje do americké jaderné strategie a zahájila program *Prompt Global Strike*, v jehož rámci bylo posuzováno hned několik technických řešení pro provádění tohoto typu útoků, zahrnující mj. například konvenční ICBM, SLBM či hypersonické střely s plochou drahou letu.²⁶⁰ Tento typ zbraní přesně odpovídá „novému západnímu způsobu vedení války“ (*new western way of war*), který představuje boj na vzdálených místech, zahrnující co nejmenší počet nasazených vojáků v přímém boji a minimum kolaterálních škod.²⁶¹ V rámci konceptu Nové triády představené v NPR 2001 mají strategické konvenční zbraně dvě hlavní funkce: posílit věrohodnost americké strategie odstrašování především v důsledku toho, že použití konvenčních strategických zbraní není svázáno s porušením jaderného tabu a jejich nasazení v případě krize se tak může jevit jako více věrohodné, než je tomu v případě jaderných zbraní, a dále nabídnout alternativu k samotnému použití jaderných zbraní a snížit tak závislost na jaderných zbraních pro provádění útoků strategického charakteru.²⁶² NPR 2010 v tomto ohledu navazuje na tento koncept, počítá se zahrnutím konvenčních ICBM či SLBM do struktury amerického strategického arzenálu v rámci pravidel ujednaných ve smlouvě New START²⁶³ a plánuje další investice do rozvoje konvenčních strategických zbraní v programu *Prompt Global Strike*.²⁶⁴ Obě NPR ovšem do určité míry selhávají v umístění vývoje tohoto typu zbraní do kontextu vztahů s ostatními jadernými státy, především Ruskem a Čínou. Útok konvenčními strategickými zbraněmi může být v průběhu krize mylně

²⁵⁹ Fortmann, Michel, Von Hlatky, Stéfanie (2009) *The Revolution in Military Affairs*. In: Paul, T. V., Morgan, Patrick M., Wirtz, James J. (eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 313.

²⁶⁰ Bakshi, G. D. (2010) *The US Nuclear Posture Review: Prompt Global Strike System*. Vivekananda International Foundation. Dostupné z <http://www.vifindia.org/US-NuclearPostureReview-PromptGlobalStrikeSystem>, ověřeno 5.4.2011.

²⁶¹ Freedman, Lawrence (2006) *The Transformation of Strategic Affairs*. London: International Institute for Strategic Studies, s. 50.

²⁶² Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

²⁶³ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 20.

²⁶⁴ *Ibid.*, s. 34.

považován za jaderný útok, což může mít nechtěné důsledky pro stabilitu dané situace.²⁶⁵ Budování konvenčního strategického arzenálu ovšem nepřispívá strategické stabilitě s ostatními jadernými mocnostmi ani v období míru, a jak Rusko, tak Čína často poukazují na nutnost modernizace vlastního jaderného arzenálu právě na základě pokračujícího rozvoje nejaderných součástí amerického strategického arzenálu.²⁶⁶

Při podrobné analýze celkové velikosti a struktury ofenzivních systémů v obou NPR je možné zaznamenat určitý rozpor mezi současným politickým diskursem a skutečnou operativní politikou. Obě NPR opakovaně obhajují potřebu ukončení „vztahu s Ruskem založeného na vzájemně zaručeném zničení“²⁶⁷ a „studenoválečnického myšlení“²⁶⁸, a v obdobném duchu se nesou i další oficiální prohlášení obou administrativ – například odstoupení od smlouvy ABM bylo mimo jiné ospravedlněno právě na základě tvrzení, že „MAD je pasé, jelikož konflikt s Ruskem už neexistuje.“²⁶⁹ Jak velikost, tak struktura amerického strategického arzenálu se ovšem nadále zdají být plánovány právě na základě logiky MAD ve vztahu s Ruskou federací. Ačkoliv Pentagon v souvislosti s vydáním NPR 2001 popřel, že by plánovaná velikost amerického strategického arzenálu závisela na ruských strategických silách, celkový počet jaderných hlavic a strategických nosičů nemůže mít ze své podstaty jiné strategické opodstatnění než použití v rámci odzbrojovacího nebo odvetného útoku proti Rusku.²⁷⁰ Obdobně struktura jaderného arzenálu založená na principu robustní jaderné triády, společně se stavem plné pohotovosti u většiny strategických sil, odpovídá v plné míře základnímu předpokladu MAD, kterým je zaručená schopnost odvetného útoku i v případě masivního odzbrojovacího útoku ze strany Sovětského svazu.

²⁶⁵ Kristensen (2005)

²⁶⁶ Kristensen, Hans M. (2007) U. S. Strategic War Planning After 9/11. *The Nonproliferation Review*, vol. 14, no. 2, s. 383-384.

²⁶⁷ Special Briefing on the Nuclear Posture Review, transcript (2002)

²⁶⁸ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 5.

²⁶⁹ Morgan (2003), s. 250.

²⁷⁰ Mc Donough (2006), s. 69-70.

Potřeba zaručené schopnosti odvetného útoku je koneckonců zmíněna i přímo v NPR 2010,²⁷¹ a ačkoliv podle ní přesná numerická shoda s Ruskem v počtu jaderných zbraní již nyní není tak potřebná, jako tomu bylo za studené války,²⁷² způsob, jakým Obamova administrativa momentálně přistupuje k bilaterálním odzbrojovacím smlouvám s Ruskem, není nijak výrazně odlišný od studenovělečné praxe. Oproti například čínským strategickým silám se americký strategický arzenál vyznačuje drtivou kvantitativní i kvalitativní převahou, která zdaleka převyšuje nároky na jejich odstrašení.²⁷³ Celkově je tak možné konstatovat, že ofenzivní složky v rámci americké jaderné strategie zůstávají za obou prezidentských administrativ plánovány primárně na základě pokračujícího vztahu MAD s Ruskem, z čehož teprve sekundárně vyplývá schopnost odstrašení ostatních aktérů.

3.2. Aktivní a pasivní obrana

Druhá ze tří částí konceptu Nové triády se soustředí na defenzivní prvky v rámci americké jaderné strategie a rozděluje je do dvou základních skupin. Na jedné straně se nachází aktivní obranné systémy, jejichž cílem je zabránit nosičům ZHN či jiným ofenzivním prostředkům strategického charakteru zasáhnout území Spojených států, jejich vojenské jednotky či spojence pomocí limitovaného protiútku. V obecné rovině je tímto způsobem možné do konceptu aktivní obrany zahrnout jak protiraketovou obranu, tak například i obranu protivzdušnou. V kontextu NPR 2001 je však tento termín používán de facto jako synonymum právě pro obranu proti balistickým raketám prostřednictvím sofistikovaných systémů, které jsou schopny zaznamenat a sledovat jejich trajektorii a zneškodnit je před tím, než zasáhnou svůj cíl. Oproti tomu pasivní obrana souvisí především se zmírněním následků již dokončeného útoku a zahrnuje tak poměrně širokou škálu opatření pro ochranu civilních i vojenských cílů. Patří mezi ně mimo

²⁷¹ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 20.

²⁷² Nuclear Posture Review Report (2010), s. 30.

²⁷³ Perry, Schlesinger (2009), s. 24.

jiné například rozličné varovné systémy, nouzové kryty či dekontaminační opatření,²⁷⁴ ale i fyzické posílení objektů proti útoku a schopnost jejich rychlého opětovného uvedení do aktivního provozu.²⁷⁵

Obě tyto formy obrany mají jasně danou roli v případě neúmyslného útoku balistickou raketou v důsledku technického či lidského selhání. V takové situaci je jejich funkce čistě obranná a slouží k limitaci negativních důsledků daného útoku. Pro případy záměrných útoků je ovšem funkce aktivní a pasivní obrany výrazně komplexnější. Ačkoliv ve veřejném diskursu představovala administrativa prezidenta Bushe aktivní obranu jako čistě defenzivní ochranný prostředek,²⁷⁶ v kontextu NPR 2001 jsou s defenzivní částí Nové triády spojeny ještě další role pro dosažení vytyčených hlavních cílů v rámci obranné politiky – *odstrašení, odepření, ujištění a poražení*. Jako komplement ke strategii *odstrašování potrestáním* prostřednictvím ofenzivních systémů je přidána obrana jakožto klíčová součást strategie *odstrašování odepřením*. Současně s tím je v NPR 2001 vysloveně zmíněna protiraketová obrana jako prostředek, který má snížit potřebu jaderných zbraní jakožto prostředku proti útočným kapacitám protivníka,²⁷⁷ což potvrzuje vnímání přirozeného spojení mezi protiraketovou obranou a protisilovými útočnými prostředky právě v rámci *odstrašování odepřením*.²⁷⁸ Význam obranné části Nové triády pro *odrazení* je vnímáno opět především v kontextu rozvoje systému protiraketové obrany, který bude podle NPR 2001 představovat překážku pro protivníkovy ofenzivní síly do té míry, že vyhodnotí soupeření se Spojenými státy ve vojenské oblasti jako příliš nákladné a náročné, a v důsledku toho se vzdá snahy o kvantitativní či kvalitativní rozvoj svých strategických ofenzivních prostředků.²⁷⁹ Z tohoto

²⁷⁴ Guthe (2002), s. 15.

²⁷⁵ Joint Chiefs of Staff (1999) *Joint Doctrine for Countering Air and Missile Threats*. United States Department of Defense, s. JP 3-01. Dostupné z http://www.fas.org/spp/starwars/docops/jp3_01.pdf, ověřeno 5.4.2011.

²⁷⁶ Viz například veřejné odůvodnění amerického odstoupení od smlouvy ABM v roce 2001. U.S. quits ABM treaty (2001)

²⁷⁷ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

²⁷⁸ Mc Donough (2006), s. 28.

²⁷⁹ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

pojetí protiraketové obrany vyplývá i její potenciální funkce jakožto prostředku proti proliferaci balistických raket a ZHN. Vedle toho je zde vymezena role aktivní obrany v ujištění spojenců a poražení protivníka, která souvisí s efektivní eliminací případné hrozby použití ZHN, která by bez dostupné obranné kapacity mohla Spojené státy odstrašit od podniknutí zamýšlené akce.

Z NPR 2010 i s ní spojené BMDR vyplývá, že vnímání aktivní obrany se v tomto ohledu nezměnilo ani za administrativy prezidenta Obamy. V NPR 2010 je protiraketová obrana několikrát explicitně zmiňována jako významný komponent americké odstrašovací schopnosti a jeden z klíčových nejaderných prvků pro ujištění spojenců v rámci rozšířeného odstrašování.²⁸⁰ BMDR význam protiraketové obrany pojímá širěji, a kromě jejího významu pro strategii odstrašování a možnost eliminace raketového útoku v případě jejího selhání od ní očekává i schopnost odradit protivníka od vývoje balistických raket.²⁸¹ Podle poměrně překvapivého vyjádření americké ministryně zahraničí Hillary Clintonové vyplývá důraz na protiraketovou obranu v NPR i z role, kterou může americký protiraketový štít hrát pro odstrašení proliferace a jaderného terorismu.²⁸²

V samotném vývoji a plánech na rozmístění protiraketové obrany je možné po nástupu prezidenta Obamy do úřadu pozorovat celou řadu určitých modifikací, avšak v celkovém pojetí tohoto konceptu sdílí obě administrativy hned několik společných rysů. Bushovo nadšení pro další rozvoj NMD se projevilo již během předvolební kampaně a v souladu se svými předchozími sliby oznámil v prosinci 2001 ruské straně záměr odstoupit od smlouvy ABM.

²⁸⁰ Nuclear Posture Review Report (2010), s. xiii, 33.

²⁸¹ Ballistic Missile Defense Review Report (2010), s. 24, 36.

²⁸² Rogin, Josh (2010) *Obama embraces missile defense in nuclear review*. Foreign Policy. Dostupné z http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2010/04/06/obama_embraces_missile_defense_in_nuclear_review, ověřeno 15.4.2011. Zvláště sporná je v tomto výroku zmínka o možné odstrašovací schopnosti protiraketové obrany proti teroristickým skupinám disponujícím jadernou zbraní. Podle názoru většiny odborníků na danou problematiku se s největší pravděpodobností nedá předpokládat, že by jaderný terorismus měl formu útoku za pomoci balistické rakety. Viz např. Bunn, Matthew, Wier, Anthony (2006) *Terrorist Nuclear Weapon Construction: How Difficult? The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 607, no. 1, s. 133-139.

NPR 2001 pak odhalila konkrétnější plány Bushovy administrativy v této oblasti. Poměrně signifikantním krokem byla změna dosavadního přístupu k dělení protiraketové obrany na NMD a TMD, které měly být nyní sloučeny do několikvrstvého komplexního systému. Ten měl být po svém vybudování schopen ochránit jak americké jednotky a spojence, tak celé území Spojených států proti útokům balistických raket všech druhů prostřednictvím možnosti jejich eliminace ve všech fázích letu.²⁸³ Konkrétní opatření v této oblasti z větší části přímo navázala na aktivní programy Clintonovy administrativy.²⁸⁴ Vedle již probíhajícího rozmístování vylepšeného protiraketového systému *Patriot* (PAC-3) zahrnoval plán do roku 2008 několik možností dalšího postupu. Patřil mezi ně vývoj laseru ABL pro eliminaci balistických střel v jejich startovní fázi, rozvinutí základního pozemního systému pro sestřelování balistických střel dlouhého doletu ve střední fázi letu (*ground-based midcourse defense*; GMD) s pomocí rozmístění malého množství GBI na Aljašce v kombinaci s vylepšeným radarem Cobra Dane a námořní systém *Aegis* se základní schopností zachycení střel krátkého a středního doletu. Na základě vývoje těchto jednotlivých částí mohly být poté v letech 2006-2008 operativně rozmístěny dva až tři zmíněné lasery umístěné na letadlech, další pozemní základny pro GMD, čtyři lodě pro systém *Aegis* a dodatečný systém pro sestřelování raket krátkého a středního doletu v jejich konečné fázi THAAD.²⁸⁵ Protiraketovým programům pod dohledem nově zřízené *Missile Defense Agency*²⁸⁶ byl v následujících letech ve srovnání s předchozí administrativou výrazně navýšen rozpočet a bylo zahájeno rozmístování komponentů protiraketové obrany v souladu s přístupem naznačeným již v NPR 2001, který se vyznačoval co nejrychlejším rozmístováním jednotlivých součástí protiraketového systému i

²⁸³ Mc Donough (2006), s. 51-53.

²⁸⁴ *Ibid.*, s. 55.

²⁸⁵ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

²⁸⁶ *Missile Defense Agency* nahradila v roce 2002 dosavadní *Ballistic Missile Defense Organization*, která byla v 90. letech nástupkyní Reaganovy *Strategic Defense Initiative Organization*.

na úkor jejich důkladného otestování.²⁸⁷ I přes sebevědomá prohlášení armádních činitelů o schopnosti Spojených států ubránit své území proti limitovanému balistickému útoku tak mnozí pozorovatelé silně zpochybňují reálnou schopnost současné americké protiraketové obrany spolehlivě zasáhnout balistické rakety dlouhého doletu, s poukazem na nedostatečné množství provedených testů, které navíc i přes extrémně příhodné testovací podmínky, neodpovídající v mnoha ohledech reálnému útoku, dosud neposkytly nijak přesvědčivé výsledky.²⁸⁸

Obamova administrativa se v BMDR de facto konceptuálně vrací zpět k rozdělení systémů protiraketové obrany na NMD a TMD, zde nazývanými *obrana vlastí (defending the homeland)* a *obrana proti regionálním hrozbám (defending against regional threats)*.²⁸⁹ Pro *obranu vlastí* disponovaly Spojené státy v době vzniku NPR 2010 dvěma GMD základnami, Fort Greely na Aljašce a Vandenberg Air Force Base v Kalifornii, s celkovým počtem 30 operativně rozmístěných GBI, a radary na Aljašce, v Kalifornii, Grónsku, Velké Británii a na moři (systémy *Aegis* a *Sea-Based X-band radar*).²⁹⁰ V kontrastu s názorem celé řady špičkových vědců zpochybňujících efektivitu momentálního amerického GMD systému²⁹¹ BMDR konstatuje, že „Spojené státy jsou v této chvíli chráněny proti hrozbě omezeného útoku ICBM.“²⁹² V oblasti dalšího rozvoje této části protiraketové obrany sice BMDR navrhuje pozastavit počet operativně rozmístěných GBI na 30 namísto původně plánovaných 44, avšak současně s tím plánuje podstatné investice do kvalitativního vylepšení současného systému GMD a do vývoje celé řady prvků protiraketové obrany nové generace. Spolu s tím je také předložen

²⁸⁷ Mc Donough (2006), s. 52-54.

²⁸⁸ Hildreth, Steven A. (2009) *Long-Range Ballistic Missile Defense in Europe*. Washington D.C.: Congressional Research Service, s. 6-7. Dostupné z <http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RL34051.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

²⁸⁹ Ballistic Missile Defense Review Report (2010), s. iii.

²⁹⁰ *Ibid.*, s. 15.

²⁹¹ Letter to president Barack Obama from John Ahearne et al., July 2, 2009. Union of Concern Scientists. Dostupné z <http://www.ucsusa.org/assets/documents/nwgs/scientists-letter-to-obama.pdf>, ověřeno 5.4.2011

²⁹² Ballistic Missile Defense Review Report (2010), s. 15.

plán rekonstrukce raketových sil ve Fort Greely, což umožní dodatečně přidání dalších osmi GBI z testovacích zásob v případě potřeby.²⁹³

Poměrně rozsáhlý plán je představen pro nový systém *obrany proti regionálním hrozbám* v Evropě, který má nahradit Bushem původně zamýšlené rozšíření GMD prostřednictvím vybudování radarové základny v České republice a rozmístění dalších 10 GBI v Polsku. *European Phased Adaptive Approach* ohlášený prezidentem Obamou v září 2009 je rozdělen do čtyř fází. V roce 2011 je předpokládáno rozmístění námořního protiraketového systému *Aegis* zahrnujícího naváděné protiraketové střely *SM-3 Block IA* a předsunutý radar, který má ochránit části jižní Evropy proti raketám krátkého a středního doletu. Ve druhé fázi kolem roku 2015 by mělo dojít k nasazení pokročilejší *SM-3 Block IB*, přičemž protiraketové střely budou navíc pro rozšíření pokrytí tohoto systému rozmístěny i na pevnině. Přibližně v roce 2018 má následovat další vylepšení střel *SM-3* a jejich rozmístění v oblasti severní Evropy, v důsledku čehož má být proti hrozbám raket krátkého a středního doletu chráněna už prakticky celá Evropa. Ve čtvrté fázi kolem roku 2020 se předpokládá nasazení ještě pokročilejších *SM-3 Block IIB*, které by již měly být schopny zachytit i útok ICBM.²⁹⁴ V tuto chvíli ovšem dochází k opětovnému prolínání *obrany vlasti/NMD* a *obrany proti regionálním hrozbám/TMD*, jelikož na tomto vývojovém stupni již bude systém rozmístěný v Evropě poskytovat dodatečnou ochranu i pro útok balistických střel s dlouhým doletem proti území Spojených států. Ačkoliv v BMDR je do této míry podrobně popsán pouze *European Phased Adaptive Approach*, předpokládají jak BMDR, tak NPR 2010 obdobný postup i v dalších regionech klíčových pro americké bezpečnostní zájmy, především na Blízkém východě a ve východní Asii.²⁹⁵

Budování protiraketové obrany, která zahrnuje i ochranu území Spojených států, je neoddiskutovatelně spojeno se strategickými i politickými

²⁹³ *Ibid.*, s. 16-17.

²⁹⁴ *Ibid.*, s. 24.

²⁹⁵ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 34, *Ibid.*, s. 28.

vztahy s Ruskem a Čínou.²⁹⁶ S poukazem na neoddělitelné propojení mezi strategickými ofenzivními a defenzivními systémy (*offense-defense interrelationship*) se oba státy pravidelně negativně vyjadřují proti plánům Spojených států v této oblasti, přičemž v případě Ruska tento odpor vyvrcholil v době zveřejnění plánů Bushovy administrativy na rozmístění části GMD ve střední Evropě. Ačkoliv obě administrativy vždy ve veřejném diskursu zdůrazňovaly zaměření americké protiraketové obrany výhradně proti omezeným strategickým kapacitám regionálních protivníků a za současného stavu nemá americký protiraketový systém nejmenší možnost signifikantně ohrozit strategickou rovnováhu mezi Spojenými státy a Ruskem, je nepochybné, že v kontextu dalších předpokládaných redukcí v jaderných arzenálech obou zemí bude strategický význam NMD ve vzájemném vztahu postupně narůstat. Jako určitý potenciálně destabilizující faktor v tomto vztahu působí i další společný prvek v přístupu obou administrativ k budování protiraketové obrany, kterým je absence vymezení konkrétního stropu pro rozmístění protiraketových obranných kapacit či jiného cíle, který by nějakým způsobem ohraničil rámec pro celkový plán Spojených států v této oblasti. Ačkoliv obě administrativy ve svých dokumentech předpokládají vybudování pouze limitovaných obranných kapacit, současně s tím kladou důraz na kvalitativní modernizaci současných prvků protiraketové obrany a vývoj jejích dalších komponentů, spolu s ničím limitovaným kvantitativním rozmíšťováním obranných prvků.²⁹⁷

V důsledku ruských obav ohledně amerického protiraketového štítu se již od 90. let objevují iniciativy pro určitou úroveň spolupráce obou zemí v oblasti protiraketové obrany.²⁹⁸ V tomto duchu se nesou i návrhy zahrnuté v BMDR a NPR 2010,²⁹⁹ které o několik měsíců později rámcově potvrdil i

²⁹⁶ Glasser, Fetter (2001), s. 40.

²⁹⁷ Ačkoliv BMDR stanovuje momentální kvantitativní stropy pro operativní rozmístění GBI, současně s tím připouští postupný nárůst NMD kapacit v rámci *Phased Regional Approaches*, ve kterých již toto kvantitativní vymezení zcela chybí. Ballistic Missile Defense Review Report (2010), s. 27-28.

²⁹⁸ Samson, Victoria (2007) Prospects for Russian–American Missile Defence Cooperation: Lessons from RAMOS and JDEC. *Contemporary Security Policy*, vol. 28, no. 3, 2007, s. 494-512.

²⁹⁹ Tyto návrhy zahrnují například integraci ruských a amerických senzorů, spolupráci na

Strategický koncept NATO.³⁰⁰ V případě Číny ovšem BMDR a NPR 2010 předpokládají pouze „podstatný a trvalý dialog“³⁰¹ s cílem „zvýšit důvěru, posílit transparentnost a snížit nedůvěru“³⁰². Současný čínský strategický arzenál je přitom pouhých zlomkem toho ruského – například podle odhadů americké armády momentálně Čína disponuje méně než padesáti ICBM, které by byly schopny zasáhnout území Spojených států.³⁰³ V tomto kontextu se další navyšování kapacit americké protiraketové obrany může z pohledu Číny jevit jako snaha o negaci odstrašovací schopnosti jejího strategického arzenálu, a v důsledku toho vést k dalšímu kvalitativnímu a kvantitativnímu navyšování čínských strategických ofenzivních prostředků. Ačkoliv se NPR 2010 jako celek setkala na čínské straně s výrazně kladnějším přijetím než předchozí NPR 2001, v případě protiraketové obrany její výtky dále přetrvávají.³⁰⁴ Jestliže je základem čínské strategie schopnost zachovat si za všech okolností omezený odstrašovací potenciál proti jakémukoliv protivníkovi,³⁰⁵ dá se předpokládat, že budoucí rozvoj a povaha americké protiraketové obrany bude jedním z klíčových faktorů pro další vývoj čínských strategických sil i pro přístup k Pekingu k jakýmkoliv potenciálním budoucím odzbrojovacím dohodám.

V porovnání s aktivní obranou jsou pasivní obranná opatření v NPR

vývoji architektury pro protiraketový systém či společný výzkum, testování a cvičení v oblasti protiraketové obrany. Nuclear Posture Review Report (2010), s. 29, Ballistic Missile Defense Review Report (2010), s. 34.

³⁰⁰ Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation (2010), s. 5.

³⁰¹ Ballistic Missile Defense Review Report (2010), s. 35.

³⁰² Nuclear Posture Review Report (2010), s. 29.

³⁰³ Annual Threat Assessment, Statement before the Committee on Armed Services, United States Senate, 10 March 2009, Lieutenant General Michael D. Maples, U.S. Army Director, Defense Intelligence Agency (2009) United States Senate. Dostupné z <http://armed-services.senate.gov/statemnt/2009/March/Maples%2003-10-09.pdf>, ověřeno 2.4.2011, Perry, Schlesinger (2009), s. 10-11.

³⁰⁴ Sagan, Vaynman (2011), s. 240-241, Chase (2010), s. 11-12.

³⁰⁵ Hynek, Nikola (2008) Protiraketová obrana v současném strategickém a politickém kontextu. Vztah k odstrašování a dopad třetího pilíře na dynamiku mezi relevantními aktéry. *Mezinárodní vztahy*, roč. 43, č. 4, s. 14.

2001 zmíněna jen velmi okrajově, což dále potvrzuje zcela privilegovanou pozici protiraketové obrany ve strategickém konceptu Nové triády. NPR 2010 v tomto ohledu uvádí pouze zvýšenou ochranu hranic Spojených států v kontextu nebezpečí možného pašování jaderných materiálů do země.³⁰⁶ Oproti tomu protiraketová obrana je v kontrastu s Obamovou poměrně vlažnou předvolební rétorikou v této oblasti³⁰⁷ jednou z klíčových součástí NPR 2010. I přes dílčí změny ve vývoji protiraketové obrany se tak dá vypožorovat zachování dynamiky tohoto konceptu a potvrzení významu aktivní obrany v rámci americké jaderné strategie v období po konci studené války.

3.3. Obranná infrastruktura

Jako třetí pilíř Nové triády je v NPR 2001 vymezena revitalizovaná obranná infrastruktura. Pod tímto pojmem se skrývá souhrnný vědecko-průmyslový komplex pro vývoj, výrobu, udržování, modernizaci a případnou likvidaci jednotlivých prvků strategického arzenálu.³⁰⁸ Během studené války Spojené státy disponovaly poměrně rozsáhlou sítí zařízení soustředících se na vývoj nových typů jaderných zbraní a jejich testování, avšak v 90. letech dochází k zavírání celé řady z nich a jaderná infrastruktura jako celek začíná postupně upadat. V důsledku ukončení produkce nových jaderných zbraní a vyhlášení moratoria na jaderné testy se pozornost v této oblasti přesouvá především na bezpečné udržování zbylého jaderného arzenálu.³⁰⁹ V roce 1994 je za tímto účelem zahájen rozsáhlý program *Stockpile Stewardship*, který nahrazuje dosavadní podzemní jaderné testování sofistikovanými

³⁰⁶ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 12.

³⁰⁷ Arms Control Today 2008 Presidential Q&A: President-elect Barack Obama. Arms Control Association. Dostupné z <http://www.armscontrol.org/2008election>, ověřeno 2.4.2011.

³⁰⁸ V tomto smyslu zahrnuje obranná infrastruktura nejen jednotlivé průmyslové budovy, laboratoře a další zařízení, ale i odborný personál a související vědecké programy a iniciativy. Guthe (2002) s. 3.

³⁰⁹ Woolf, Amy (2008) *U.S. Nuclear Weapons: Changes in Policy and Force Structure*. Washington D.C.: Congressional Research Service, s. 37.

počítačovými simulacemi a dalšími diagnostickými nástroji, které mají zajistit bezpečnost a spolehlivost amerického jaderného arzenálu i bez provádění empirických testů.³¹⁰ Vzhledem k omezené životnosti jednotlivých komponentů jaderných zbraní došlo dále ke spuštění *Life Extension Program* (LEP), v rámci kterého dochází k jejich postupnému obnovování. Dané úpravy jsou prováděny se snahou zachovat co nejvěrnějším způsobem původní design těchto zbraní a prodloužit tak pouze jejich životnost, aniž by došlo ke změně jejich základních charakteristik.³¹¹

Na základě cílů vytyčených v NPR 2001 poukazuje Bushova administrativa na nutnost výrazného oživení stavu americké obranné infrastruktury. Její zařazení jakožto samostatné části Nové triády na úrovni ofenzivních a defenzivních strategických systémů je možné vysvětlit mimo jiné i právě potřebou obhájit rozsáhlé investice, které budou v této oblasti vyžadovány. Vynaložené prostředky mají směřovat především do podstatného rozšíření současných kapacit pro výrobu a zpracování jednotlivých komponentů a materiálů pro americký strategický arzenál, včetně obnovení produkce tritia, a spuštění celé řady níže uvedených nových iniciativ v rámci *National Nuclear Security Administration* (NNSA). Nutnost substantivních investic do stárnoucí jaderné infrastruktury je však i důležitou součástí NPR 2010. Pro tyto účely je již v předmluvě NPR 2010 zmíněn záměr přesunout v následujících letech téměř pět miliard amerických dolarů z ministerstva obrany do rozpočtu ministerstva pro energetiku, přičemž další podstatné investice do jednotlivých součástí jaderné infrastruktury (včetně například vybudování nového zařízení pro zpracování uranu) jsou předpokládány v rámci návrhu pro státní rozpočet na následující fiskální rok.³¹² Důraz v NPR obou administrativ na obrannou infrastrukturu jako celek je potřeba vnímat v kontextu jak momentální potřeby zachování bezpečného jaderného arzenálu, tak specificky vymezených dlouhodobých cílů. Technické zajištění spolehlivosti strategického arzenálu přímo souvisí s jeho vnímáním

³¹⁰ McDonough (2006), s. 57.

³¹¹ Perry, Schlesinger (2009), s. 40.

³¹² Nuclear Posture Review Report (2010), s. i, 40, 42.

jako účinného odstrašujícího prostředku ze strany ostatních aktérů, přičemž efektivita komplexu jaderné infrastruktury má mít za úkol *odradit* jakékoliv potenciální snahy o soupeření se Spojenými státy v nějaké nové formě závodů ve zbrojení. Obě NPR zároveň zmiňují efektivní obrannou infrastrukturu jako nutný předpoklad pro redukci počtu jaderných zbraní, díky možnosti spolehnout se po technické stránce v co největší možné míře na kvantitativně omezený jaderný arzenál. NPR 2010 navíc spojuje fungující jadernou infrastrukturu i se zmíněným konceptem světa bez jaderných zbraní, kde by mělo zachování fungující infrastruktury pro jaderné zbraně sloužit jako pojistka proti podvádění a potenciální snaze ze strany některého státu získat komparativní výhodu nečekaným vybudováním jaderných kapacit.³¹³ Pro Obamovu administrativu jsou navíc investice do jaderné infrastruktury způsobem, jak získat alespoň částečnou podporu republikánů pro své další jaderné iniciativy.

Do určité míry rozdílný konceptuální přístup je však možné pozorovat v jednotlivých NPR v několika konkrétních oblastech, které s jadernou infrastrukturou a jejím fungováním přímo souvisí. V problematice jaderných testů potvrzuje NPR 2001 pokračování moratoria z roku 1992, avšak současně s tím podotýká, že zachování bezpečnosti a spolehlivosti amerického jaderného arzenálu nemusí být v budoucnu bez obnovení podzemních jaderných testů uskutečnitelné.³¹⁴ V tomto smyslu Bushova administrativa navrhuje přijmout v rámci jaderné infrastruktury opatření, která Spojeným státům po technické stránce umožní obnovit v případě potřeby testování jaderných zbraní ve výrazně kratší době, než tomu bylo doposud.³¹⁵ NPR 2010 možnost obnovení jaderných testů explicitně zavrhuje.³¹⁶ Obdobným způsobem je v obou NPR řešena i otázka možného obnovení produkce nových jaderných hlavic. NPR 2001 sice sama o sobě opětovné zahájení produkce nových jaderných hlavic nenavrhuje, avšak od

³¹³ *Ibid.*, s. 48.

³¹⁴ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

³¹⁵ McDonough (2006), s. 58.

³¹⁶ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 40-41.

revitalizované infrastruktury jakožto třetí části Nové triády je vyžadována *schopnost* tuto produkci v případě potřeby obnovit.³¹⁷ NPR 2010 počítá pouze s dalším prodlužováním životnosti dostupných jaderných zbraní v rámci LEP a obnovení produkce nových hlavic výslovně odmítá.³¹⁸

Rozdílný přístup obou administrativ je možné vyzorovat i v problematice možné modernizace jaderného arzenálu. V případě Bushovy administrativy je klíčovým konceptuálním základem v této oblasti teze, že není možné zachovat si efektivní odstrašovací schopnost v mezinárodně-bezpečnostním prostředí 21. století pouze za pomoci strategických kapacit z období studené války, a že kvantitativní redukce amerického jaderného arzenálu bez kvalitativních úprav může odstrašovací potenciál Spojených států výrazným způsobem snížit.³¹⁹ V tomto smyslu je v NPR 2001 kladen důraz především na neschopnost současného strategického arzenálu Spojených států efektivním způsobem eliminovat hrozbu nepřátelských kapacit ZHN, především v kontextu rozmáhajících se HDBT a mobilních cílů. V rámci konceptu Nové triády tak Bushova administrativa vyžaduje rozšíření schopností amerického jaderného arzenálu především v následujících oblastech: přesnější navádění zbraně na cíl, omezení kolaterálních škod, schopnost efektivní penetrace pod zemský povrch, možnost použití jaderných zbraní s nízkou výbušnou silou a schopnost spolehlivě eliminovat výbuchem chemické a biologické zbraně.³²⁰ NPR 2001 tak přichází s návrhem *Advance Concepts Initiative* (ACI), v rámci které budou nově zřízené vědecké týmy v jednotlivých laboratořích zkoumat možnosti nových designů a modifikace jaderných zbraní pro dosažení těchto požadovaných charakteristik. Většina prostředků vynaložených v rámci této iniciativy byla určena pro program *Robust Nuclear Earth Penetrator* (RNEP), jehož cílem měla být modifikace jaderné bomby B-61 či B-83 pro získání efektivnější

³¹⁷ Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002)

³¹⁸ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 7, 39.

³¹⁹ Foster, Welch (2006), s. 5, 11.

³²⁰ Sokov, Nikolai (2003) *Evolution in Nuclear Strategy in US and Russia and its Implications in Arms Control*. Paris: Institut français des relations internationales, s. 14-15.

schopnosti proniknout pod zemský povrch před vlastním výbuchem.³²¹ To by ve svém důsledku umožnilo Spojeným státům získat účinný prostředek pro eliminaci protivníkových HDBT, proti kterým není možné efektivně použít dostupné konvenční zbraně. Požadované prostředky pro financování tohoto programu však byly v následujících letech americkým Kongresem postupně kráceny a v roce 2006 NNSA formálně oznámila ukončení tohoto projektu.³²² Obdobný osud potkal i program *Reliable Replacement Warhead*, který předpokládal změnu designu existujících jaderných zbraní za účelem optimalizace jejich výkonnosti a posílení bezpečnostních opatření. S argumenty, že nový design by mohl v budoucnu vést k nutnosti obnovení jaderného testování a tento druh iniciativ negativně ovlivňuje snahy Spojených států v oblasti nešíření jaderných zbraní, ukončil nakonec Kongres financování i v případě tohoto projektu; ten byl administrativou prezidenta Obamy definitivně ukončen v březnu roku 2009.³²³

V kontrastu s původními plány Bushovy administrativy oznámil prezident Obama při vydání NPR 2010, že Spojené státy nebudou usilovat o vyvíjení nových vlastností pro americké jaderné zbraně.³²⁴ Toto tvrzení však bylo posléze do určité míry zpochybněno hned několika vysoce postavenými úředníky³²⁵ a rozsáhlé plány v rámci LEP, které NPR 2010 předkládá,³²⁶ vedou některé analytiky k názoru, že ke kvalitativním změnám v americkém jaderném arzenálu bude docházet i za Obamovy administrativy.³²⁷ Podle Hanse Kristensena z *Federation of American Scientists* mohou mít některé změny v rámci LEP i poměrně signifikantní dopad na funkčnost a

³²¹ Medalia (2004), s. 43-44.

³²² Medalia, Jonathan (2006) *"Bunker Busters": Robust Nuclear Earth Penetrator Issues, FY2005-FY2007*. Washington D.C.: Congressional Research Service, s. 20-21. Dostupné z <http://www.fas.org/sgp/crs/nuke/RL32347.pdf>, ověřeno 2.4.2011.

³²³ Perry, Schlesinger (2009), s. 41-42.

³²⁴ Statement by President Barack Obama on the Release of Nuclear Posture Review (2010)

³²⁵ Payne, Keith (2010) Hope masquerading as experience Obama plan elevates nonproliferation above deterrence. *Washington Times* (15.6.2010) Dostupné z <http://www.nipp.org/PAYNE-%20Washington%20Times%206.15.10.pdf>, ověřeno 2.4.2011.

³²⁶ Nuclear Posture Review Report (2010), s. 39.

³²⁷ Kristensen (2010c)

použitelnost daných zbraní, což je možné demonstrovat na příkladu aplikace LEP na hlavici W-76, která tímto způsobem získala přesnější navádění a vylepšenou schopnost eliminovat tvrdé cíle.³²⁸

Kontroverze ohledně kvalitativního vylepšování schopností jaderného arzenálu, zvláště v případě jejich specializace pro konkrétní bojové mise a omezování jejich výbušné síly a následných kolaterálních škod, pramení především z obav o jejich větší praktickou použitelnost v případě konfliktu. Ta by mohla ve svém důsledku usnadnit rozhodnutí o jejich nasazení a vést tak k prolomení jaderného tabu trvajícího nepřetržitě od konce druhé světové války, se všemi negativními důsledky s tím spojenými. Hans Morgenthau používá v tomto ohledu termín *konvencionalizace jaderných zbraní*.³²⁹ Tyto obavy byly mimo jiné jedním z hlavních důvodů, proč Kongres odmítl financování projektů, jako byl výše zmíněný RNEP.³³⁰ V případě Bushovy administrativy ovšem obdobné iniciativy nesouvisí primárně se záměrem jejich *skutečného použití* v konfliktu, ale s posílením jejich odstrašovací schopnosti díky posílení *věrohodnosti hrozby jejich použití*.³³¹ Vzhledem k tomu, že podle teorie odstrašování je odstrašovací schopnost aktéra přímo úměrná věrohodnosti dané hrozby, paradoxně by tak v rámci tohoto konceptu měla větší praktická použitelnost těchto zbraní vést k tomu, že jejich skutečné použití bude méně pravděpodobné.³³² Kritici těchto iniciativ však poukazují na to, že tento přístup především vysílá negativní signály ostatním aktérům ohledně role jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii, což vede mimo jiné k negativním dopadům na multilaterální spolupráci s ostatními státy v jaderných otázkách včetně odzbrojení a nešíření jaderných zbraní. Dá se předpokládat, že především tyto obavy vedly Obamovu administrativu k vyvarování se těchto kontroverzních iniciativ v rámci NPR 2010 a ke zdůrazňování záměru nerozšiřovat schopnosti amerického jaderného arzenálu, ačkoliv z pohledu operativní politiky se dá

³²⁸ Kristensen (2007), s. 381-2.

³²⁹ Mc Donough (2006), s. 7-8.

³³⁰ Kristensen (2007), s. 381.

³³¹ Jervis (2009), s. 153.

³³² Fortmann, Michel, Von Hlatky (2009), s. 314.

předpokládat, že kvalitativní změny v něm budou do určité míry probíhat i nadále.

Závěr

Vzhledem k důrazu, který současná americká administrativa klade na problematiku úplného jaderného odzbrojení a další témata týkající se jaderných zbraní, budilo zveřejnění NPR prezidenta Obamy u odborné veřejnosti značná očekávání. Je nesporné, že v rámci diskursu daných dokumentů dochází ke značnému kvalitativnímu posunu směrem k výrazně kooperativnějšímu pojetí jaderné politiky, z čehož vyplývají i podstatně příznivější reakce na NPR 2010 ze strany ostatních aktérů mezinárodních vztahů. Tato změna vychází především z odlišného přístupu obou administrativ k řešení mezinárodních problémů obecně – tam, kde prezident Bush často preferoval unilaterální přístup či spolupráci s konkrétními spojenci na bilaterální bázi, hledá administrativa prezidenta Obamy multilaterální řešení zahrnující širší konsenzus na mezinárodní úrovni. NPR 2010 v tomto smyslu nabízí silnější podporu multilaterálních jaderných iniciativ, jako je například CTBT či Revizní konference k NPT v roce 2010; dokument se explicitně hlásí k úplnému jadernému odzbrojení v souladu s článkem VI. smlouvy NPT a přinejmenším na diskursivní úrovni přistupuje velmi odlišným způsobem k vzájemnému strategickému vztahu s Čínou. Současně s tím se NPR 2010 snaží vymezit proti některým velmi kontroverzním konceptům Bushovy administrativy, jako jsou například výzkumné programy týkající se modernizace amerického jaderného arzenálu či posílení schopnosti obnovit v případě potřeby jaderné testování.

Podrobná komparativní analýza obou dokumentů však zároveň ukazuje, že ve většině konkrétních opatření v rámci jaderné politiky Spojených států nedochází ani tentokrát k nijak radikální změně. V americké bezpečnostní strategii si jaderné zbraně a další prvky strategického arzenálu zachovávají svou roli primárního odstrašujícího prostředku proti celé řadě možných hrozeb vůči Spojeným státům a jejich spojencům. V rámci současné americké jaderné doktríny je ponechána možnost použít jaderné zbraně v konfliktu jako první a strategický arzenál Spojených států nadále plní svojí funkci pro odstrašování nejen potenciálního útoku za pomoci jaderných zbraní, ale za určitých podmínek i chemických, biologických či

dokonce konvenčních útoků. Ačkoliv Obamova NPR do značné míry upřesňuje negativní bezpečnostní záruky poskytované nejaderným státům, identifikuje předkládaná práce v rámci těchto záruk celou řadu limitací, v jejichž důsledku se po praktické stránce nejedná o nijak výrazný posun. V rozporu s NSA z roku 1978 umožňuje momentální americká deklaratorní politika zaútočit jadernými zbraněmi za určitých podmínek i na prokazatelně nejaderné státy a Spojené státy tak do určité míry nadále zachovávají v této oblasti princip *záměrné nejasnosti*. Stejně jako NPR Bushovy administrativy klade i NPR 2010 značný důraz na význam amerického strategického arzenálu pro *rozšířené odstrašování a ujištění* spojenců o věrohodnosti amerických bezpečnostních záruk. Většina obecných cílů vytyčených v NPR je v zásadě shodná a významně se neodlišuje ani od NPR administrativy prezidenta Billa Clintona vydané v první polovině 90. let – všechny tři dokumenty deklarují záměr redukovat počet jaderných zbraní a snížit jejich roli v americké bezpečnostní strategii ve prospěch jiných strategických prvků, vymezují se proti bezpečnostním paradigmatům období studené války a jim odpovídající jaderné strategii, ale současně s tím se snaží o zachování či vylepšení unikátních schopností strategického arzenálu v rámci širších cílů obranné politiky Spojených států. Dlouhodobý cíl *úplného* jaderného odzbrojení obsažený v NPR 2010 je v kontextu těchto dokumentů bezesporu zcela novým prvkem, avšak Obamova NPR v této oblasti nenabízí žádný konkrétnější časový výhled či postup, jakým by mělo být v budoucnosti světa bez jaderných zbraní dosaženo. Autor rigorózní práce se tak přiklání k myšlence, že deklaratorní podpora úplného odzbrojení je ve skutečnosti především formou určité racionální strategie související s dynamikou šíření jaderných zbraní. Podle této interpretace je snahou Obamovy vlády poskytnout explicitní slib úplného jaderného odzbrojení v dlouhodobém horizontu jakožto pozitivní podnět pro ostatní státy k tomu, aby se v krátkodobém horizontu vzdaly možnosti samy získat jaderné zbraně. V kombinaci s dílčími kroky v oblasti kontroly zbrojení a podporou celé řady dalších pozitivních iniciativ týkajících se jaderných zbraní by tak tímto způsobem měla být americká jaderná politika schopna ovlivnit chování ostatních států v jejich vlastním přístupu k horizontální a vertikální proliferaci

jaderných zbraní.

Šíření zbraní hromadného ničení obecně je možné identifikovat jako fenomén, který je již od počátku 90. let hlavní hybnou silou pro vývoj americké jaderné strategie. V obou analyzovaných NPR je vnímáno jako primární bezpečnostní hrozba, se kterou souvisí podstatná část unilaterálních, bilaterálních i multilaterálních opatření v daných dokumentech. Na deklaratorní úrovni je možné bezesporu pozorovat posun směrem k rostoucímu důrazu na potenciální proliferci jaderných zbraní mezi nestátní aktéry, která v NPR 2010 zastává zcela prominentní pozici. Avšak z podrobné analýzy dokumentu zcela jasně vyplývá, že drtivá většina konkrétních opatření zahrnutých v NPR 2010 stále souvisí především s prolifercí mezi státní aktéry, především tedy „darebácké státy“. Obavy z horizontálního šíření jaderných zbraní mezi státní aktéry stojí za novým formulováním negativních bezpečnostních záruk, stejně jako za snahou o věrohodné *rozšířené odstrašování*, budování protiraketové obrany či podporu celé řady zmíněných multilaterálních jaderných iniciativ.

Velmi konzervativní přístup je v NPR 2010 možné zaznamenat v pojetí operativní politiky. Základním konceptem NPR 2001 v této oblasti byla tzv. „Nová triáda“, která se snažila o umístění útočných jaderných a nejaderných systémů, aktivní a pasivní obrany a obranné infrastruktury do vzájemně propojeného celku v rámci americké jaderné strategie. Ačkoliv se samotný výraz „Nová triáda“ v rámci Obamovy NPR již nevyskytuje, všechny základní složky tohoto konceptu jsou v ní nadále v plné míře obsaženy. I přes deklaratorní snahu vymezit se proti politice Bushovy administrativy tak Obamova jaderná strategie ve velké míře přímo navazuje na dosavadní postup v této oblasti. Celou řadu styčných bodů je však možné zaznamenat nejen v konceptuálním pojetí operativní politiky, ale i v rámci jejích jednotlivých prvků. V oblasti útočných jaderných systémů zachovává NPR 2010 kompletní studenoválečnou triádu strategických bombardérů, ICBM a SLBM, a stejně jako NPR 2001 pokračuje v plánech na další modernizaci a vývoj těchto strategických nosičů jaderných zbraní. U veškerých balistických raket je v protikladu k Obamovým slibům během volební kampaně zachován stav plné pohotovosti, což velká část expertů na tuto problematiku považuje

za nebezpečný relikv studeňé války. Velikost operativního jaderného arzenálu vychází z bilaterálních odzbrojovacích smluv s Ruskou federací a v kontextu odzbrojovacího procesu v celém období od počátku 90. let se jedná pouze o velmi skromné redukce. Spojené státy si navíc nadále zachovávají několik tisíc jaderných hlavic v záloze, kterých se provize odzbrojovacích smluv netýkají, a které je možné v relativně krátké době opětovně uvést do operativního provozu. I přes konstantní snahu obou dokumentů vymezit se proti „studenoválečnickému myšlení“ je možné konstatovat, že velikost i struktura amerického strategického arzenálu zůstávají do značné míry nadále plánovány na základě MAD vztahu s Ruskem.

V oblasti taktických jaderných zbraní nedochází s výjimkou stažení raket TLAM/N k výrazným změnám a Spojené státy nadále ponechávají množství taktických jaderných bomb a jejich nosičů mimo své území. Podpory se v NPR 2010 dostalo i jednomu z často kritizovaných kroků Bushovy administrativy, kterým je vývoj konvenčních strategických zbraní. V problematice protiraketové obrany dochází k celé řadě dílčích modifikací, avšak jako celek si tento koncept nadále zachovává určitou dynamiku a aktivní obrana území Spojených států, jejich jednotek a spojenců proti balistickým raketám nadále zůstává klíčovým prvkem v rámci americké jaderné strategie. Stejně jako NPR 2001, i Obamova NPR poukazuje na nutnost rozsáhlých investic do americké jaderné infrastruktury, včetně vystavění zcela nových zařízení v této oblasti. A ačkoliv NPR 2010 explicitně odmítá pokračovat v kontroverzních iniciativách, které se zabývají kvalitativním rozšiřováním schopností jaderného arzenálu prostřednictvím modifikace jaderných hlavic, dostupné analýzy naznačují, že do určité míry bude toto vylepšování amerických jaderných zbraní probíhat i nadále v rámci již existujících programů.

Výsledky výzkumu potvrzují určitý dlouhodobý trend v americké jaderné strategii, který umožňuje poměrně dynamicky měnit politický diskurs týkající se jaderných zbraní a přístup k této problematice v deklaratorní rovině, avšak konkrétní operativní politika a jaderné plánování se vyvíjí pouze na pozvolné, evoluční bázi. Jakkoliv se obě administrativy snažily vymezit v rétorické rovině proti jaderné politice svých předchůdců, ve

skutečnosti na ni v mnoha ohledech přímo navázaly. Podstatná část strategických konceptů, jako je limitovaná protiraketová obrana proti omezeným kapacitám regionálních protivníků, konvenční strategické zbraně nebo dokonce i samotná Nová triáda, má své kořeny v jaderné politice Spojených států v 90. letech, a i přes mnohé dílčí rozdíly obě administrativy pokračují v celé řadě v té době nastolených trendů. V mnoha ohledech je dokonce možné identifikovat konstantní prvky i ve vztahu k jaderné strategii z období studené války, především co se týká samotného jaderného arzenálu a vzájemného strategického vztahu s Ruskou federací. I přes poměrně radikální rétoriku tak NPR prezidenta Obamy představuje velmi pragmatický dokument, který neznamena radikální odklon od dosavadní jaderné politiky Spojených států, ale pouze další fázi v jejím postupném vývoji. Zůstává otázkou, do jaké míry je tento výsledek záměrem současného amerického prezidenta, do jaké míry se jedná o kompromis směrem k republikánské opozici a do jaké míry měnící se vládní administrativy skutečně nejsou schopny signifikantně ovlivnit již probíhající trendy v rámci americké byrokracie a vojenského plánování. Ačkoliv odpověď na tyto otázky není cílem této rigorózní práce, její výsledky mohou posloužit jako základ pro další výzkum v této oblasti.

Summary

The present thesis aims to compare the approach of the Bush and Obama administrations towards the role of nuclear weapons in the United States security strategy. The author focuses at the Nuclear Posture Review (NPR) reports from 2001 and 2010, employing a detailed comparative analysis of their respective content as well as their implications. The analysis concentrates at broader conceptual issues as well as very concrete steps related to specific elements of the United States strategic arsenal. The author of the thesis argues that the current political discourse which attributes a nearly revolutionary character to the approach of the Obama administration to the United States nuclear policy does not fully match the actual dimension of change between the NPR of 2001 and 2010. In fact, the evolution of the United States nuclear strategy maintains its own dynamics in many aspects.

The results of the research suggest that in the discourse of the new NPR, there is indeed a significant shift towards a more cooperative nuclear policy attempting to solve the problems in this area by employing a broader multilateral consensus. In this regard, the NPR 2010 includes strong support for the multilateral nuclear initiatives such as the Comprehensive Test Ban Treaty or the 2010 NPT Review Conference; it explicitly endorses the idea of a nuclear weapons-free world in accordance with Article VI of the NPT, and at least on the level of discourse, it establishes a different strategic relationship with China. The 2010 NPR also tries to avoid some of the controversial concepts introduced by the Bush administration, such as the modernization of the U.S. nuclear arsenal in order to enhance its military use or the maintenance of readiness to resume underground nuclear testing if required by security needs.

However, the detailed analysis also reveals that most of the concrete steps within the nuclear policy are not as radically different from those of the previous administration as the accompanying rhetoric might suggest. Nuclear weapons and other elements of the U.S. strategic arsenal still maintain their key deterrence role in the U.S. security strategy against a wide range of the potential threats. The current declaratory policy for nuclear weapons use has

many limitations and applied at the real world affairs, it does not present any significant shift either. The approach of the Obama administration in the operational policy is very conservative; NPR 2010 still embraces most of the New Triad concept of the previous administration and even retains an almost “Cold War” posture in many aspects related to the nuclear arsenal as well as in the mutual strategic relationship with Russia.

The research identifies a long-term trend in the U.S. nuclear strategy that allows some dramatic changes at the level of discourse and declaratory statements, yet the operational policy and nuclear planning retain their slow, evolutionary dynamics. Notwithstanding the fact that both administrations tried to present their respective nuclear policies as a substantial change from the one of their predecessor, they in fact directly followed them in many aspects. Most of the strategic concepts, such as the limited anti-ballistic missile defense system, conventional strategic weapons or even the New Triad itself have their roots in the U.S. nuclear policy of the 1990s and both administrations simply followed many trends that started early in the post-Cold War period or even earlier. Despite its radical rhetoric, Obama’s NPR is a very pragmatic and realistic document that does not present a radical change of the U.S. nuclear policy but merely another phase in its gradual evolution.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a autorské texty:

BROMLEY, Mark, GRAHAME, David, KUCIA, Christine (2002) *Bunker Busters: Washington's Drive for New Nuclear Weapons*. London: British American Security Information Council.

BUTCHER, Martin (2009) *Obama's Nuclear Posture Review: Putting flesh on the bone of his nuclear diplomacy*. London: British American Security Information Council.

CIVIAK, Robert L. et al. (2009) *Transforming the U.S. Strategic Posture and Weapons Complex for Transition to a Nuclear Weapons-Free World*. Nuclear Weapons Complex Consolidation Policy Network.

DE SANTANA, Anne Harrington (2010) *The Strategy of Nonproliferation: Maintaining the Credibility of an Incredible Pledge to Disarm*. Working paper.

FREEDMAN, Lawrence (1989) *The Evolution of Nuclear Strategy*. London: Macmillan Press.

FREEDMAN, Lawrence (2006) *The Transformation of Strategic Affairs*. London: International Institute for Strategic Studies.

GUTHE, Kurt (2002) *The Nuclear Posture Review: How Is the "New Triad" New?* Washington: Center for Strategic and Budgetary Assessments.

KRISTENSEN, Hans M. (1998) *Nuclear Futures: Proliferation of Weapons of Mass Destruction and US Nuclear Strategy*. London: British American Security Information Council.

KRISTENSEN, Hans M. (2001) *The Matrix of Deterrence: U.S. Strategic Command Force Structure Studies*. Berkeley: The Nautilus Institute for Security and Sustainable Development.

LEWIS, Jeffrey (2010) *The CTBT: Prospects for Entry into Force*. London: Vertic.

MCDONOUGH, David S. (2003) *The 2002 Nuclear Posture Review: The 'New Triad', Counterproliferation, and U.S. Grand Strategy*. Vancouver: Centre of International Relations.

MCDONOUGH, David S. (2006) *Nuclear Superiority: The 'New Triad' and the Evolution of Nuclear Strategy*. London: International Institute for Strategic Studies.

MORGAN, Patrick M. (2003) *Deterrence Now*. Cambridge: Cambridge University Press.

PAYNE, Keith (2009) *How Much is Enough? A Goal-Driven Approach to Defining Key Principles*. Fairfax: National Institute for Public Policy.

PAUL, T.V. (2009) *The Tradition of Non-Use of Nuclear Weapons*. Stanford: Stanford University Press.

POTTER, William C. (2005) *Trends in U.S. Nuclear Policy*. Paris: Institut français des relations internationales.

SMOKE, Richard (1993) *National Security and the Nuclear Dilemma: An Introduction to the American Experience in the Cold War*. New York: McGraw-Hill.

SOKOV, Nikolai (2003) *Evolution in Nuclear Strategy in US and Russia and its Implications in Arms Control*. Paris: Institut français des relations internationales.

SNYDER, Glenn (1961) *Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security*. Princeton: Princeton University Press.

SNYDER, Susi, ZEIJDEN, Wilbert van der (2011) *Withdrawal Issues: What NATO countries say about the future of tactical nuclear weapons in Europe*. Utrecht: IKV Pax Christi.

THIELMANN, Greg (2011) *Strategic Missile Defense: A Threat to Future Nuclear Arms Reductions?* Washington D.C.: Arms Control Association.

WILKENING, Dean (2000) *Ballistic-Missile Defence and Strategic Stability*. Oxford: Oxford University Press.

Kapitoly ve sbornících:

CRAWFORD, Timothy W. (2009) The Endurance of Extended Deterrence. In: PAUL, T. V., MORGAN, Patrick M., WIRTZ, James J. (eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 277-303.

JERVIS, Robert (2009) Deterrence, Rogue States, and the U.S. Policy. In: PAUL, T. V., MORGAN, Patrick M., WIRTZ, James J. (eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 133-157.

FORTMANN, Michel, VON HLATKY, Stéfanie (2009) The Revolution in Military Affairs. In: PAUL, T. V., MORGAN, Patrick M., WIRTZ, James J.

(eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 304-319.

KARTCHNER, Kerry M. (2002) The Future of The Offense-Defense Relationship. In: LARSEN, Jeffrey A. (ed.) *Arms Control: Cooperative Security in a Changing Environment*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, s. 271-289.

MLYN, Eric (2000) U.S. Nuclear Policy and the End of Cold War. In: PAUL, T. V., HARKNETT, Richard J., WIRTZ, James J. (eds.) *The Absolute Weapon Revisited: Nuclear Arms and the Emerging International Order*. Ann Arbor: The University of Michigan Press, s. 189-212.

MORGAN, Patrick M., PAUL, T. V. (2009) Deterrence among Great Powers in an Era of Globalization. In: PAUL, T. V., MORGAN, Patrick M., WIRTZ, James J. (eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 259-276.

PAUL, T.V. (2000) Power, Influence and Nuclear Weapons: A Reassessment. In: PAUL, T. V., HARKNETT, Richard J., WIRTZ, James J. (eds.) *The Absolute Weapon Revisited: Nuclear Arms and the Emerging International Order*. Ann Arbor: The University of Michigan Press, s. 19-45.

PAUL, T. V. (2009b) Complex Deterrence: An Introduction. In: PAUL, T. V., MORGAN, Patrick M., WIRTZ, James J. (eds.) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 1-27.

PILAT, Joseph F. (2009) Non-nuclear Capabilities in Tailored Deterrence. In: KAMP, Karl-Heinz, YOST, David S. (eds.) *NATO and 21st Century Deterrence*. Rome: NATO Defense College, s. 1-17.

ROTBURG, Robert I. (2007) Repressive, Aggressive, and Rogue Nation-States How Odious, How Dangerous? In: ROTBERG, Robert I. (ed.) *Worst of the Worst: Dealing With Repressive and Rogue Nations*. Washington: Brookings Institution Press, s. 1-39.

SPECTOR, Leonard (2002) Nuclear Proliferation. In: LARSEN, Jeffrey A. (ed.) *Arms Control: Cooperative Security in a Changing Environment*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, s. 119-141.

WALLER Jr., Forrest E. (2002) Strategic Nuclear Arms Control. In: LARSEN, Jeffrey A. (ed.) *Arms Control: Cooperative Security in a Changing Environment*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, s. 99-117.

Články v odborných časopisech:

ANDREANI, Gilles (1999) The Disarray of US Non-proliferation policy. *Survival*, vol. 41, no. 4, s. 42-61.

ARKIN, William M., NORRIS, Robert S. (1992) Tiny Nukes for Mini Minds. *The Bulletin of the Atomic Scientists*, vol. 48, no. 3, s. 24-25.

BLAIR, Bruce, ESIN, Victor, MCKINZIE, Matthew, YARYNICH, Valery, ZOLOTAREV, Pavel (2010) Smaller and Safer. *Foreign Affairs*, vol. 89, no. 5, s. 9-16.

BUNN, Matthew, WIER, Anthony (2006) Terrorist Nuclear Weapon Construction: How Difficult? *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 607, no. 1, s. 133-149.

DU PREEZ, Jean (2002) The Impact of the Nuclear Posture Review on the International Nuclear Nonproliferation Regime. *The Nonproliferation Review*, Fall-Winter 2002, s. 67-81.

GLASSER, Charles L., FETTER, Steve (2001) National Missile Defense and the Future of U.S. Nuclear Weapons Policy. *International Security*, vol. 26, no. 1, s. 40-92.

HARKAVY, Robert E. (1998) Triangular or indirect deterrence/compellence: Something new in deterrence theory? *Comparative Strategy*, vol. 17, no. 1, s. 63-81.

HYNEK, Nikola (2008) Protiraketová obrana v současném strategickém a politickém kontextu. Vztah k odstrašování a dopad třetího pilíře na dynamiku mezi relevantními aktéry. *Mezinárodní vztahy*, roč. 43, č. 4, s. 5-31.

HYNEK, Nikola (2010) Missile Defence Discourses and Practices in Relevant Modalities of 21st Century Deterrence. *Security Dialogue*, vol. 41, no. 4, s. 435-459.

CHASE, Michael S. (2010) The U.S.-China Strategic Security Relationship and the Nuclear Posture Review Report. In: *China Brief*, vol. 10, no. 9, s. 10-13.

JOHNSON-FREESE, Joan, NICHOLS, Thomas M. (2007) Space, Security, and the New Nuclear Triad. *Brown Journal of World Affairs*, vol. 14, no. 1, s. 159-172.

KRISTENSEN, Hans M., HANDLER, Joshua (1996) A New and Dubious Role for US Nuclear Weapons. *Security Dialogue*, vol. 27, no. 4, s. 387-399.

KRISTENSEN, Hans M. (2007) U. S. Strategic War Planning After 9/11. *The Nonproliferation Review*, vol. 14, no. 2, s. 373-390.

KRISTENSEN, Hans M., NORRIS, Robert S. (2011) US tactical nuclear weapons in Europe, 2011. *Bulletin of the Atomic Scientists*, vol. 67, no. 1, s. 64-73.

MUELLER, John (1988) The Essential Irrelevance of Nuclear Weapons: Stability in the Postwar World. *International Security*, vol. 13, no. 2, s. 55-79.

SAGAN, Scott D., VAYNMAN, Jane (2011) International Reactions to the 2010 Nuclear Posture Review. *Non-proliferation Review*, vol. 18, no. 1, s. 235-259.

SAMSON, Victoria (2007) Prospects for Russian–American Missile Defence Cooperation: Lessons from RAMOS and JDEC. *Contemporary Security Policy*, vol. 28, no. 3, 2007, s. 494-512.

Dokumenty státních organizací, mezinárodní smlouvy:

Annual Threat Assessment, Statement before the Committee on Armed Services, United States Senate, 10 March 2009, Lieutenant General Michael D. Maples, U.S. Army Director, Defense Intelligence Agency (2009) United States Senate. Dostupné z <http://armed-services.senate.gov/statemnt/2009/March/Maples%2003-10-09.pdf>, ověřeno 2.4.2011.

ASPIN, Les (1993) *Report on the Bottom Up Review*. United States Department of Defense. Dostupné z <http://osdhistory.defense.gov/docs/Bottom-upReview1993.pdf>, ověřeno 14.3.2011.

Ballistic Missile Defense Review Report (2010) United States Department of Defense. Dostupné z http://www.defense.gov/bmdr/docs/BMDR%20as%20of%206JAN10%200630_for%20web.pdf, ověřeno 22.5.2010.

CARTER, Ashton B. et al. (2007) *Report on Discouraging a Cascade of Nuclear Weapons States*. Washington D.C.: United States Department of State. Dostupné z <http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/ISAB%20-%20Nuclear%20Cascade%20Report.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

CHENEY, Dick (1992) *Annual Report to the President and the Congress*. Washington: Department of Defense. Dostupné z <http://handle.dtic.mil/100.2/ADA321649>, ověřeno 4.4.2011.

Joint Chiefs of Staff (1990) *1990 Joint Military Net Assessment*. United States Department of Defense. Dostupné z <http://handle.dtic.mil/100.2/ADA344529>, ověřeno 1.2.2011.

Joint Chiefs of Staff (1999) *Joint Doctrine for Countering Air and Missile Threats*. United States Department of Defense. Dostupné z http://www.fas.org/spp/starwars/docops/jp3_01.pdf, ověřeno 5.4.2011.

MEDALIA, Jonathan (2004) *Nuclear Weapon Initiatives: Low-Yield R&D, Advanced Concepts, Earth Penetrators, Test Readiness*. Washington D.C.: Congressional Research Service. Dostupné z <http://www.fas.org/spp/starwars/crs/RL32130.pdf>, ověřeno 2.3.2011.

FOSTER, John, WELCH, Larry (2006) *Nuclear Capabilities Report Summary*. United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.defense.gov/npr/docs/DSB%20Nuclear%20Capabilities%20Foster%20Welch.pdf>, ověřeno 28.4.2011.

HILDRETH, Steven A. (2009) *Long-Range Ballistic Missile Defense in Europe*. Washington D.C.: Congressional Research Service. Dostupné z <http://www.fas.org/sgp/crs/weapons/RL34051.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

Increasing Transparency in the U.S. Nuclear Weapons Stockpile, Fact Sheet (2010) United States Department of Defense. Dostupné z http://www.defense.gov/npr/docs/10-05-03_fact_sheet_us_nuclear_transparency_final_w_date.pdf, ověřeno 24.3.2011.

MEDALIA, Jonathan (2006) *"Bunker Busters": Robust Nuclear Earth Penetrator Issues, FY2005-FY2007*. Washington D.C.: Congressional Research Service. Dostupné z <http://www.fas.org/sgp/crs/nuke/RL32347.pdf>, ověřeno 2.4.2011.

New START Treaty Resolution of Advice and Consent to Ratification (22.12.2010) United States Senate. Dostupné z <http://www.state.gov/documents/organization/154123.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

Nuclear Posture Review Report (2010) United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.defense.gov/npr/docs/2010%20Nuclear%20Posture%20Review%20Report.pdf>, ověřeno 22.5.2010.

PERRY, William J., SCHLESINGER, James R. et al. (2009) *America's Strategic Posture: The Final Report of the Congressional Commission on the Strategic Posture of the United States*. Washington: United States Institute of Peace Press. Dostupné z http://media.usip.org/reports/strat_posture_report.pdf, ověřeno 25.3.2011.

Quadrennial Defense Review Report (2001) United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.defense.gov/pubs/qdr2001.pdf>, ověřeno 25.3.2011

Quadrennial Defense Review Report (2006) United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.defense.gov/qdr/report/report20060203.pdf>, ověřeno 25.3.2011.

Quadrennial Defense Review Report (2010) United States Department of Defense. Dostupné z http://www.defense.gov/qdr/images/QDR_as_of_12Feb10_1000.pdf, ověřeno 25.3.2011.

RUMSFELD, Donald H. et al. (1998) *Report of the Commission to Assess the Ballistic Missile Threat to the United States*. Washington D.C.: United States Congress. Dostupné z <http://www.fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/toc.htm>, ověřeno 8.3.2011.

Statement by President Barack Obama on the Release of Nuclear Posture Review (2010) The White House, Office of the Press Secretary. Dostupné z <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/statement-president-barack-obama-release-nuclear-posture-review>, ověřeno 28.4.2011.

Statement by the United States of America Concerning Missile Defense (2010) U.S. Department of State. Dostupné z <http://lugar.senate.gov/issues/start/pdf/USUnilateral.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

Statement of Admiral James O. Ellis, USN, Commander in Chief, United States Strategic Command, before the Senate, Armed Services Committee, Strategic Subcommittee, on command posture, March 20, 2002 (2002) United States Senate. Dostupné z <http://armed-services.senate.gov/statemnt/2002/March/Ellis.pdf>, ověřeno 22.5.2010.

Statement of Admiral James O. Ellis, USN, Commander in Chief, United States Strategic Command, before the Senate, Armed Services Committee, Strategic Subcommittee, on command posture and strategic issues, April 8, 2003 (2003) United States Senate. Dostupné z <http://armed-services.senate.gov/statemnt/2003/April/Ellis2.pdf>, ověřeno 22.5.2010

Statement of the Russian Federation Concerning Missile Defense, Official Translation (2010) United States Senate. Dostupné z <http://lugar.senate.gov/issues/start/pdf/RussianUnilateral.pdf>, ověřeno 5.4.2011.

Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation (2010) North Atlantic Treaty Organization (NATO). Dostupné z <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>, ověřeno 30.4.2011.

Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Measures for the further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms (2010) United States Department of State. Dostupné z <http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf>, ověřeno 22.5.2010.

Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Strategic Offensive Reductions (2002) United States Department of State. Dostupné z http://www.nuclearfiles.org/menu/library/treaties/strategic-offensive-reduction/trty_strategic-offensive-reduction_2002-05-24.htm, ověřeno 1.2.2011.

Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (1968) International Atomic Energy Agency (IAEA). Dostupné z <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infcircs/Others/infcirc140.pdf>, ověřeno 28.4.2011.

United States Strategic Command (1995) *Essentials of Post-Cold War Deterrence*. United States Department of Defense. Dostupné z <http://nautilus.org/archives/nukestrat/USA/Advisory/essentials95.PDF>, ověřeno 27.5.2010.

WOOLF, Amy F., BOWMAN, Steve, SQUASSONI, Sharon (2007) *Arms Control and Non-proliferation. A Catalogue of Treaties and Agreements*. Washington D.C.: Congressional Research Service. Dostupné z <http://www.scribd.com/doc/1467511/US-Air-Force-rl33865>, ověřeno 4.1.2011.

WOOLF, Amy (2008) *U.S. Nuclear Weapons: Changes in Policy and Force Structure*. Washington D.C.: Congressional Research Service. Dostupné z <http://www.fas.org/sqp/crs/nuke/RL31623.pdf>, ověřeno 4.4.2011.

Projevy, rozhovory, přepisy, dopisy:

Address to the Nation on Reducing United States and Soviet Nuclear Weapons, September 27, 1991. The American Presidency Project. Dostupné z <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=20035>, ověřeno 8.2.2011.

Clinton, Gates Interview on CBS' "Face the Nation", April 11 2010. United States Department of State, Office of the Spokesman. Dostupné z <http://www.america.gov/st/texttrans-english/2010/April/20100412150641xjsnommis0.1368372.html>, ověřeno 1.3.2011.

Commencement Address at the United States Military Academy in West Point, New York, June 1, 2002. United States Government Printing Office. Dostupné z <http://www.access.gpo.gov/nara/v38no23.html>, ověřeno 1.2.2011.

Letter to president Barack Obama from John Ahearne et al., July 2, 2009. Union of Concern Scientists. Dostupné z <http://www.ucsusa.org/assets/documents/nwgs/scientists-letter-to-obama.pdf>, ověřeno 5.4.2011

Obama Prague Speech On Nuclear Weapons (2009) Huffington Post. Dostupné z http://www.huffingtonpost.com/2009/04/05/obama-prague-speech-on-nu_n_183219.html, ověřeno 28.1.2011.

Special Briefing on the Nuclear Posture Review, transcript (2002) United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=1108>, ověřeno 15.10.2010.

State of the Union Address, January 29, 1991. Dostupné z <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches/detail/3429> , ověřeno 10.3.2011.

The End of the Star Wars Era, Secretary of Defense Les Aspin, DoD News Briefing Thursday, May 13, 1993. United States Department of Defense. Dostupné z <http://www.fas.org/spp/starwars/offdocs/d930513.htm>, ověřeno 1.3.2011.

The Letter from U.S. Pres. George H. W. Bush to Iraqi President Saddam Hussein, January 5, 1991. Mary Baldwin College. Dostupné z <http://www.mbc.edu/faculty/gbowen/GeorgeHWBushLetterToSaddamHussein.htm>, ověřeno 1.2.2011.

Autorské texty (on-line):

BAKSHI, G. D. (2010) *The US Nuclear Posture Review: Prompt Global Strike System*. Vivekananda International Foundation. Dostupné z <http://www.vifindia.org/US-NuclearPostureReview-PromptGlobalStrikeSystem>, ověřeno 5.4.2011.

BOLTON, John (2002) *Beyond the Axis of Evil: Additional Threats from Weapons of Mass Destruction*. The Heritage Foundation. Dostupné z <http://www.heritage.org/research/lecture/beyond-the-axis-of-evil>, ověřeno 4.3.2011.

BURROUGHS, John (2010) *The US Nuclear Posture Review: A Study in Contradictions*. NGO Committee on Disarmament, Peace and Security. Dostupné z http://disarm.igc.org/index.php?option=com_content&view=article&id=358:the-us-nuclear-posture-review-a-study-in-contradictions&catid=147:disarmament-times-summer-2010&Itemid=2, ověřeno 21.3.2011.

BUTT, Yousaff (2010) *The myth of missile defense as a deterrent*. Bulletin of the Atomic Scientists. Dostupné z <http://www.thebulletin.org/web-edition/features/the-myth-of-missile-defense-deterrent>, ověřeno 28.3.2011.

DIEHL, Sarah J., HUMPHREY, Paula (2010) *The April 2010 Nuclear Security Summit: One More Step Toward the Mountaintop*. Nuclear Threat Initiative. Dostupné z http://www.nti.org/e_research/e3_nuclear_security_summit.html, ověřeno 5.4.2011.

HOFFMAN, David E. (2010) *Reviewing the Review*. Foreign Policy. Dostupné z http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/04/06/reviewing_the_review?obref=obnetwork, ověřeno 5.4.2011.

KRISTENSEN, Hans M. (2006) *Pentagon Cancels Controversial Nuclear Doctrine Documents*. Federation of American Scientists. Dostupné z http://www.fas.org/blog/ssp/2006/02/pentagon_cancels_controversial.php, ověřeno 4.4.2011.

KRISTENSEN, Hans M. (2010) *New START Treaty Has New Counting*. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/blog/ssp/2010/03/newstart.php>, ověřeno 5.4.2011.

KRISTENSEN, Hans M. (2010b) *US and Russian Nuclear Forces: Status and Trends in Light of the Smaller and Safer*. Federation of American Scientists. Dostupné z http://www.fas.org/programs/ssp/nukes/publications1/Brief2010_SmallSafe.pdf, ověřeno 5.4.2011.

KRISTENSEN, Hans M. (2010c) *The Nuclear Posture Review*. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/blog/ssp/2010/04/npr2010.php>, ověřeno 29.4.2011.

LEWIS, Jeffrey (2010) *Declaratory Policy*. Arms Control Wonk. Dostupné z <http://lewis.armscontrolwonk.com/archive/2583/declaratory-policy>, ověřeno 1.3.2011.

OELRICH, Ivan (2010) *New START and Missile Defense*. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/blog/ssp/2010/07/new-start-and-missile-defense.php>, ověřeno 5.4.2011.

PEARL, Jonathan (2011) *After New START: Challenges and opportunities for 21st century arms control*. Bulletin of the Atomic Scientists. Dostupné z <http://www.thebulletin.org/web-edition/features/after-new-start-challenges-and-opportunities-21st-century-arms-control>, ověřeno 28.4.2011.

POLLACK, Joshua (2010) *Two Time Bombs in New START*. Arms Control Wonk. Dostupné z <http://pollack.armscontrolwonk.com/archive/3234/two-time-bombs-in-new-start>, ověřeno 5.1.2011.

ROGIN, Josh (2010) *Obama embraces missile defense in nuclear review*. Foreign Policy. Dostupné z http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2010/04/06/obama_embraces_missile_defense_in_nuclear_review, ověřeno 15.4.2011.

SAGAN, Scott D. (2010) *Scott Sagan's Introductory Statement at the Sagan-Payne debate on US Nuclear Declaratory Policy*. Center for International Security and Cooperation. Dostupné z <http://cisac.stanford.edu/publications/22924>, ověřeno 8.3.2011.

TETRAIS, Bruno (2011) *Extended deterrence: Alive and changing*. The Interpreter – Lowy Institute for International Policy. Dostupné z <http://www.lowyinterpreter.org/?d=D%20-%20Is%20extended%20nuclear%20deterrence%20dead?>, ověřeno 28.4.2011.

WALT, Stephen M. (2010) *Nuclear Posture Review (or Nuclear Public Relations?)*. Foreign Policy. Dostupné z http://walt.foreignpolicy.com/posts/2010/04/06/nuclear_posture_review_or_nuclear_public_relations, ověřeno 21.3.2011.

Články v odborných časopisech (on-line):

BLEEK, Philipp C. (2002) Bush Administration Reaffirms Negative Security Assurances. *Arms Control Today*, vol. 32, March 2002. Dostupné z http://www.armscontrol.org/act/2002_03/negasmarch02, ověřeno 15.1.2011.

CONLEY, Harry W. (2003) Not with Impunity: Assessing US Policy for Retaliating to a Chemical or Biological Attack. *Air & Space Power Journal*, Spring 2003. Dostupné z <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj03/spr03/conley.html>, ověřeno 1.3.2011.

JOHNSON, Rebecca (2005) Politics and Protection: Why the 2005 NPT Review Conference Failed. *Disarmament Diplomacy*, no. 80. Dostupné z <http://www.acronym.org.uk/dd/dd80/80npt.htm>, ověřeno 4.4.2011.

KIMBALL, Daryl G., THIELMANN, Greg (2010) Obama's NPR: Transitional, Not Transformational. *Arms Control Today*, vol. 40, May 2010. Dostupné z http://www.armscontrol.org/act/2010_05/Kimball-Thielmann, ověřeno 28.4.2011.

KIMBALL, Daryl G. (2011) After New START, What Next? *Arms Control Today*, vol. 41, January/February 2011. Dostupné z http://www.armscontrol.org/act/2011_01-02/Focus, ověřeno 4.5.2011.

KRISTENSEN, Hans M. (2005) The Role of U.S. Nuclear Weapons: New Doctrine Falls Short of Bush Pledge. *Arms Control Today*, vol. 35, September 2005. Dostupné z http://www.armscontrol.org/act/2005_09/Kristensen, ověřeno 28.4.2011.

Tisk (on-line):

BARRY, John (2009) Bye-Bye Bomber? *Newsweek* (12.12.2009) Dostupné z <http://www.newsweek.com/2009/12/11/bye-bye-bomber.html#>, ověřeno 1.4.2011.

BRODER, John M., HEALY, Melissa (1991) U.S. Orders Bombers Off Alert in First Stage of Nuclear Cuts: Disarmament: Cheney also directs a 'stand-down' for 450 ICBMs. He challenges Soviet Union to take similar action. *Los Angeles Times* (29.9.1991) Dostupné z http://articles.latimes.com/1991-09-29/news/mn-4716_1_soviet-union, ověřeno 8.2.2011.

GORBATCHEV, Michail (2007) The Nuclear Threat. *The Wall Street Journal* (31.1.2007) Dostupné z http://www.wagingpeace.org/articles/2007/01/31_gorbachev_nuclearthreat.htm, ověřeno 5.4.2011.

GROSSMAN, Elaine M. (2009) U.S. General Reserves Right to Use Force, Even Nuclear, in Response to Cyber Attack. *Global Security Newswire* (12.5.2009) Dostupné z http://gsn.nti.org/gsn/nw_20090512_4977.php, ověřeno 1.3.2011.

HERSH, Seymour M. (2006) The Iran Plans. *The New Yorker* (17.4.2006) Dostupné z http://www.newyorker.com/archive/2006/04/17/060417fa_fact?currentPage=2, ověřeno 4.4.2011.

MAJUMDAR, Dave (2011) Prompt Global Strike Won't Use ICBMs. *Defense News* (1.3.2011) Dostupné z <http://www.defensenews.com/story.php?i=5828927>, ověřeno 5.4.2011.

PAYNE, Keith (2010) Hope masquerading as experience Obama plan elevates nonproliferation above deterrence. *Washington Times* (15.6.2010) Dostupné z <http://www.nipp.org/PAYNE-%20Washington%20Times%206.15.10.pdf>, ověřeno 2.4.2011.

TUMULTY, Karen, DAHLBURG, John-Thor (1993) Clinton Adds 15 Months to Ban on Nuclear Tests. *Los Angeles Times* (4.7.1993). Dostupné z http://articles.latimes.com/1993-07-04/news/mn-9961_1_nuclear-test, ověřeno 14.3.2011.

SHULTZ, George P., PERRY, William J., KISSINGER, Henry A., NUNN, Sam (2008) Toward a Nuclear-Free World. *The Wall Street Journal* (15.1.2008) Dostupné z http://www.nuclearsecurityproject.org/atf/cf/%7B1FCE2821-C31C-4560-BEC1-BB4BB58B54D9%7D/TOWARD_A_NUCLEAR_FREE_WORLD_OPED_011508.PDF, ověřeno 5.4.2011.

US President Barack Obama warns of nuclear terrorism (2010) *BBC News* (12.4.2010) Dostupné z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8614695.stm>, ověřeno 25.3.2011.

U.S. Quits ABM Treaty. (2001) *CNN* (13.12.2001). Dostupné z http://articles.cnn.com/2001-12-13/politics/rec.bush.abm_1_abm-treaty-rogue-state-missile-attacks-anti-ballistic-missile-treaty?_s=PM:ALLPOLITICS, ověřeno 2.4.2011.

Ostatní on-line zdroje:

Arms Control Today 2008 Presidential Q&A: President-elect Barack Obama. Arms Control Association. Dostupné z <http://www.armscontrol.org/2008election>, ověřeno 2.4.2011.

Counterproliferation Initiative. Presidential Decision Directive PDD/NSC 18. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/irp/offdocs/pdd18.htm>, ověřeno 6.2.2011.

Global Protection against Limited Strikes (GPALS). Global Security. Dostupné z <http://www.globalsecurity.org/space/systems/gpals.htm>, ověřeno 15.3.2011.

NSPD-17 / HSPD 4 [unclassified version]: National Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction. Federation of American Scientists. Dostupné z <http://www.fas.org/irp/offdocs/nspd/nspd-17.html>, ověřeno 3.4.2011.

Nuclear Posture Review (extract from the 1995 Annual Defense Report). Federation of American Scientists. Dostupné z http://www.fas.org/nuke/guide/usa/doctrine/dod/95_npr.htm, ověřeno 22.5.2010.

Nuclear Posture Review [Excerpts] (2002) Global Security. Dostupné z <http://www.globalsecurity.org/wmd/library/policy/dod/npr.htm>, ověřeno 22.5.2010.

Nuclear Weapons: Who Has What at a Glance. Arms Control Association. Dostupné z <http://www.armscontrol.org/factsheets/Nuclearweaponswhohaswhat>, ověřeno 5.4.2011.

Policy Shift: The Defense Counter-Proliferation Initiative. Air University. Dostupné z <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/mcnair41/41pol.htm>, ověřeno 6.2.2011

Security Assurances. Programme for Promoting Nuclear Non-Proliferation. Dostupné z <http://www.ppnn.soton.ac.uk/bb2/Bb2secK.pdf>, ověřeno 8.3.2011.

START II and Its Extension Protocol at a Glance. Arms Control Association. Dostupné z http://www.armscontrol.org/system/files/Start2_Extension.pdf, ověřeno 10.3.2011.

The Origin of U.S. Counterproliferation Policy. Air University. Dostupné z <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/xon/definition.htm>, ověřeno 1.2.2011.

The START III Framework at a Glance. Arms Control Association. Dostupné z <http://www.armscontrol.org/factsheets/start3>, ověřeno 15.4.2011.

U.S. "Negative Security Assurances" At a Glance. Arms Control Association. Dostupné z <http://www.armscontrol.org/factsheets/negsec>, ověřeno 21.3.2011.

Projekt rigorózní práce

Jméno:

Michal Smetana

E-mail:

smetana.michal@gmail.com

Semestr:

Letní

Akademický rok:

2009/2010

Název rigorózní práce:

Role jaderných zbraní v bezpečnostní strategii Spojených států ve 21. století.

Předpokládaný termín dokončení:

Letní semestr 2010/2011

Vymezení tématu:

Rigorózní práce se bude zabývat srovnáním přístupu administrativ prezidentů George W. Bushe a Baracka Obamy k roli jaderných zbraní v americké bezpečnostní politice skrze podrobnou komparativní analýzou obsahu a významu časově odpovídajících dokumentů *Nuclear Posture Review* (NPR). Časově je práce primárně vymezena zveřejněním jednotlivých dokumentů, tedy koncem roku 2001 a dubnem 2010.

Zdůvodnění výběru tématu a jeho významu:

NPR je dokumentem zpracovaným americkým ministerstvem obrany (v konzultaci s dalšími ministerstvy a vládními úřady), jehož hlavním cílem je stanovit roli jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii. Prvním takovým materiálem byla NPR vlády prezidenta Clintona z první poloviny 90. let, která reflektovala náhlou změnu mezinárodní situace a potřebu definovat funkci amerického jaderného arzenálu po ukončení více než čtyřicetileté bipolární konfrontace se Sovětským svazem. Obdobným způsobem reagovala na nové bezpečnostní hrozby v kontextu událostí 11. září 2001 NPR administrativy prezidenta Bushe.

Spolu s uzavřením nové bilaterální odzbrojovací smlouvy START s Ruskou federací byla v dubnu 2010 po několikaměsíčních odkladech zveřejněna historicky třetí NPR prezidenta Obamy, která již od počátku budila velká očekávání; ve svém projevu v Praze v roce 2009 si Barack Obama stanovil jako jeden ze svých primárních cílů v prezidentském úřadě podporu postupné eliminace veškerých světových jaderných arzenálů a cesta ke

světu bez jaderných zbraní se tak stala jedním z jeho stěžejních zahraničně-politických témat. Aktuální NPR by měla jasně definovat přístup nové americké administrativy k problematice jaderných zbraní, a to jak v širších konceptuálních otázkách, tak i ve zcela konkrétních krocích týkajících se například jednotlivých prvků amerického strategického arzenálu. Srovnáním dvou posledních NPR je tak možné vyzorovat určitý posun i konstantní prvky v americké politice vůči jaderným zbraním v posledním desetiletí a jejich význam pro problematiku jaderného odstrašování, proliferace zbraní hromadného ničení a dalších aktuálních bezpečnostních problémů 21. století.

Výzkumné otázky a cíle rigorózní práce:

Rigorózní práce by měla především zodpovědět následující výzkumné otázky:

V jakých konkrétních oblastech a do jaké míry se liší Nuclear Posture Review prezidenta Obamy oproti NPR předcházející administrativy?

Je možné pozorovat stejně velké rozdíly v diskurzu daných dokumentů jako v konkrétní deklaratorní a operační politice, která je v nich obsažena?

Je nová NPR skutečně radikální změnou v americkém přístupu k jaderným otázkám nebo de facto jen přirozeným pokračováním nastavených postudenoválečných trendů?

Cílem mé rigorózní práce je tedy především detailní analýza obou zmíněných dokumentů, jejich vzájemné srovnání v jednotlivých stěžejních tématech a zasazení přítomných shod a rozdílů do kontextu vývoje amerického přístupu k problematice jaderných zbraní po konci studené války.

Předpokládaná metoda zpracování tématu

Po metodologické stránce bude rigorózní práce zpracována jako kvalitativní srovnávací analýza dvou případů – jaderné politiky dvou po sobě jdoucích amerických vlád - v rámci komparativní případové studie. Jako dvě primární jednotky analýzy budou detailně zkoumány odpovídající dokumenty NPR, vydané jednotlivými administrativami s několikaletým časovým odstupem. Při svém výzkumu plánuji využít i celou řadu níže uvedených primárních a sekundárních zdrojů, které se hlouběji zabývají jednotlivými tématy obsaženými v NPR.

Výzkum bude z epistemologického hlediska pojat interpretativně a jeho hlavním cílem tak bude především odhalit skrze detailní komparaci specifické rysy, shody a odlišnosti daných dvou případů, aniž by byly z dané komparace vyvozovány teoretické závěry či aplikovány již existující teorie. Výzkumným cílem tak rigorózní práce odpovídá tzv. „kontrastu kontextů“, tedy typu komparativní studie, jejíž význam je v porozumění vybraných případů a nikoliv jejich vysvětlení či vytvoření nových zobecnění na jejich základě.

Předpokládaná osnova práce

Úvod (*vymezení tématu, zdůvodnění výběru a významu tématu práce, cíle práce, formulace výzkumných otázek*)

- Metodologie
- Struktura práce
- Stav dosavadního výzkumu
- Kritika pramenů

1. Strategický kontext

- 1.1. Vývoj americké jaderné strategie po studené válce
- 1.2. Současné mezinárodně-bezpečnostní prostředí a vymezení hrozeb
- 1.3. Deklarované cíle pro americkou jadernou strategii

2. Nová triáda a její jednotlivé prvky

- 2.1. Struktura jaderného arzenálu
- 2.2. Konvenční strategické zbraně
- 2.3. Aktivní a pasivní obrana
- 2.4. Obranná infrastruktura

3. Jaderná deklaratorní politika a její význam

- 3.1. Funkce jaderných zbraní v americké jaderné doktríně
- 3.2. Negativní bezpečnostní záruky a záměrná dvojznačnost

4. Odzbrojování a multilaterální jaderné iniciativy

- 4.1 Odzbrojování v bilaterálním vztahu s Ruskem
- 4.2. Multilaterální jaderné iniciativy

Závěr

Seznam literatury:

a. Neperiodická literatura – tištěné monografie, sborníky

Cimbala, Stephen J. (1998) *The Past and Future of Nuclear Deterrence*. Westport: Praeger Publishers.

Freedman, Lawrence (2003) *The Evolution of Nuclear Strategy*. New York: Palgrave Macmillan.

Freedman, Lawrence (2004) *Deterrence*. Cambridge: Polity Press.

Freedman, Lawrence (2006) *The Transformation of Strategic Affairs*. London: International Institute for Strategic Studies.

Jervis, Robert (2005) *American Foreign Policy in a New Era*. London: Routledge.

Larsen, Jeffrey A. (ed.) (2002) *Arms Control: Cooperative Security in a Changing Environment*. London: Lynne Rienner Publishers, Inc.

Lebovic, James (2007) *Deterring International Terrorism and Rogue States*. London: Routledge.

McDonough, David S. (2003) *Fear of Small Shadows: Counter-proliferation in US Nuclear Strategy*. Toronto: Canadian International Council.

McDonough, David S. (2003) *The 2002 Nuclear Posture Review: The 'New Triad', Counterproliferation, and U.S. Grand Strategy*. Vancouver: Centre of International Relations.

McDonough, David S. (2006) *Nuclear Superiority: The 'New Triad' and the Evolution of Nuclear Strategy*. London: International Institute for Strategic Studies.

McDonough, David S. (2009) *Tailored Deterrence: The 'New Triad' and the Tailoring of Nuclear Superiority*. Toronto: Canadian International Council.

McDonough, David S. (ed.) (2009) *US Nuclear Strategy and the Implications for Global Security*. Halifax: Centre for Foreign Policy Studies.

Morgan, Patrick M. (2003) *Deterrence Now*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Paul, T. V., Morgan, Patrick M., Wirtz, James J. (eds.) (2009) *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press.

Paul, T. V. (2009) *The Tradition of Non-Use of Nuclear Weapons*. Stanford: Stanford University Press.

Schelling, Thomas C. (1980) *The Strategy of Conflict*. Cambridge: Harvard University Press.

Smoke, Richard (1993) *National Security and the Nuclear Dilemma*. New York: McGraw-Hill.

b. Neperiodická literatura – autorské texty z online zdrojů

Blair, Bruce and al. (2001) *Toward True Security: A US Nuclear Posture for the Next Decade*. Federation of American Scientists, Natural Resources Defense Council, Union of Concerned Scientists.
<http://www.fas.org/ssp/docs/010600-posture.pdf> , staženo 27.5.2010

Bromley, Mark, Grahame, David, Kucia, Christine (2002) *Bunker Busters: Washington's Drive for New Nuclear Weapons*. British American Security Information Council.
<http://www.basicint.org/pubs/Research/2002BB.pdf> , staženo 27.5.2010

Butcher, Martin (2009) *Obama's Nuclear Posture Review: Putting flesh on the bone of his nuclear diplomacy*. British American Security Information Council.
http://kms1.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/102491/ipublicationdocument_singledocument/d4263499-472c-4be7-9d19-e6ffcc22b3cd/en/Obama_NuclearPosture_june09.pdf , staženo 27.5.2010

Cirincione, Joseph (2002) *A Deeply Flawed Review*. Carnegie Endowment.
<http://www.carnegieendowment.org/publications/index.cfm?fa=view&id=988> , staženo 27.5.2010

Ferguson, Charles D. (2002) *Issue Brief: Nuclear Posture Review*. Nuclear Threat Initiative. http://www.nti.org/e_research/e3_15a.html , staženo 22.5.2010

Ferguson, Charles D. (2002) *Mini-Nuclear Weapons and the U.S. Nuclear Posture Review*. Center for Nonproliferation Studies.
<http://cns.miis.edu/stories/020408.htm> , staženo 27.5.2010

Grotto, Andrew, Cirincione, Joseph (2008) *Orienting the 2009 Nuclear Posture Review: A Roadmap*. Center for American Progress.
http://www.americanprogress.org/issues/2008/11/pdf/nuclear_posture.pdf, staženo 27.5.2010

Guthe, Kurt (2002) *The Nuclear Posture Review: How Is the "New Triad" New?* Center for Strategic and Budgetary Assessments.
http://www.csbaonline.org/4Publications/Archive/R.20020729.Nuclear_Postur

e_Review/R.20020729.Nuclear_Posture_Review.pdf , staženo 27.5.2010

Jingmei, Tian (2003) *The Bush Administration's Nuclear Strategy and Its Implications for China's Security*. Center for International Security and Cooperation. <http://iis-db.stanford.edu/pubs/20188/tian.pdf> , staženo 27.5.2010

Moxley, Charles J. (2002) *2002 Nuclear Posture Review: Strategic and Legal Ramifications*. Nuclear Weapons Law. http://www.nuclearweaponslaw.com/2002_NPR_Moxley.pdf , staženo 22.5.2010

Norris, Robert S., Kristensen, Hans M. (2009) *Nuclear Notebook: U.S. nuclear forces, 2009*. Bulletin of the Atomic Scientists. <http://thebulletin.metapress.com/content/f64x2k3716wq9613/fulltext.pdf> , staženo 22.5.2010

Potter, William C. (2005) *Trends in U.S. Nuclear Policy*. Institut français des relations internationales. http://www.ifri.org/downloads/prolif_11_Potter.pdf , staženo 27.5.2010

Sokov, Nikolai (2003) *Evolution in Nuclear Strategy in US and Russia and its Implications in Arms Control*. Institut français des relations internationales. <http://www.ifri.org/downloads/Sokov.pdf> , staženo 27.5.2010

Young, Stephen, Gronlund, Lisbeth (2002) *A Review of the 2002 US Nuclear Posture Review*. Union of Concerned Scientists. http://www.ucsusa.org/assets/documents/nwgs/npr_review.pdf , staženo 27.5.2010

c. Periodická literatura – články v odborných časopisech

Fergusson, James (2008) Thinking about a “known unknown”: US strategy and the past, present, and future implications of strategic defence. *International Journal*. 63(4): 823-845.

Kristensen, Hans M. (2008) Counterproliferation and US nuclear strategy. *International Journal*. 63(4): 803-820.

McDonough, David S. (2004) The ‘New Triad’ of the Bush Administration: Counterproliferation and Escalation Dominance in US Nuclear Strategy. *International Journal*. 59(3): 613-634.

Ross, Douglas A. (2008) Nuclear weapons and American grand strategy: Essential pillar or terminal liability? *International Journal*. 63(4): 847-893.

Sokolsky, Richard (2002) Demystifying the US Nuclear Posture Review. *Survival*. 44(3): 133-148.

Yost, David S. (2004) The US Nuclear Posture Review and the NATO Allies. *International Affairs*. 80(4): 705-729.

d. Vládní dokumenty, smlouvy, projevy

America's Strategic Posture. The Final Report of the Congressional Commission on the Strategic Posture of the United States (2009) United States Institute of Peace Press.
http://media.usip.org/reports/strat_posture_report.pdf , staženo 22.5.2010

Background Briefing on the Nuclear Posture Review from the Pentagon, transcript (2010) U.S. Department of Defense.
<http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=4598> , slides:
<http://www.defense.gov/news/NPR101.pptx> , staženo 22.5.2010

Ballistic Missile Defense Review Report (2010) U.S. Department of Defense.
http://www.defense.gov/bmdr/docs/BMDR%20as%20of%2026JAN10%200630_for%20web.pdf , staženo 22.5.2010

Carnegie Endowment for International Peace As Delivered by Secretary of Defense Robert M. Gates, Washington, D.C., Tuesday, October 28, 2008 (2008) U.S. Department of Defense.
<http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=1305> , staženo 27.5.2010

Essentials of Post-Cold War Deterrence (1995) U.S. Strategic Command.
<http://nautilus.org/archives/nukestrat/USA/Advisory/essentials95.PDF> , staženo 27.5.2010

Increasing Transparency in the U.S. Nuclear Weapons Stockpile (2010) U.S. Department of Defense.
http://www.defense.gov/npr/docs/10-05-03_Fact_Sheet_US_Nuclear_Transparency_FINAL_w_Date.pdf , staženo 22.5.2010

Nuclear Posture Review Report (2010) U.S. Department of Defense.
<http://www.defense.gov/npr/docs/2010%20Nuclear%20Posture%20Review%20Report.pdf> , staženo 22.5.2010

Protocol to the Treaty between the United States of America and the Russian Federation on Measures for the further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms (2010) U.S. Department of State.
<http://www.state.gov/documents/organization/140047.pdf> , staženo 22.5.2010

Quadrennial Defense Review Report (2010) U.S. Department of Defense.
http://www.defense.gov/qdr/images/QDR_as_of_12Feb10_1000.pdf , staženo 22.5.2010

Remarks By President Barack Obama in Prague As Delivered (2009) The

White House.

<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-barack-obama-prague-delivered> , staženo 22.5.2010

Report of the Defense Science Board Task Force on Nuclear Capabilities - Report Summary (2006) Office of the Under Secretary of Defense For Acquisition, Technology and Logistics.

<http://www.defense.gov/npr/docs/DSB%20Nuclear%20Capabilities%20Foster%20Welch.pdf> , staženo 22.5.2010

Report to Congress on the Defeat of Hardened and Deeply Buried Targets (2001) Department of Energy and Department of Defense.

http://www.nukewatch.org/facts/nwd/HiRes_Report_to_Congress_on_the_Defeat.pdf , staženo 22.5.2010

Secretary Rumsfeld Joint Press Conference with Russian Defense Minister Ivanov, transcript (2002) U.S. Department of Defense.

<http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=3102> , staženo 28.5.2010

Special Briefing on the Nuclear Posture Review, transcript (2002) U.S. Department of Defense.

<http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=1108>

Slides: <http://www.defenselink.mil/news/Jan2002/q020109-D-6570C.html>

Cover letter: <http://www.defenselink.mil/news/Jan2002/d20020109npr.pdf>

Statement by President Barack Obama on the Release of Nuclear Posture Review (2010) The White House – Office of the Press Secretary.

<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/statement-president-barack-obama-release-nuclear-posture-review> , staženo 22.5.2010

Statement of Admiral James O. Ellis, USN, Commander in Chief, United States Strategic Command, before the Senate, Armed Services Committee, Strategic Subcommittee, on command posture (2002) <http://armed-services.senate.gov/statemnt/2002/March/Ellis.pdf> , staženo 22.5.2010

Statement of Admiral James O. Ellis, USN, Commander in Chief, United States Strategic Command, before the Senate, Armed Services Committee, Strategic Subcommittee, on command posture and strategic issues (2003)

<http://armed-services.senate.gov/statemnt/2003/April/Ellis2.pdf> , staženo 22.5.2010

Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Measures for the further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms (2010)

<http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf> , staženo 22.5.2010

Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Strategic Offensive Reductions (2002)

<http://www.nuclearfiles.org/menu/library/treaties/strategic-offensive->

[reduction/trty_strategic-offensive-reduction_2002-05-24.htm](#) , staženo 22.5.2010

e. Tisk

Baker, Peter (13.5.2010) Obama Expands Modernization of Nuclear Arsenal. *The New York Times*.
<http://www.nytimes.com/2010/05/14/us/politics/14treaty.html?ref=world> ,
staženo 23.5.2010

Kruzel, John J. (11.4.2010) Gates Discusses New Nuclear Posture, U.S. Relations With Karzai. *American Forces Press Service*.
<http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=58700> , staženo 23.5.2010

Miles, Donna (3.5.2010) U.S. Declassifies Nuclear Stockpile Details to Promote Transparency. *American Forces Press Service*.
<http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=59004> , staženo 23.5.2010

f. Ostatní internetové zdroje

Debating Obama's New Nuclear Doctrine. *The Wall Street Journal*.
<http://online.wsj.com/article/SB10001424052702304222504575174200114028206.html> , staženo 22.5.2010

Nuclear Posture Review [Excerpts]. *Global Security*.
<http://www.globalsecurity.org/wmd/library/policy/dod/npr.htm> , staženo 22.5.2010

Nuclear Posture Review (extract from the 1995 Annual Defense Report). *Federation of American Scientists*.
http://www.fas.org/nuke/guide/usa/doctrine/dod/95_npr.htm , staženo 22.5.2010